

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

4.1.6 Učinkovitejša prebivalstvena integracijska politika

2. Šifra projekta:

V5-0285

3. Naslov projekta:

Integracijske politike – vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Integracijske politike – vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

Integration policies – establishing an evaluation model and longitudinal monitoring instruments

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

Migracijska gibanja, imigranti, integracijske politike, multikulturalnost, integracija v družbo, preprečevanje diskriminacije in ksenofobije

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

Migration movements, immigrants, integration policies, multiculturalism, integration into society, prevention of discrimination and xenophobia

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

1510 Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

/

6. Sofinancer/sofinancerji:

/

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

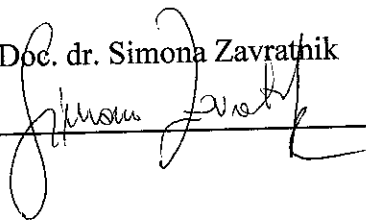
16405

Simona Zavratnik

Datum: 17. 10. 2008

Podpis vodje projekta:

Doc. dr. Simona Zavratnik

Podpis in žig izvajalca:

Redni prof. dr. Rado Bohinc,
rektor UP

po pooblastilu
znanstveni svetnik, dr. Darko Darovec,
direktor UP ZRS

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- ☐ a) v celoti
☒ b) delno
☐ c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

Cilji projekta so bili modificirani ob začetku izvajanja projekta in so bili usklajeni z naročnikom (MNZ, ARRS). Podlaga spremenjenim ciljem, to je zoženju raziskovalnega programa, je bila manjše financiranje kot je bilo predvideno ob prijavi projekta. Na tej osnovi je bil program realiziran v ožjem obsegu.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- ☐ a) da
☒ b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

/

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Priloga - glej zaključno poročilo "Migracije, integracija in multikulturalnost - kontekstualizacije sodobnih migracij skozi javno mnenje", UP ZRS, Koper:2008.

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- ☒ a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- ☒ b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- ☒ c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- ☐ d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- ☐ e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- ☐ a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- ☐ b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- ☐ c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- ☐ d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- ☐ e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- ☐ f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- ☒ g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- ☐ h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- ☐ i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Neposredni rezultati raziskovalnega projekta predstavljajo:

1. prispevek k novim znanstvenim spoznanjem pri preučevanju migracijskih procesov in integracije migrantov v slovenskem prostoru. Tematiko smo proučevali z vidika percepcij javnega mnenja na eno od prioriternih politik na ravni Evropske unije. Odzivi javnega mnenja so nedvomno relevanten vir, ki ga je potrebno analizirati in ustrezno upoštevati oziroma se nanj odzvati pri oblikovanju nacionalnih migracijskih in integracijskih politik ter praktičnih ukrepov in programov.
2. prispevek k razvoju temeljnega raziskovanja in hkrati prispevek k razvoju aplikativnega, ciljno usmerjenega raziskovanja. Rezultati projekta imajo uporabno vrednost za širšo javnost, akademsko javnost ter akterje, ki delujejo na področju oblikovanja in izvajanja migracijske politike ter integracijskih ukrepov in programov. Zlasti zaključni del, ki je deloma podan v obliki predlaganih nadaljnjih aktivnosti, je mogoče aplicirati v obliki konkretnih aktivnosti (pri vseh predlaganih aktivnostih so navedeni tudi predlogi ter nekatere možnosti njihove izvedbe).
3. prispevek k razvoju metodološkega modela preučevanja migracij. Na tej točki smo oblikovali specializiran merski instrument (vprašalnik), ki bo sistematično spremljal odzive javnega mnenja v določenih časovnih intervalih. S tem bo omogočeno longitudinalno spremljanje odzivov javnosti na vprašanja migracij in upravljanja z migracijami, socialne distance, integracijskih ukrepov ipd.

Področje migracij je ena od tistih tematik, ki je v družboslovnem raziskovanju v zadnjem desetletju neprestano pridobivala na pomenu. Vzroki so v aktualnosti tematike in predvsem v potrebi po znanju in informacijah za oblikovanje evropskih politik na področju migracij in azila (kar potrjuje izražen interes Evropske komisije po raziskavah v okviru 6. in 7. okvirnega programa ter drugih programih v okviru DG JHA, npr. Daphne in INTI program). Ves korpus znanj na področju oblikovanja multikulturnih politik, ustvarjanja družbene kohezije ter preprečevanja potencialnih konfliktov na osnovi etničnih, verskih in drugih identitetnih markerjev med imigranti in večinskim prebivalstvom, predstavlja temeljni prispevek k družbenemu razvoju v sodobnih evropskih družbah.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Dolgoročni rezultati se kažejo na dveh nivojih:

1. analitična raven: vzpostavitev sistematičnega modela preučevanja migracij v kontekstu javnomnenjskih odzivov v slovenskem prostoru;
2. praktična raven: prenos priporočil projekta v integracijske prakse - vzpostavitev predlaganih rešitev bo imela vpliv na upravljanje z migracijami in kulturno različnostjo.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- ☒ a) v domačih znanstvenih krogih;
- ☐ b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- ☒ c) pri domačih uporabnikih;
- ☐ d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

- nevladne organizacije v slovenskem prostoru, ki delujejo na področju podpornih programov in zagovorništva migrantov, prosilcev za azil, beguncev,
- raziskovalci migracijskih procesov iz mednarodnega okolja (npr. konzorcij partnerjev pod vodstvom Univerze v Utrechtu, s katero sodelujemo pri prijavi v okviru NORFACE programa (New Opportunities for Research Funding Co-operation in Europe) s projektom: "Ethnic Diversity and Erosion of Solidarity in Europe" (razpis: Migration in Europe - Social, Economic, Cultural and Policy Dynamics, 2008).

3.7. Število diplomantov, magistrstov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

- 1 diplomantka, Barbara Gornik - sodelovanje pri zbiranju empiričnih podatkov; kandidatka je bila po diplomi izbrana za mlado raziskovalko na UP ZRS Koper.
- 1 doktorandka, Ana Kralj - v času trajanja projekta je bila kot mlada raziskovalka zaposlena na UP ZRS Koper. Rezultati raziskovalnega dela na projektu so bili vključeni v doktorsko disertacijo z naslovom "Globalizacija, nacionalizem in migracije".

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi institucijami.

Simona ZAVRATNIK je v času trajanja projekta sodelovala pri naslednjih raziskovalnih projektih:

1. The Risk Group of Unaccompanied Minors: Protection Measures in an enlarged European Union, nosilec: UP ZRS Koper, Simona Zavratnik, JLS/DAP/05-1/3077YC.
2. Social Sciences and European Research Capacities, SS-ERC, 6. okvirni program Evropske komisije, koordinator: Università degli Studi di Roma »Tor Vergata«, UP ZRS projektni partnerji.
3. Female Marriage Migrants: Awareness Raising and Violence Prevention, nosilec: BIVS, Berlin, UP ZRS Koper projektni partner.
4. Gendered Migration, Sex Work and Exploitation: Trafficking in Women and Prostitution, nosilec: Institute for Human Sciences, Dunaj.
5. Traumatized Refugees in the EU, nosilec BIVS, Berlin, partnerska institucija Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
6. Peer Review on Economic Migration. The Case of Slovenia, Mutual

Learning Programme of the European Employment Strategy, Dublin.

Ana KRALJ je (bila) vključena v raziskovalno delo v naslednjih mednarodnih projektih:

1. Job instability and changes in family and household trends. European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. Trajanje projekta: 2005-2006.
2. Poverty and Social Exclusion Among Lone Parent Families. European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. Trajanje projekta: 2005-2006.
3. članica EGGSI – Group of Experts in Gender Equality, Social Inclusion, Health Care and Long-term care, ki je za Evropsko komisijo v letu 2008 pripravila tematsko poročilo »Ethnic minority and Roma women – a case for gender equality?«

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

Rezultati so skupne publikacije, poročila, nastopi na mednarodnih in domačih konferencah ter sestankih.

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani: <http://www.izum.si/>

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

ZAVRATNIK, Simona. Predstavitev preliminarne rezultate javnomnenjske raziskave na konferenci: »Divided Societies XI«, Inter-University Centre Dubrovnik, 21 – 26 April, 2008.

KRALJ, Ana. »Migracije, integracijske politike in nacionalizem«. Vabljeni predavatelj na mednarodnem simpoziju »Državljanstvo v Evropi. Mi, državljani Evrope?«. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 7. 12. 2007.

KRALJ, Ana. Predstavitev preliminarne rezultate projekta na mednarodnem znanstvenem sestanku Network of Experts in Gender Equality, Social Inclusion and Health and Long-term care, Bruselj, 11.-12. 2. 2008.

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije. Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitevami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.

**"MIGRACIJE, INTEGRACIJA IN MULTIKULTURNOST -
KONTEKSTUALIZACIJE SODOBNIH MIGRACIJ SKOZI JAVNO MNENJE"**

Zaključno poročilo ciljno-raziskovalnega projekta »Integracijske politike - vzpostavitev
evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

Simona Zavratnik
Ana Kralj
Zorana Medarič
Blaž Simčič

Koper, oktober 2008

PODATKI O RAZISKAVI

IZVAJALEC

Univerza na Primorskem
Znanstveno – raziskovalno središče Koper
Garibaldijeva 1, SI-6000 Koper
www.zrs.upr.si

NASLOV RAZISKAVE

"Migracije, integracija in multikulturnost - kontekstualizacije sodobnih migracij skozi javno mnenje"

Raziskava je del ciljno-raziskovalnega projekta:
»Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

TRAJANJE PROJEKTA

2006-2008

RAZISKOVALCI

Dr. Simona Zavratnik, nosilka projekta

Dr. Milan Bufon

Dr. Ana Kralj

Zorana Medarič

Blaž Simčič

FINANCERJA RAZISKAVE

Ministrstvo za notranje zadeve

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

KAZALO

I. UVOD: SODOBNE MIGRACIJE, JAVNO MNENJE IN EMPIRIČNI PODATKI.....	3
II. JAVNOMNENJSKA RAZISKAVA: »MIGRACIJE, INTEGRACIJA IN MULTIKULTURNOST«.....	6
2.1 STRUKTURA VPRAŠALNIKA	6
2.2 NAČRTOVANJE VZORCA ZA ANKETNO RAZISKAVO IN VZORČENJE.....	8
2.3 KAKOVOST PODATKOV GLEDE NA VZOREC ANKETIRANIH	10
III. PREDSTAVITEV REZULTATOV ANKETE »MIGRACIJE, INTEGRACIJA IN MULTIKULTURNOST«.....	15
3.1 MIGRACIJE IN IMIGRANTI – SPLOŠNA STALIŠČA IN OCENE	15
3.2 SODOBNE MIGRACIJE: SLOVENIJA IN EU	21
3.3 DRUŽBENA DISTANCA VS. DRUŽBENA KOHEZIJA	36
3.4 INTEGRACIJSKE POLITIKE.....	49
3.5. MOBILNOST (MED RESPONDENTI)	62
IV. SKLEPNE UGOTOVITVE.....	67
4.1 EMPIRIČNI NABOR PODATKOV: SLOVENSKO JAVNO MNENJE O SODOBNIH MIGRACIJAH	67
4.2 PRIPOROČILA ZA NADALJNJE AKTIVNOSTI	75
V. LITERATURA IN VIRI.....	84

I. UVOD: SODOBNE MIGRACIJE, JAVNO MNENJE IN EMPIRIČNI PODATKI

Tematika migracijskih gibanj in z njimi povezanih integracijskih politik je v zadnjem desetletju postala ena osrednjih referenčnih topik, okoli katere je skoncentriran interes raziskovalne skupnosti in tudi javnih politik. Osrednjega pomena je zlasti vprašanje upravljanja z različnostjo (kulturno, versko, etnično, rasno itd.) in multikulturalnostjo na različnih ravneh družbenega življenja. Slednje je v sociološki konceptualizaciji prisotno v optiki vprašanja družbene kohezije, za katero je indikativen pogled uglednega teoretika Stevena Vertovca, ki je že leta 1999 v delu *Migration and Social Cohesion* uvodoma menil, da smo v družboslovju bolj, kot kaj družbena kohezija je, poučeni o tem, da je ni. Da torej družbena kohezija kritična manjka. Vertovec meni, da je minimum skupne definicije družbene kohezije podan z elementoma kooperativnih družbenih interakcij in skupnega vrednostnega sistema, pri čemer pa hkrati pokaže na ključno vprašanje: kaj dejansko tvori procese sodelovanja in sistem vrednot ter kako jih vzdržujemo. Pomemben se zdi avtorjev pogled, da je vprašanje formulacije in doseganja skupnih vrednot, ki lahko povezujejo ljudi, predvsem politično vprašanje, ki ga je potrebno utemeljevati v političnih konceptih kot so nacionalna država, etnična/nacionalna identiteta, nacionalizem, država blaginje, civilna družba, kulturni kapital ipd. Pokaže pa tudi, da so glavni izzivi, ki jih predstavljajo sodobne migracije, izzivi liberalni nacionalni državi (1999). Ključna vprašanja so tako, kako se bo liberalistična politika soočila s problemi državljanstva, vključno z dimenzijo socialnega državljanstva imigrantov, participacije in dostopa do informacij, pa nadalje vprašanja tolerance, manjšinskih pravic, multikulturalizma, ksenofobije in sovražnega govora, če omenimo le nekatere najbolj ključne dimenzije. Na slednje pa je vezano vprašanje, kako bodo nastajali okviri integracijskih politik in iz kakšnih temeljev bodo črpale konkretne politične strategije.

Integracijske politike se od države do države še vedno precej razlikuje (podrobneje o tem glej: Bešter, 2003). Eden vodilnih avtorjev na področju teorije migracij, Stephen Castles, (1995) različne pristope izrazi z definiranjem štirih načinov, po katerih države priseljevanja reagirajo na imigrante: totalna izključenost, diferencirana izključenost, asimilacija in pluralizem. Totalna izključenost pomeni preprečevanje vstopa imigrantom in čeprav so nekatere države to strategijo poskusile uveljaviti, se v povojnem obdobju množičnih migracij nikjer ni zares uveljavila. V praksi govorimo o treh modelih migracijskih, vključno z integracijskimi, politik: model diferenciranega izključevanja (Nemčija, Japonska),

asimilacijski model (Francija, Velika Britanija) in multikulturni model (Švedska, Kanada, ZDA, Avstralija). Slovenski model, ki je šele v nastajanju, pa bo lahko črpal iz različnih praks držav z daljšo tradicijo, pri čemer bi zgledi morali iti v predvsem smeri evropskih multikulturnih modelov. Vprašanje integracije zahteva hkrati fokusirane pristope in holističen pristop. Tako izhodišče temelji na dejstvu, da integracija vedno zadeva celotno družbo, kar smo pojasnili tudi z vpeljavo koncepta družbene kohezije. Definicijski poudarek integracije kot dvosmernega procesa vključevanja imigrantov v večinsko družbo in hkrati medsebojnega prilagajanja in izgrajevanja socialne solidarnosti ter družbene kohezivnosti, je bistvenega pomena v kontekstu obravnavanih vsebin v projektu.

O integraciji migrantov v »novo družbo« je na razpolago številna sodobna literatura kot tudi »policy dokumenti«, tudi v slovenskem prostoru¹. V projektu jemljemo za delovno definicijo dokaj splošno opredelitev, po kateri *integracijo definiramo kot večsmerni proces izgradnje novih socialnih odnosov med imigrantom in novo družbo ter njenim institucionalnim okoljem. Gre za vključevanje migrantov in njihovo sodelovanje v modelih vsakdanjega družbenega življenja, prav tako pa te transakcije segajo na področje ekonomskega, političnega in kulturnega vključevanja in s tem prispevajo k izgradnji nove kvalitete družbene kohezivnosti. Vključevanje v družbo imigrantom posledično prinaša primerljive pravice in dolžnosti.*

Navkljub obsežni literaturi v slovenskem prostoru pa ne razpolagamo s kontinuiranim monitoringom javnega mnenja na področju migracij v slovenskem in širšem kontekstu. Stališča slovenske javnosti do migracij tako spremljamo bolj naključno, viri pa niso vedno akademske in raziskovalne institucije, ki migracijske tematike obravnavajo na znanstvenih izhodiščih in temu ustrezno nepopolistično predstavljajo anketne rezultate. *Oblikovanje takega merskega instrumenta in zastavitev raziskave kot longitudinalne, s ciljem ponovitev v časovnih serijah vsake tri leta, je bil glavni namen projekta Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega*

¹ Tematika integracije migrantov je bila obsežno analizirana v okviru Ciljno-raziskovalnega projekta Percepcije slovenske integracijske politike, ki je pod vodstvom prof. Mirana Komaca potekal na Inštitutu za narodnostna vprašanja (2001-2006). Obsežna znanstvena evidenca je predstavljane v poročilu Percepcije slovenske integracijske politike, Komac in Medvešek (ur.), Ljubljana, INV, 2005.

Poleg osrednjega projekta so se posamezni avtorji osredotočali na parcialne raziskave, ki so tematizirale bodisi specifične populacije, npr. begunci (glej: Vrečer; Zavratnik; Pezdir), prosilce za azil (glej: Pajnik, Gregorčič, Lesjak-Tušek; Lipovec-Čebren; Medved idr.), bodisi specifične topike, npr. vprašanje mladoletnih migrantov in njihove integracije, ranljive skupine migrantov, ženske migrantke itd.

monitoringa. Z oblikovanjem fokusiranega vprašalnika, ki tematizira značilnosti lokalnih migracijskih dogajanj in evropski kontekst ter globalni značaj migracijskih tokov, smo skušali postaviti osnovo za spremljanje migracijskih gibanj in javnega mnenja do vprašanj mobilnosti, hkrati pa bo tak empirični nabor podatkov imel ambicijo postati neke vrste *osrednji arhiv podatkov* v slovenskem prostoru. Pot k temu obsežnemu cilju smo zastavili s prvim vprašalnikom, ki smo ga sestavili raziskovalci na ZRS v Kopru, ob sodelovanju in pogovorih s številnimi raziskovalci migracijskih procesov v slovenskem in v evropskem prostoru.

Anketo smo poimenovali "MIGRACIJE, INTEGRACIJA IN MULTIKULTURNOST - EMPIRIČNI NABOR PODATKOV" in je zastavljena kot merski instrument z namenom longitudinalnega spremljanja/merjenja stališč, s čimer bomo pridobili reprezentativna mnenja v slovenskem prostoru, hkrati pa je vprašalnik v številnih točkah primerljiv z nekaterimi vprašalniki, ki jih izvajajo raziskovalni inštituti v mednarodnem prostoru. Vprašalnik predstavlja specializiran merski instrument, ki bo meril javni »utrip« v tem segmentu, kar je bilo doslej precej obrobno, nikoli pa sistematično zajeto v drugih raziskavah javnega mnenja. Potreba po sistematičnem spremljanju javnega mnenja je na tem področju izrazito prisotna, saj je to ključni instrument informacij o percepcijah migracijskih procesov, integraciji, njenih učinkih, uspehih in neuspehih v družbi. Anketna raziskava omogoča splošni »feed-back«, vendar tudi reprezentativnost stališč splošne javnosti do integracije, ki zadeva tako migrante kot celotno družbo. Na tej točki je novost projekta tudi ta, da z anketno raziskavo v evalvacijo integracijskih politik posredno vstopa tudi reprezentativna javnost. Z vidika operacionalizacije je bil namen anketen raziskave pridobiti stališča in ocene do naslednjih topik: mnenja o migracijah v slovenskem in evropskem prostoru, stališča o integraciji migrantov, multikulturnosti, socialni distanci, solidarnosti, ksenofobiji, diskriminaciji, človekovih pravicah ter o vlogi različnih institucij za upravljanje z migracijami.

II. JAVNOMNENJSKA RAZISKAVA: »MIGRACIJE, INTEGRACIJA IN MULTIKULTURNOST«

2.1 STRUKTURA VPRAŠALNIKA

Vprašalnik je zajemal šest sklopov, pri čemer je bila upoštevana specifičnost telefonske ankete. Slednje se nanaša na zamejenost časa izvedbe in s tem povezanih vsebin, ki jih je mogoče in smiselno uvrstiti v posamični instrument.

Prvi sklop smo poimenovali migracije in imigranti – splošna stališča in ocene, v njem pa smo zastavili vprašanja, ki se nanašajo na aktualnost tematike migracij v sodobnosti, tako v slovenskem kot evropskem prostoru. Splošna stališča in »razpoloženje« do imigrantov smo testirali z izjavami, ki nakazujejo različno stopnjo distance, podpore oziroma tolerance v odnosu do imigrantov.

V drugem sklopu nas je zanimala konkretna slovenska (i)migracijska politika, pri čemer smo najprej ugotavljali stališča o regulaciji migracij, to je stopnje omejevanja, vzpodbujanja oziroma ohranjanja enakega obsega migracijskih gibanj. Pri migracijskih gibanjih je ključno, od kod le-ta potekajo, pri čemer ločimo med t.i. zelenimi in nezaželenimi tokovi. Enako velja za različne kategorije imigrantov; dosedanje izkušnje kažejo, da obravnava t.i. migracijskih elit ali tistega segmenta imigrantov, ki so potrebni za nacionalno gospodarstvo nikakor ni enaka obravnava priprosilcev za azil ali beguncev. Nadalje nas je zanimal položaj Slovenije v migracijskih tokovih, torej geografska specifičnost prostora, ki predstavlja nekakšno vmesno, tranzitno območje k bogatejši zahodni Evropi. S polnopravnim članstvom Slovenije v Evropski Uniji je upravljanje z migracijami postalo ena od pomembnih skupnih politik - v popularni retoriki »skupnih problemov« - pri čemer nas je zanimalo, kakšno je javno mnenje do pristojnosti in politik, ki so v domeni Evropske Unije oziroma v domeni držav članic.

Socialna/etnična distanca je eden ključnih sklopov v etničnih in migracijskih analizah. Zanimala nas je lokalna perspektiva, to je dojemanje domačih sosesk glede na obstoječo etnično raznolikost ter glede na socialno dinamiko, ustvarjeno z novim priseljevanjem. Eno ustaljenih merjenj socialne distance sega na področje osebnih, družinskih, prijateljskih ter delovnih omrežij, ki bodisi vključujejo bodisi ne vključujejo imigrantov. Obenem smo skušali

vsaj delno zajeti stališča javnega mnenja o tako kompleksnih družboslovnih konceptih kot so socialna identiteta, verska identiteta, toleranca vs. nestrpnost, socialna država in družbena solidarnost.

V četrtem sklopu smo se osredotočili na temo integracijskih politik, ki po našem mnenju predstavljajo ključni element migracijskih politik, ki pa zahteva številne ukrepe na izvedbeni ravni. Anketirance smo vprašali o odgovornosti države, to je o institucionalnih okvirjih izvajanja integracijskih politik. Nadalje nas je zanimalo, kakšno naj bi bilo sprejemljivo/zaželeno »obnašanje« imigrantov, ki že dalj časa živijo v Sloveniji – ali podpiramo strategije asimilacije, adaptacije, segregacije, začasnega dela in vrnitve v izvirne države? Predpostavljamo, da je vključevanje v »novo družbo«² v določeni meri odvisno, če ne že pogojevano, z nekaterimi družbenimi označevalci kot so denimo verska pripadnost, barva kože, izobrazba ipd., zato smo vprašali o teh relacijah vključevanja oziroma izključevanja iz novih družb. Sklop o integracijskih politikah naj bi dal vpogled v stanje v slovenskem prostoru, in to v času, ko se zavedamo, da je tema integracije sicer priznana, a je še v precejšnji meri odprta in neoperacionalizirana. Dostop do relevantnih virov informacij je pomembna dobrina tako za imigrante kot za večinsko prebivalstvo. Tudi zato nas zanima, v kolikšni meri podpiramo informacijske centre za imigrante in multikulturne centre, ki bi predstavljali tudi fizične točke srečevanja in izmenjave kultur ter vzpostavljanje medkulturnega dialoga.

Da veljamo Slovenci bolj za »turiste kot migrante« je že precej ustaljena značilnost, saj je stopnja mobilnosti, ki jo kažejo statistični podatki na področju migracijskih gibanj, dejansko zelo nizka. V petem sklopu vzorci mobilnosti so nas zanimali glavni vzroki za morebitne migracije ter ciljne destinacije ter čas oziroma obdobje, za katero bi potencialni migranti odšli iz Slovenije.

V zadnjem, šestem sklopu, smo zbrali demografske značilnosti anketirane populacije.

² Termin »nova družba« kontinuirano uporabljamo namesto pojma »gostujoča družba«. Kot smo pojasnili na več mestih, slednji implicira vračanje imigranta oziroma ne-integracijo v novo družbo.

2.2 NAČRTOVANJE VZORCA ZA ANKETNO RAZISKAVO IN VZORČENJE

Populacija, ki smo jo proučevali in na katero se nanašajo naše ugotovitve, so polnoletni državljani Republike Slovenije. Vzorčenje smo izvedli z metodo enostavnega slučajnega vzorčenja na telefonskem imeniku Slovenije iz leta 2006 – v vzorec smo torej vključili prebivalce Slovenije, ki živijo v gospodinjstvih z vsaj enim fiksnim telefonskim priključkom. Načrtovani vzorec je bil velikosti 1000 oseb.

VPRAŠALNIK

Oblikovali smo strukturiran vprašalnik, ki vključuje 35 vprašanj (od tega 8 demografskih). Vprašalnik je večinoma sestavljen iz vprašanj zaprtega tipa ter enega odprtega tipa. Pred izvedbo anketiranja je bila opravljena tudi pilotska raziskava na vzorcu 50 oseb, s katero smo želeli ugotoviti, kakšen bo odziv anketirancev (stopnja odgovorov) ter primernost in jasnost zastavljenih vprašanj. Po opravljeni raziskavi smo odpravili nekatere nejasnosti pri formulaciji vprašanj ter nekoliko prilagodili vprašalnik glede na pripombe sodelujočih anketirancev.

ANKETIRANJE

Na podlagi stroškovne analize smo se odločili za izvedbo telefonskega anketiranja. Načrtovani vzorec torej zajema vse prebivalce RS, ki živijo v Sloveniji v gospodinjstvih z vsaj enim telefonskim priključkom. Realizacija drugačnega načina anketiranja na tako opredeljenem vzorcu z razpoložljivimi finančnimi sredstvi ni bila izvedljiva, saj je tovrstna oblika anketiranja cenovno najugodnejša. Anketiranje je potekalo med 25.9.2007 in 15.10.2007 na UP ZRS, izvajalo ga je 12 izkušenih anketarjev. Vsi anketarji so se pred pričetkom raziskave udeležili izobraževalnega seminarja na katerem so se podrobneje seznanili z raziskavo in vprašalnikom.

Neodgovori

Nizka stopnja realizacije je ena od pomanjkljivosti telefonskega anketiranja, zato smo uporabili ustrezne strategije za zmanjševanje neodgovorov. Vse potencialne anketirance smo

poskušali kontaktirati tudi do petkrat, če so bili odsotni, se niso oglasili ali niso imeli časa odgovarjati na vprašalnik. Razmik med klici je bil tolikšen, da smo lahko zajeli tudi anketirance, ki so bili odsotni do enega tedna zaradi dopusta ali drugih obveznosti. S tistimi, ki so dejali, da bi v raziskavi želeli sodelovati kasneje so bili dogovorjeni zmenki ob času, ki jim je najbolj ustrežal. Anketirancem smo razložili cilj in namen raziskave, navedli izvajalce, izrecno pa je bila poudarjena tudi strokovnost raziskave, anonimnost in zaupnost podatkov, s čimer smo želeli odpraviti morebitne pomisleke ter zadržke v zvezi z nadaljnjo uporabo podatkov. Anketarji so pomagali razrešiti tudi morebitne nejasnosti v zvezi z raziskavo in so zainteresiranim dali podrobnejše informacije o raziskavi.

Tabela 2.1: Statistika klicev

	N	%
Realizirani vprašalniki	838	13,40%
Nedosegljiv (zasedeno 5 krat)	1072	17,14%
Zavrnitev sodelovanja	3744	59,87%
Telefonski priključek ne obstaja	474	7,58%
Telefonska številka je bila spremenjena	16	0,26%
Telefonska številka podjetja	24	0,38%
Nedokončani vprašalniki	86	1,38%
SKUPAJ	6254	100,00%

V telefonskih raziskavah je natančna ocena vzrokov za neodgovore precej težavna. Ljudje so vse bolj zasedeni in nepripravljeni sodelovati, najverjetneje tudi zaradi poplave tržnih raziskav v zadnjem času. »Neodgovori so pri anketnem raziskovanju resen in naraščajoč problem, saj so posamezniki vse manj pripravljeni sodelovati v raziskavah. Temeljna težava z neodgovori je v nevarnosti, da se stališča anketirancev, ki so pri anketi sodelovali, razlikujejo od tistih, ki niso sodelovali. V takih primerih lahko sklepanje, ki temelji zgolj na odgovorih sodelujočih anketirancev, daje pristranske ocene populacijskih parametrov« (Komac, 484: 2007).

Poleg tega naj omenimo, da je zadnja leta število telefonskih priključkov pada, kar je tudi eden od razlogov, ki vse bolj otežuje verodostojno zbiranje podatkov preko telefona.

2.3 KAKOVOST PODATKOV GLEDE NA VZOREC ANKETIRANIH

Za zagotovitev reprezentativnosti podatkov so bili anketni odgovori iz podatkovne baze statistično obteženi (po demografskih spremenljivkah spol in starost). Baza podatkov, ki je na ta način pridobljena z anketno raziskavo in na kateri so bile kasneje izvedene statistične analize, ima tako naslednje lastnosti.

- podatki so reprezentativni po spolu anketirancev;
- podatki so reprezentativni po starosti anketirancev.
- podatki so primerljivi z značilnostmi populacije glede na izobrazbeno strukturo.

Primerjalna analiza podatkov po spolu in starosti lahko preprosto pokaže, da se baza podatkov ankete, ki je bila izdelana po obtežitvi relevantnih spremenljivk, povsem ujema s podatki statističnega urada (2. polletje 2006).

Spodnja tabela kaže, da je mogoče podatke iz ankete obravnavati kot primerljive tudi z vidika izobrazbene strukture. Podatki pridobljeni s telefonsko anketo sicer zajemajo nekoliko nadpovprečno izobražen vzorec glede na populacijo (glede na podatke Statističnega urada RS). Odstopanja pa niso problematična.

Delno je mogoče ugotovljeno odstopanje od populacijskih vrednosti za Slovenijo pojasniti s siceršnjim dvigovanjem izobrazbene strukture na celotnem območju v zadnjih treh letih, deloma pa je mogoče nekoliko višjo izobrazbo v našem vzorcu pripisati tudi specifičnosti metode za zbiranje podatkov; telefonsko anketiranje praviloma ne zmore povsem reprezentativno zajeti dela ekonomsko in socialno najnižjih slojev prebivalstva, za katere obenem velja, da so dosegli nižjo stopnjo formalne izobrazbe od povprečja.

Tabela 2.2: Primerljivost podatkov iz ankete s popisom prebivalstva 2002 glede na izobrazbo

	končana osnovna šola ali manj	končana srednja šola	končana višja šola ali več	SKUPAJ
POPIS 2002	549.466	899.341	215.062	1.663.869
(v %)	33,02 %	54,05 %	12,93 %	100 %
ANKETA	72	475	288	835
(v %)	8,62 %	56,89 %	34,49 %	100

Vir: SURS 2002 in UP ZRS 2006.

Primerjave na podlagi zgornje table dokazujejo, da je mogoče z vidika izobrazbene strukture vzorca še vedno govoriti o primerljivosti podatkov, ki so bili zbrani z anketo, in pa populacijskih podatkov za izobrazbo v Sloveniji, kakor jo je ugotovil zadnji splošni popis prebivalstva. Pri tem je namreč potrebno upoštevati tudi, da so v popis prebivalstva vključene osebe stare 15 let ali več, v raziskavo pa so bile vključene zgolj osebe stare 18 let in več.

DEMOGRAFSKA STRUKTURA VZORCA

Tabela 2.3: Spol

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Moški	407	48,6
Ženski	431	51,4
Skupaj	838	100,0

Vzorec je bil obtežen po spolu tako, da ustreza razdelitvi po spolu v populaciji. V vzorec je bilo tako vključenih nekoliko več žensk kakor moških.

Tabela 2.4: Starost

	FREKVENCE	ODSTOTKI
18-28 let	156	18,7
29-39 let	165	19,6
40-50 let	173	20,7
51-61 let	151	18,0
62-72 let	107	12,8
73 let in več	86	10,2
Skupaj	838	100,0

Razdelitev glede na starost, ki ustreza vrednostim v populaciji je naslednja: največ anketiranih je starih med 40 in 50 let sledi starostna skupina med 18 in 28 let, najmanj pa je starejših od 72 let (10,2 %).

Tabela 2.5: Nacionalnost

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Slovenec	798	95,7
Madžar	1	0,2
Hrvat	10	1,2
Srb	12	1,4
Musliman, Bošnjak	6	0,7
Druge narodnosti	7	0,8
Skupaj	834	100,0

Velika večina anketiranih je slovenske narodnosti, v raziskavo pa je bilo zajetih še 1,4 % anketiranih srbske narodnosti, 1,2 % hrvaške narodnosti, 0,7 % Bošnjakov ali muslimanov, 0,2 % madžarske narodnosti ter 1,8 % anketiranih druge narodnosti. Kot druge narodnosti so anketirani navedli: Makedonec: 1, Pravoslavna: 2, Rus: 1, Črnogorec: 1, Slovensko-Italijanska: 1, Čeh: 1

Tabela 2.6: Veroizpoved/kateri verski skupnosti pripadate

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Rimskokatoliški	539	65,0
Evangelikičanski	5	0,6
Pravoslavni	23	2,8
Islamski skupnosti	6	0,8
Drugi krščanski verski skupnosti	3	0,3
Drugi nekrščanski verski skupnosti	2	0,3
Nobeni verski skupnosti	252	30,3
Skupaj	829	100,0

Več kot polovica anketiranih (65 %) je dejala, da pripada rimskokatoliški verski skupnosti, 30,3 % vprašanih pa je dejalo, da ne pripada nobeni verski skupnosti. Pripadnikov ostalih verskih skupnosti je zelo malo, še največ, 2,8 % jih pripada pravoslavni verski skupnosti. Na vprašanje ni odgovorilo 9 oseb.

Tabela 2.7: Izobrazba

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Osnovna šola ali manj	72	8,6
Poklicno izobraževanje ali srednja šola	475	56,9
Višja šola, visoka šola, fakulteta	266	31,9
Magisterij, doktorat	22	2,6
Skupaj	834	100,0

Med anketiranimi jih ima največ srednješolsko izobrazbo (56,9 %), sledijo tisti z višjo šolo, visoko šolo in fakulteto (31,9 %), najmanj pa je takih z osnovnošolsko izobrazbo. Štiri osebe na vprašanje niso odgovorile

Tabela 2.8: Zaposlitveni status

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Zaposlen	391	46,7
Nezaposlen	52	6,2
Upokojen	280	33,4
Dijak, študent	105	12,5
Gospodinja	5	0,6
Kmet	5	0,6
Skupaj	838	100,0

Med anketiranimi je največ zaposlenih (46,7 %) ali upokojenih (33,4 %), sledijo pa dijaki in študentje (12,5 %).

Tabela 2.9: Kraj bivanja

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Mesto	347	41,7
Primestje	161	19,3
Vas	325	39,0
Skupaj	833	100,0

Anketirani najpogosteje živijo v mestu, nekoliko manj jih živi na vasi, najmanj pa v primestju.

Tabela 2.10: Povprečen mesečni dohodek na člana gospodinjstva

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Do 300 eur	103	14,2
Nad 300 do 800 eur	441	60,6
Nad 800 do 1500 eur	159	21,8
Nad 1500 eur	25	3,4
Skupaj	727	100,0

Večina anketiranih je dejala, da je povprečen dohodek na člana gospodinjstva med 300 in 800 €. 111 oseb (13,2 % vprašanih) na vprašanje o mesečnem dohodku ni odgovorilo.

III. PREDSTAVITEV REZULTATOV ANKETE »MIGRACIJE, INTEGRACIJA IN MULTIKULTURNOST«

3.1 MIGRACIJE IN IMIGRANTI – SPLOŠNA STALIŠČA IN OCENE

V zadnjih desetletjih postajajo migracijski tokovi vse bolj globalizirani in diferencirani; poleg kvantitativnih sprememb se značilnosti mednarodnih migracijskih tokov spreminjajo tudi kvalitativno, v vzrokih za migracije in v etnični sestavi migrantov. Mednarodni migracijski tokovi povečujejo etnično in nacionalno raznolikost prebivalstva in spreminjajo demografsko strukturo velike večine držav, kar je posebej izrazito v nekdanjem razmeroma kulturno homogenih nacionalnih državah.

Tabela 3.1: Ali menite, da je problematika, povezana s priseljevanjem, v Sloveniji danes:

	FREKVENCE	ODSTOTKI
bolj aktualna kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	401	49,2
manj aktualna kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	138	16,9
enako aktualna kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	277	33,9
Skupaj	816	100,0

Približno polovica (49,2 %) anketiranih je mnenja, da je problematika, povezana s priseljevanjem v Sloveniji, *bolj aktualna* kot pred desetletjem in več, tretjina (33,9 %) jih meni, da je *enako aktualna*, medtem ko 16,9 % anketiranih meni, da je *manj aktualna* kot pred desetletjem in več. Na vprašanje ni odgovorilo 22 anketiranih.

Tabela 3.2: Ali menite, da je problematika, povezana s priseljevanjem, v Evropski uniji danes:

	FREKVENCE	ODSTOTKI
bolj aktualna kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	607	75,5
manj aktualna kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	45	5,6
enako aktualna kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	152	18,9
Skupaj	805	100,0

Tri četrtine (75,5 %) respondentov menijo, da je problematika povezana s priseljevanjem v Evropski uniji *bolj aktualna* kot pred desetletjem in le 5,6 % jih meni, da je *manj aktualna*. Da je problematika povezana s priseljevanjem v Evropski uniji *enako aktualna* meni 18,9 % respondentov. 33 anketiranih na vprašanje ni odgovorilo.

Opaziti je mogoče, da anketirani zaznavajo povečano aktualnost migracijske problematike predvsem v širšem, evropskem kontekstu. Razloge gre nemara iskati predvsem v tem, da je oblikovanje skupne evropske migracijske in azilne politike ena od prednostnih nalog Evropske unije in s tem tudi med politično odmevnimi tematikami. Obenem je vprašanju problematike t. i. »ilegalnih migracij«, s katerimi se v povečanem obsegu soočajo nekatere evropske države, kot denimo Italija in Španija ter vprašanju integracije priseljencev (npr. v Franciji in na Nizozemskem) posvečeno veliko prostora v množičnih medijih, kar nedvomno vpliva na percepcije javnosti o aktualnosti teh tematik.

Tabela 3.3: Ali menite, da tematika, povezana z imigranti, prosilci za azil oz. begunci, predstavlja problem za slovensko državo in družbo?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da, velik problem	286	34,6
Da, a le manjši problem	293	35,4
Ne, to sploh ni problem	248	30,0
Skupaj	827	100,0

Mnenja o tem ali imigranti, prosilci za azil oz. begunci, predstavljajo problem za slovensko državo in družbo, so deljena. Tako 35,4 % anketiranih meni, da predstavlja le *manjši problem*, 34,6 % jih je mnenja, da predstavlja *velik problem*, 30 % anketiranih pa meni, da to *sploh ni problem*. Pri navedenem vprašanju 11 anketiranih ni odgovorilo na vprašanje. Analiza odgovorov kaže na statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih: anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe (osnovna šola ali manj) v občutno večjem številu izražajo mnenje, da tematika, povezana z imigranti, begunci in prosilci za azil predstavlja problem za slovensko državo in družbo. Tako meni polovica anketiranih z nižjimi stopnjami izobrazbe in le dobra četrtina (26,3 %) tistih, ki imajo višje stopnje izobrazbe (višja šola ali več). Med slednjimi dobra tretjina (37,5 %) meni, da to sploh ni problem, nekoliko manjši delež (36,1 %) pa, da gre le za manjši problem.

Upravljanje z migracijskimi tokovi postaja ena osrednjih problematik na politični agendi nacionalnih držav in nadsacionalnih povezav, s tem pa se (re)definirajo tudi percepcije o (pozitivni ali negativni) podobi oziroma vlogi mednarodnih migrantov v tranzitnih in ciljnih državah. V tem kontekstu je posebej pomembno vprašanje ekonomskih migracij oziroma vključevanja imigrantov na trg delovne sile. Demografski trendi v državah članicah Evropske unije, za katere je značilna nizka rodnost, podaljševanje pričakovane življenjske dobe oziroma staranje populacije, vplivajo na spreminjanje strukture trga dela, saj se delež delovno aktivnega oziroma zaposljivega prebivalstva zmanjšuje. Zaradi gospodarskih razmer, ki zahtevajo povečane potrebe po cenejši delovni sili, bo povečan delež ekonomskih migrantov eden poglavitnih mehanizmov za zapolnjevanje manka na trgu delovne sile. Ekonomski učinki migracij so zelo različni; med drugim zadevajo »javno finančni vpliv migracij in učinke na sistem blaginje oziroma socialno politiko ter učinke na trg dela. Migracije vplivajo tudi na kakovost človeških virov v neki družbi ter na inovacije in gospodarsko rast« (Medved, 2007:13). Vključevanje migrantov na trg delovne sile pogosto spremljajo intenzivne polemike v javnosti; pogosto je moč zaslediti mnenja o tem, da imigranti odvzemajo delovna mesta domačemu prebivalstvu ali da predstavljajo nelojalno konkurenco domači delovni sili.

V nadaljevanju sledi sklop trditev o ekonomskih migracijah in migrantih, ki so jih anketirani ocenjevali s pet stopenjsko lestvico, pri čemer je ocena 1 pomenila, da z navedeno trditvijo sploh ne soglašajo, ocena 5 pa, da z navedeno trditvijo popolnoma soglašajo.

Tabela 3.4: »Imigrante potrebujemo, da zapolnijo tista delovna mesta, kjer je pomanjkanje domačih delavcev.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ne soglašam	178	21,3
2	122	14,5
3	233	27,8
4	178	21,2
Zelo soglašam	126	15,1
Skupaj	837	100,0

Odgovori na vprašanje se porazdeljujejo precej enakomerno. Nekaj več kot tretjina (35,8 %) anketiranih s trditvijo (sploh) ne soglaša, približno enak delež (36,3 %) pa s trditvijo (zelo) soglaša. 27,8 % anketiranih je neodločenih. Na vprašanje ni odgovorila ena oseba.

Tabela 3.5: »Zaradi imigrantov se znižuje cena delovni sili, ker migranti predstavljajo nelojalno konkurenco (pripravljeni so delati za manjše plače).«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ne soglašam	93	11,1
2	97	11,7
3	189	22,6
4	205	24,5
Zelo soglašam	251	30,0
Skupaj	836	100,0

Po mnenju dobre polovice anketiranih (54,5 % - soglaša ali zelo soglaša) se zaradi imigrantov znižuje cena delovne sile, ker so imigranti pripravljeni delati za nižje plače in kot taki predstavljajo nelojalno konkurenco domači delovni sili. S trditvijo (sploh) ne soglaša 22,8 % anketiranih, 22,6 % pa je bilo neopredeljenih. 2 anketiranca na vprašanje nista odgovorila.

Tabela 3.6: »Bolj smiselno bi bilo vlagati v razvoj držav, iz katerih prihajajo tuji delavci, kot pa jih zaposlovati pri nas.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ne soglašam	148	17,9
2	160	19,3
3	256	30,9
4	129	15,6
Zelo soglašam	135	16,3
Skupaj	829	100,0

Pri trditvi, da bi bilo bolj smiselno vlagati v razvoj držav, iz katerih prihajajo drugi delavci, kot pa jih zaposlovati v Sloveniji, so odgovori precej enakomerno porazdeljeni, največji delež predstavljajo neopredeljeni (30,9 %). Vendar je moč opaziti, da se anketirani nekoliko bolj nagibajo k temu, da z izjavo ne soglašajo. 9 anketirancev na vprašanje ni odgovorilo.

Tabela 3.7: »Imigranti predstavljajo breme za slovenske davkoplačevalce.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ne soglašam	136	16,6
2	122	14,9
3	207	25,3
4	194	23,7
Zelo soglašam	160	19,5
Skupaj	820	100,0

19,5 % anketiranih zelo soglaša z izjavo, da imigranti predstavljajo breme za slovenske davkoplačevalce, 23,3 % z izjavo soglaša, 25,3 % je neopredeljenih, 14,9 % ne soglaša, 16,6 % pa sploh ne soglaša z izjavo. Na vprašanje ni odgovorilo 18 oseb. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe z navedeno trditvijo strinjajo v manjši meri, kot tisti z nižjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja nestrinjanja s trditvijo narašča z višanjem stopnje izobrazbe.

Tabela 3.8: »Imigranti odvzemajo delovna mesta lokalnemu prebivalstvu.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ne soglašam	153	18,3
2	152	18,2
3	177	21,1
4	191	22,8
Zelo soglašam	163	19,5
Skupaj	836	100,0

Pri trditvi, da imigranti odvzemajo delovna mesta lokalnemu prebivalstvu ni velikih razlik med odgovori, vseeno pa se delež odgovorov nekoliko preveša v korist tistih, ki z izjavo soglašajo (42,3 %) v primerjavi s tistimi, ki ne soglašajo (36,5 %). 2 anketirana na vprašanje nista odgovorila. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe z navedeno trditvijo strinjajo v manjši meri, kot tisti z nižjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja nestrinjanja s trditvijo narašča z višanjem stopnje izobrazbe.

Iz zgornjih rezultatov je mogoče razbrati, da vključevanje in sodelovanje imigrantov na trgu dela vzbuja vsaj delno nelagodje in občutek ogroženosti med domačim prebivalstvom. Rezultati Evropske družboslovne raziskave SJM 2002/2³ omogočajo delno primerjavo nekaterih odgovorov: pri vprašanju »Kaj menite, ali priseljenci v splošnem odvzemajo delovna mesta delavcem v Sloveniji ali predvsem pomagajo ustvarjati nova delovna mesta?« je bila sicer uporabljena deset stopenjska lestvica ocenjevanja (1 – odvzemajo delovna mesta, 10 – ustvarjajo delovna mesta), večina respondentov (35,1 %) pa je – podobno kot v pričujoči raziskavi – menila, da priseljenci predvsem odvzemajo delovna mesta lokalnemu prebivalstvu. S trditvijo »Zaradi priseljencev – ljudi, ki prihajajo v Slovenijo živeti in delati –

³ Glej: Toš, Niko in skupina (2002): SJM 2002/2 Evropska družboslovna raziskava. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, UL-IDV, Fakulteta za družbene vede.

se znižujejo povprečne plače« je močno soglašalo 5,5 % anketiranih, soglašalo je 26 %, anketiranih, 24,8 % je bilo neopredeljenih, 32,5 % vprašanih ni soglašalo, 6,4 % pa sploh ni soglašalo s trditvijo. Opaziti je mogoče, da je delež anketiranih, ki menijo, da vključevanje tujih delavcev na trg dela v Sloveniji negativno vpliva višino plač (oz. da se znižuje cena delovne sile), precej narasel, saj v pričujoči raziskavi kar 30 % anketiranih močno soglaša, 24,5 % pa soglaša s trditvijo, da se zaradi imigrantov se znižuje cena delovni sili. Velik razkorak v mnenjih bi lahko pripisali temu, da po vstopu v Evropsko unijo v Sloveniji išče zaposlitev več tujih delavcev, obenem pa zviševanje življenjskih stroškov in naraščajoča prekamnost zaposlitvenih pogojev vplivata na percepcije ljudi, ki za negotove ekonomsko-socialne razmere pogosto iščejo krivce tudi med tujimi delavci⁴.

Za države Evropske unije so značilne nizke stopnje rodnosti in umrljivosti ter daljšanje pričakovane življenjske dobe; obenem v prihodnjih desetletjih projekcije napovedujejo zmanjševanje deleža domačega prebivalstva. Vse naštetu velja tudi za Slovenijo, ki ima enega najnižjih trendov rodnosti v Evropi (v letu 2003 je padla na najnižjo raven do sedaj, a se v zadnjih letih počasi povečuje). Po vstopu Slovenije v Evropsko Unijo število prebivalstva narašča, predvsem zaradi povečanega selitvenega prirasta. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije⁵ je v prvih treh mesecih leta 2008 število prebivalcev Slovenije naraslo izključno zaradi povečanega števila tujcev. Število tujih državljanov je namreč naraslo za 3.511. Med temi jih je imelo skoraj devet desetih prijavljeno začasno prebivališče. Konec marca 2008 je tako v Sloveniji živelo 32.399 tujcev s prijavljenim stalnim prebivališčem in 39.733 tujcev s prijavljenim začasnim prebivališčem. Konec marca 2008 je bilo med prebivalci Slovenije 72.132 (ali 3,6 %) tujcev. V enem letu se je njihovo število povečalo za več kot četrtno (za 26,5 %); število moških s tujim državljanstvom je naraslo za 13.138, število žensk pa za 1.955. Med tujci s prijavljenim prebivališčem v Sloveniji je bilo konec prvega četrtletja leta 2008 več kot tri četrtine (54.297) moških. Po projekcijah Eurostata bo

⁴ Čeprav obstaja precejšnje število empiričnih ekonomskih analiz, ki preučujejo vpliv migracij na brezposelnost in višino plač, rezultati niso nedvoumni, vendar nakazujejo, da je vpliv migracij na brezposelnost domače delovne sile majhen ali celo zanemarljiv. Do negativnih učinkov migracij lahko prihaja le, ko so prilivi migrantov zelo veliki. V tistih državah, kjer tuji delavci predstavljajo komplementarno delovno silo domačim delavcem se je konkurenca, ki bi ustvarjala pritisk na zniževanje plač, komaj pojavila, tako da je bil negativen pritisk zanemarljiv ali celo rahlo pozitiven. Visokokvalificirani migrantski delavci denimo lahko pomagajo zapolniti tista delovna mesta, za katera ni domače delovne sile, in s tem pomagajo k povečani produktivnosti. Po drugi strani nizko kvalificirani delavci ponavadi zapolnijo tista delovna mesta, ki se jih domača delovna sila izogiba, ker gre večinoma za dela, ki so umazana, težka in nevarna ali slabo plačana, kot so gospodinjstva dela in nekatere druge storitve in dela v dejavnostih, ki so tradicionalno odvisna od močne sezone fluktuacije, kot so kmetijstvo, gradbeništvo in turizem (Medved, 2007: 71-72):

⁵ Podatki so dostopni na internetni strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1778 (15. 8. 2008).

selitveni prirast v Slovenijo v prihodnjih letih znašal okoli 6000 oseb letno, v kolikor pa bi želeli, da se kontingent delovno sposobnega prebivalstva ne bi zmanjševal, bi Slovenija v prihodnjih letih potrebovala selitveni prirast okoli 13.500 oseb letno⁶.

Tabela 3.9: »Slovenija se sooča z nizko stopnjo rodnosti in s staranjem prebivalstva. Ali menite, da bi priseljevanje migrantov v Slovenijo pripomoglo k reševanju omenjenih problemov?«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da	217	26,2
Ne	610	73,8
Skupaj	826	100,0

Večina anketiranih je mnenja, da priseljevanje ne bi pripomoglo k reševanju problematike nizke stopnje rodnosti in staranja prebivalstva. Na vprašanje ni odgovorilo 12 oseb. V primerjavi z drugimi starostnimi skupinami so najmlajši (od 18 – 28 let) in najstarejši 73 in več let) anketiranci nekoliko bolj naklonjeni trditvi, da bi priseljevanje pripomoglo k reševanju problematike rodnosti in staranja prebivalstva.

3.2 SODOBNE MIGRACIJE: SLOVENIJA IN EU

(Ne)uspešnost integracije priseljencev v večinsko družbo je odvisna od različnih dejavnikov, med katerimi lahko posebej poudarimo tudi odnos javnosti do priseljevanja tujcev oziroma stališča in predsodke, ki jih do imigrantske populacije goji večinska družba. Sodeč po rezultatih raziskav, ki obravnavajo odnos večinskega prebivalstva do priseljevanja tujcev v Slovenijo, je ta odklonilen, še posebno pa je to očitno v primerih, ko gre za priseljevanje oseb iz bivših jugoslovanskih republik, ki obenem predstavljajo večinski delež imigrantske populacije v Sloveniji, ter ko gre za priseljevanje iz neevropskih držav, vendar s pomembno razliko – priseljenci z globalnega juga (Afrika) in vzhoda (Azija, Rusija in nekdanje države Sovjetske zveze) so pomembno bolj nezaželeni kot priseljenci iz »panevropskega sveta« (obe Ameriki in Avstralija).

⁶ Vir: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1683 (15. 8. 2008)

Ali menite, da bi morala Slovenija obseg migracij iz naslednjih delov sveta omejevati, vzpodbujati ali ohranjati na isti ravni, kot je sedaj:

Tabela 3.10: »Iz starih držav članic EU (EU 15)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevati	292	35,3
Vzpodbujati	98	11,9
Ohranjati na isti ravni	437	52,8
Skupaj	828	100,0

Tabela 3.11: »Iz novih držav članic EU (širitev EU 2004)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevati	399	48,2
Vzpodbujati	70	8,4
Ohranjati na isti ravni	359	43,4
Skupaj	828	100,0

Tabela 3.12: »Iz novih držav članic (EU 2007 – Romunija in Bolgarija)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevati	508	61,4
Vzpodbujati	44	5,3
Ohranjati na isti ravni	276	33,3
Skupaj	828	100,0

Tabela 3.13: »Iz območja nekdanje Sovjetske zveze«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevati	531	64,3
Vzpodbujati	35	4,2
Ohranjati na isti ravni	259	31,4
Skupaj	825	100,0

Tabela 3.14: »Iz območja nekdanje Jugoslavije«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevati	425	51,2
Vzpodbujati	59	7,1
Ohranjati na isti ravni	346	41,6
Skupaj	831	100,0

Tabela 3.15: »Iz Severne Amerike (ZDA, Kanada)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevat	385	47,0
Vzpodbujati	92	11,3
Ohranjati na isti ravni	341	41,7
Skupaj	819	100,0

Tabela 3.16: »Iz Azije«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevat	539	65,7
Vzpodbujati	29	3,5
Ohranjati na isti ravni	253	30,8
Skupaj	821	100,0

Tabela 3.17: »Iz Južne in srednje Amerike«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevat	470	57,5
Vzpodbujati	47	5,7
Ohranjati na isti ravni	301	36,8
Skupaj	818	100,0

Tabela 3.18: »Iz Afrike«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevat	500	60,9
Vzpodbujati	41	5,0
Ohranjati na isti ravni	280	34,1
Skupaj	822	100,0

Tabela 3.19: »Iz Avstralije«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Omejevat	400	48,9
Vzpodbujati	94	11,5
Ohranjati na isti ravni	324	39,6
Skupaj	819	100,0

Anketirani so mnenja, da bi bilo obseg migracij iz različnih delov sveta potrebno *omejevat*, izjema so le migranti iz starih držav članic EU, pri katerih je bil največji delež anketiranih (52,8 %) mnenja, da bi jih bilo potrebno ohranjati na isti ravni. Anketirani bi *najbolj omejevali* obseg migracij iz Azije (65,7 %), iz območja nekdanje Sovjetske zveze

(64,3 %), iz novih držav članic EU 2007, torej Romunije in Bolgarije (61,4 %) in pa iz Afrike (60,9 %); *najmanj* pa tiste iz starih držav članic EU (35,3 %). Deleži tistih, ki menijo, da bi bilo potrebno obseg migracij spodbujati, so zelo nizki in se gibljejo od 3,5 % (priseljenci iz Azije) do 11,9 % (priseljenci iz starih držav članic EU).

Analiza odgovorov kaže, da pri nekaterih modalitetah lahko opazimo statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na starostno in na izobrazbeno strukturo anketiranih. Anketirani v starostni skupini od 18 do 28 let v primerjavi z ostalimi starostnimi skupinami v manjši meri izražajo mnenja, da bi morali omejevati obseg migracij, medtem ko se za omejevanje migracij najbolj zavzemajo anketirani v starostni skupini od 51 do 61 let. Za pripadnike mlajših generacij je značilno, da so bolj kozmopolitsko usmerjeni in tudi sami bolj pripravljeni migrirati, zato predvidevamo, da so tudi manj naklonjeni omejevanju priseljevanja. Razloge za večjo podporo omejevanju migracij v starostni kohorti med 51. in 61. letom starosti verjetno lahko pojasnjujemo s tem, da je ta generacija dvojno obremenjena: po eni strani je (socialno-ekonomsko) odgovorna za mlajšo generacijo svojih otrok, obenem pa tudi za starejšo generacijo svojih staršev; v približevanju upokojitve se obenem zgoščajo skrbi za ekonomsko in socialno varnost v prihodnosti. Anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe (OŠ ali manj) se v večji meri kot ostali zavzemajo za restriktivnejšo imigracijsko politiko (oziroma menijo, da bi morali obseg migracij omejevati) iz naslednjih področij: EU 15, EU 2004, iz območja nekdanje Sovjetske zveze, nekdanje Jugoslavije, obeh Amerik, Azije, Afrike in Avstralije. Odgovori anketiranih se bistveno ne razlikujejo zgolj v primeru stališč o priseljevanju iz Romunije in Bolgarije. Razloge bi nemara lahko iskali v tem, da sta Romunija in Bolgarija kot novo pridruženi članici EU, za katere velja prost pretok delovne sile, medijsko najbolj izpostavljeni kot državi, katerih prebivalstvo se množično izseljuje v druge države članice EU. Tvegajmo s hipotezo, da je priseljevanje Romunov in Bolgarov med lokalnim prebivalstvom dojeta kot realen problem, medtem ko priseljevanje iz drugih delov sveta še vedno deluje bolj kot »fantazmatska grožnja« priseljevanja »drugih in drugačnih«. Omejevanje fizične prisotnosti tistim, ki imajo dejansko možnost vstopa na trg dela je med respondenti dojeta kot konkretno tveganje.

Náštel vam bomo nekaj skupin imigrantov. Prosimo, da za vsako od njih pomislite, ali bi po vašem mnenju slovenska država morala vzpodbujati njihovo priseljevanje, ga omejevati ali ohranjati v enakem obsegu:

Tabela 3.20: »Nizko in srednje kvalificirana delovna sila (kleparji, krovci, gradbeni delavci), ki bi pomagala zapolniti primanjkljaj na slovenskem trgu dela«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	159	19,1
Omejevati	309	37,1
Ohranjati na isti ravni	366	43,9
Skupaj	833	100,0

Največji delež, 43,9 % anketiranih je mnenja, da bi morali *ohranjati* stopnjo priseljevanja nizko in srednje kvalificirane delovne sile *na isti ravni*, 37,9 % jih meni, da bi bilo tovrstno priseljevanje potrebno omejevati in 19,1 % da bi jih bilo potrebno spodbujati. 5 anketiranih na vprašanje ni odgovorilo. Mladi med 18. in 28. letom so (ob najstarejših) bolj prepričani, da bi bilo potrebno spodbujati priseljevanje nizko in srednje kvalificirane delovne sile, ki bi pomagala zapolniti primanjkljaj na slovenskem trgu dela. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih nakazujejo, da so anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe bolj naklonjeni k vzpodbujanju priseljevanja nizko in srednje kvalificirane tuje delovne sile, ki bi pomagala zapolniti primanjkljaj na slovenskem trgu dela. Tako meni 22,5 % anketiranih z nižjimi stopnjami izobrazbe, 20,9 % anketiranih s srednjo izobrazbo in 15,3 % tistih z višjimi stopnjami izobrazbe. Deleži odgovorov, da bi morali omejevati priseljevanje nizko in srednje kvalificirane delovne sile, se porazdeljujejo enakomerno, ponovno pa je zaznati razlike pri odgovorih, da bi bilo potrebno obseg priseljevanja tega segmenta ohranjati na enaki ravni: anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe so temu nekoliko bolj naklonjeni, kot tisti, ki imajo nižje stopnje izobrazbe.

Tabela 3.21: »Visoko kvalificirana delovna sila (strokovnjaki, medicinsko osebje), ki bi pomagala zapolniti primanjkljaj na slovenskem trgu dela«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	444	53,4
Omejevati	177	21,3
Ohranjati na isti ravni	210	25,2
Skupaj	831	100,0

Nasprotno, več kot polovica vprašanih (53,4 %) podpira *spodbujanje priseljevanja* visoko kvalificirane delovne sile, 25,2 % meni, da bi jo bilo potrebno ohranjati na isti ravni, 21,3 % pa je mnenja, da bi jo bilo potrebno omejevati. Na vprašanje ni odgovorilo 7 respondentov. Odgovori kažejo na pričakovano dihotomijo, v kateri so elite zaželeno (država jih potrebuje za zagotavljanje socialnega blagostanja), medtem ko je nekvalificirana delovna sila dojeta po načelu »nujnega zla«. Pri tem je potrebno izpostaviti, da so negativne percepcije do imigrantov usmerjene k tej drugi kategoriji.

Tabela 3.22: »Tuji poslovneži, ki bi investirali v slovensko gospodarstvo in odpirali podjetja«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	401	48,3
Omejevati	229	27,6
Ohranjati na isti ravni	200	24,1
Skupaj	830	100,0

Podobno kot pri prejšnjem vprašanju največji del anketiranih, 48,3 % meni, da bi bilo potrebno *spodbujati priseljevanje* tujih poslovnežev, ki bi investirali v slovensko gospodarstvo, 27,6 % meni, da bi bilo tovrstne migracije potrebno omejevati in 24,1 %, da bi jih bilo potrebno ohranjati na isti ravni. 8 respondentov ni odgovorilo na vprašanje. Najmlajši respondenti v starostni skupini od 18 do 28 let v primerjavi z ostalimi ponovno nekoliko bolj zagovarjajo trditev, da bi morali spodbujati priseljevanje tujih poslovnežev, ki bi investirali v slovensko gospodarstvo (56,1 %) in v manjši meri mnenja, da bi njihovo priseljevanje morali omejevati (17,4 %).

Tabela 3.23: »Begunci (t.j. osebe, ki bežijo zaradi vojaških konfliktov oz. vojn)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	60	7,2
Omejevati	441	53,2
Ohranjati na isti ravni	328	39,6
Skupaj	829	100,0

Anketirani so veliko manj naklonjeni *priseljevanju beguncev*, saj jih več kot polovica (53,2 %) meni, da bi bilo njihovo priseljevanje potrebno *omejevati*. Nasprotno meni le 7,2 % anketiranih, 39,6 % anketiranih pa jih pravi, da bi bilo potrebno raven priseljevanja ohranjati na isti ravni. Na vprašanje ni odgovarjalo 9 oseb.

Tabela 3.24: »Prosilci za politični azil (t. j. osebe, ki bežijo zaradi strahu pred osebnim preganjanjem zaradi rasne, etnične, verske, spolne, politične pripadnosti)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	71	8,5
Omejevati	394	47,5
Ohranjati na isti ravni	364	43,9
Skupaj	829	100,0

Po mnenju anketiranih bi bilo potrebno *priseljevanje prosilcev za politični azil* predvsem *omejevati* (47,3 %) oziroma *ohranjati na isti ravni* (43,9 %) in ne *vzpodbujati* (8,5 %). 9 oseb na vprašanje ni odgovorilo.

Tabela 3.25: »Družinski člani oseb, ki jim je bil podeljen status begunca«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	111	13,5
Omejevati	349	42,3
Ohranjati na isti ravni	365	44,2
Skupaj	825	100,0

Tudi *priseljevanje družinskih članov oseb, ki jim je bil dodeljen status begunca* bi morali po mnenju respondentov *ohranjati na isti ravni* (44,2 %) oziroma *omejevati* (42,3 %) in le v manjši meri *vzpodbujati* (13,5 %). 13 respondentov na vprašanje ni odgovarjalo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe bolj zavzemajo za olajševanje združevanja družinskih članov, kot anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe.

Tabela 3.26: »Družinski člani imigrantov, ki že živijo v Sloveniji«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	119	14,5
Omejevati	312	37,8
Ohranjati na isti ravni	392	47,7
Skupaj	823	100,0

Po mnenju anketiranih bi morali *priseljevanje družinskih članov imigrantov, ki že živijo v Sloveniji* *ohranjati na isti ravni* (47,7 %). Nekoliko manj jih meni, da bi morali tovrstne migracije *omejevati* (37,8 %) in le 14,5 %, da bi jih morali *spodbujati*. Na vprašanje ni odgovorilo 15 anketiranih. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno

strukturo anketiranih kažejo, da anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe v manjši meri menijo, da bi bilo potrebno omejevati možnost združevanja družinskih članov oseb, ki že živijo v Sloveniji.

Tabela 3.27: »Priseljenci slovenskega porekla iz tujine (imigranti slovenskega rodu)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Vzpodbujati	393	47,2
Omejevati	152	18,3
Ohranjati na isti ravni	288	34,6
Skupaj	832	100,0

Priseljevanje oseb slovenskega porekla iz tujine anketirani predvsem spodbujajo (47,2 %) oz. zanje menijo, da bi jih bilo potrebno ohranjati na isti ravni (34,6 %). Manj, 18,3 % jih je mnenja, da bi jih bilo potrebno omejevati. 6 respondentov na vprašanje ni odgovorilo.

Migracijske politike v sodobnih družbah delujejo po načelu klasifikacije migrantov na želene in nezaželene, pri čemer se večina znajde med slednjimi. Iz zgornjih rezultatov je mogoče sklepati, da je javno mnenje v Sloveniji naklonjeno zgolj priseljevanju visoko kvalificirane delovne sile oz. tujim poslovnem, ki bi z investiranjem v slovensko gospodarstvo pripomogli k večji konkurenčnosti in gospodarskemu razvoju ter priseljencem slovenskega porekla iz tujine. Z nekoliko cinizma bi lahko dodali, da gre v tem primeru za strogo racionalno, utilitaristično izbiro, po kateri je priseljevanje dobro, v kolikor so imigranti koristni oziroma »delajo za nas«, ali pa za »blut und boden« princip, po katerem je za naklonjenost priseljevanju dovolj zgolj dejstvo, da so tisti, ki se priseljujejo, »naši«. Po drugi strani so se anketirani v večinskem deležu odločali za omejevanje priseljevanja beguncev (53,2 %) in prosilcev za azil (47,5 %). Videti je, da vztrajna vera, da mora vladna politika odsevati nacionalni ekonomski interes, še vedno prevladuje pred idejo morale, etike in človekovih pravic ter svoboščin, izhajajočih iz mednarodnih pravnih aktov, kot sta Splošna deklaracija človekovih pravic (1948) in Ženevska konvencija (1951), ki med drugim zagotavljajo pravico do azila, pravico do ne-vračanja (t.im. »non-refoulement«) in pravico do zaščite.

Pred vstopom v Evropsko unijo je v splošnem veljalo, da je Slovenija za imigrante predvsem tranzitna država oziroma postojanka za nadaljevanje poti v države zahodne Evrope oz. države članice Evropske unije. S priključitvijo evropskim integracijam pa Slovenija

postaja vse bolj tudi ciljna država in nenazadnje tudi država izvora. Prepričanje o tem, da »mi nismo dežela imigracije«, ki ga sporočajo nekatere nacionalne politike v evropskih državah, je lahko pomembna ovira pri oblikovanju in izvajanju učinkovitih imigracijskih, integracijskih in migrantskih politik, ki se odzivajo na (kvantitativne in kvalitativne) spremembe v migracijskih tokovih.

Tabela 3.28: Ali menite, da je Slovenija za večino imigrantov predvsem:

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Tranzitna država, saj želijo nadaljevati pot v druge evropske države	696	84,3
Ciljna država, v kateri se želijo imigranti ustaliti	129	15,7
Skupaj	825	100,0

Večina (84,3 %) anketiranih meni, da je Slovenija za večino imigrantov predvsem tranzitna država. Na vprašanje ni odgovarjalo 13 oseb. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da je med anketiranimi z višjimi stopnjami izobrazbe več tistih, ki menijo, da je Slovenija za večino imigrantov predvsem tranzitna dežela. Tako meni 87,7 % anketiranih z višjimi stopnjami izobrazbe in 74,3 % anketiranih z nižjimi stopnjami izobrazbe. Med dijaki in študenti je obenem mogoče opaziti nekoliko večji delež tistih, ki menijo, da je Slovenija za imigrante ciljna država, v kateri se želijo ustaliti, delati in živeti.

Evropska komisija je v letošnjem letu predstavila načrte glede prihodnje evropske migracijske in azilne politike, obenem pa je ureditev politike priseljevanja ena ključnih prioritet trenutnega francoskega predsedovanja Evropski uniji. Komisija je sprejela dva dokumenta: sporočilo o »Skupni politiki priseljevanja za Evropo: načela, ukrepi in orodja« ter načrt politike »Azil - celostni pristop k zaščiti v EU«.

Prvi dokument predstavlja deset skupnih načel, na katerih naj bi temeljila skupna politika priseljevanja in ki so zbrana v tri glavne sklope politik EU: blaginja, solidarnost in varnost, drugi pa določa strukturo druge faze skupnega evropskega azilnega sistema (CEAS). Deset skupnih načel temelji na mejnikih, sprejetih na zasedanju Evropskega sveta v Tampereju leta 1999, Haaškem programu iz leta 2004 in na globalnem pristopu k vprašanju migracij iz leta 2005. Za vsako načelo je predlagan nepopolni seznam dejanskih ukrepov, ki jih je treba izvesti na ravni držav članic ali EU. Skupna politika priseljevanja bo sprejeta v

partnerstvu z državami članicami in institucijami EU ter redno spremljana z novimi mehanizmi spremljanja in ocenjevanja, vključno z letno oceno in priporočili s spomladanskega zasedanja Evropskega sveta. Ta bodo sprejeta na osnovi poročila komisije glede položaja na področju priseljevanja na evropski in nacionalni ravni.

Drugi dokument o politiki azila pa vsebuje ukrepe, s katerimi bi končali drugo fazo skupnega evropskega azilnega sistema. Skupna evropska azilna politika naj bi bila v skladu s haaškim programom vzpostavljena do konca leta 2010. V prvi fazi skupnega evropskega azilnega sistema (1999-2004) je bilo sprejeto pomembno število pravnih instrumentov za vzpostavitev skupnih minimalnih standardov na področjih, kot so razmere za sprejem prosilcev za azil, azilni postopki in zahteve, da se oseba uvrsti med tiste, ki potrebujejo mednarodno zaščito, kot tudi pravil za določitev države članice, odgovorne za prošnjo za azil (tako imenovani dublinski sistem). Sedanji načrt predlaga izboljšanje opredelitve standardov zaščite v EU s spremembo obstoječih pravnih instrumentov. Hkrati priznava, da morajo usklajevanje zakonodaje dopolnjevati primerni mehanizmi praktičnega sodelovanja (izmenjava informacij in primerov dobre prakse, skupna usposabljanja itd.), če se želi doseči usklajenost odločitev na področju azila in tako enakost zaščite po vsej EU.

Proces vzpostavljanja in harmonizacije skupnega evropskega pravnega reda na področju migracij in azila seveda ne poteka brez problemov, saj je odrekanje dela suverenosti posameznih nacionalnih držav nad nadzorom meja politično izjemno občutljivo vprašanje. Države-nacije namreč stremijo k temu, da suvereno odločajo, kako bodo nadzorovale meje svojih teritorijev in kako bodo regulirale migracije, predvsem pa imigracijo (priseljevanje). Obenem nekatere države članice v času harmonizacije sprejemajo določila, ki niso v skladu z načeli, ki se oblikujejo na skupni evropski ravni (kot je denimo nedavni primer Italije, ki se je odločila za jemanje prstnih odtisov romski populaciji ter za izgon priseljencev, ki nimajo zagotovljenega vsaj minimalnega rednega dohodka) in s tem posledično zavirajo proces harmonizacije.

Tabela 3.29: Slovenija je postala članica Evropske unije, ki si prizadeva za oblikovanje skupne imigracijske in azilne politike. S katero trditvijo se osebno bolj strinjate?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Slovenija bi morala izvajati imigracijsko in azilno politiko, ki bi bila določena na skupni evropski ravni in bi morala veljati za vse evropske države v enaki meri	309	37,6
Slovenija bi morala ohraniti pravico do lastnega oblikovanja in izvajanja imigracijske in azilne politike.	513	62,4
Skupaj	822	100,0

Večina (62,4 %) anketiranih se zavzema za to, da bi Slovenija morala *sama odločati o oblikovanju in izvajanju imigracijske in azilne politike*. Nekaj več kot tretjina (37,6 %) vprašanih pa podpira tako politiko, ki bi bila določena *na skupni evropski ravni* in bi morala veljati za vse evropske države v enaki meri. 16 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Moški se v primerjavi z ženskami nekoliko bolj strinjajo z mnenjem, da bi morala Slovenija ohraniti pravico do lastnega oblikovanja in izvajanja imigracijske in azilne politike. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da so anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe bistveno manj naklonjeni temu, da bi Slovenija morala izvajati skupno evropsko imigracijsko in azilno politiko. Tako meni 28,2 % anketiranih z nižjimi stopnjami izobrazbe, 35,9 % anketiranih s srednjimi stopnjami izobrazbe in 43,4 % anketiranih z višjimi stopnjami izobrazbe.

Bolj podrobna mnenja o tem, kakšna naj bi bila v bodoče slovenska imigracijska politika, so razvidna iz naslednjih odgovorov:

Prosimo, ocenite na lestvici od 1-5, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami:

Tabela 3.30: »Slovenija bi morala zaostriti imigracijsko in azilno politiko (t. j. postaviti strožje pogoje in merila za priseljevanje tujcev.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	84	10,1
Se ne strinjam	72	8,6
Se niti ne strinjam niti strinjam	245	29,4
Se strinjam	212	25,5
Se popolnoma strinjam	221	26,5
Skupaj	834	100,0

Anketirani se bolj nagibajo k mnenju, da bi morala Slovenija zaostri imigracijsko in azilno politiko. Z izjavo se popolnoma strinja 26,5 % anketiranih, strinja se 25,5 %, neodločenih je 29,4 % anketiranih, ne strinja se 8,6 % vprašanih, 10,1 % anketiranih pa se z izjavi sploh ne strinja. Kumulativno je več kot polovica (52 %) anketiranih zagovarja restriktivnejšo imigracijsko in azilno politiko. Na vprašanje 4 osebe niso odgovorile. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe bolj zavzemajo za restriktivnejšo imigracijsko in azilno politiko. Z višanjem stopnje izobrazbe pada stopnja strinjanja o uveljavljanju restriktivnejše zakonodaje na tem področju.

Tabela 3.31: »Imigranti pripomorejo k oblikovanju multikulturnega okolja in sobivanja v državi.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	108	13,0
Se ne strinjam	153	18,4
Se niti ne strinjam niti strinjam	257	31,0
Se strinjam	204	24,5
Se popolnoma strinjam	108	13,0
Skupaj	830	100,0

Z izjavo, da imigranti pripomorejo k oblikovanju multikulturnega okolja in sobivanja v državi se strinja 37,5 %, le nekoliko manjši delež se z izjavo ne strinja (31,4 %) oziroma je do nje neopredeljen (31,0 %). Na vprašanje ni odgovorilo 8 respondentov. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe v večji meri strinjajo z navedeno izjavo, kot anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja strinjanja s trditvijo narašča s višanjem izobrazbene strukture anketiranih.

Tabela 3.32: »Slovenija bi si morala prizadevati za odprto, strpno in multikulturno družbo.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	25	3,1
Se ne strinjam	54	6,4
Se niti ne strinjam niti strinjam	224	26,9
Se strinjam	287	34,5
Se popolnoma strinjam	242	29,1
Skupaj	832	100,0

Večina (kumulativno 63,6 %) anketiranih se strinja, da bi si morala Slovenija prizadevati za odprto, strpno in multikulturno družbo. 9,5 % respondentov se z izjavo ne strinja. 6 oseb ni odgovorilo na vprašanje. Iz zadnjih dveh izjav je mogoče razbrati relativno visoko podporo kulturni različnosti in strpnosti, kar pa prihaja v kolizijo z zagovarjanjem restriktivnih politik do migracij in omejevanjem vstopa. Zdi se, da med anketirani te korelacije pravzaprav ne zaznavajo oziroma tematik ne direktno povezujejo.

Tabela 3.33: »Če želi država zmanjšati napetosti v družbi, bi morala ustaviti priseljevanje.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	115	13,8
Se ne strinjam	184	22,1
Se niti ne strinjam niti strinjam	252	30,3
Se strinjam	163	19,5
Se popolnoma strinjam	119	14,2
Skupaj	834	100,0

Mnenja o tem, da bi morala država za zmanjšanje napetosti v družbi ustaviti priseljevanje, so porazdeljujejo precej enakomerno po tretjinskih deležih: 35,9 % vprašanih se z izjavo ne strinja, 33,7 % se z izjavo strinja, 30,3 % anketiranih pa ni opredeljenih. Na vprašanje niso odgovorile 4 osebe. Najmlajša starostna skupina (med 18. in 28. letom starosti) se v primerjavi s starostnimi skupinami nad 50 let manj strinja, da bi morala država ustaviti priseljevanje, če želi zmanjšati napetosti v družbi. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe z izjavo strinjajo v večji meri, kot tisti z višjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja strinjanja z izjavo narašča z nižanjem izobrazbene strukture anketiranih.

Tabela 3.34: »Slovenija bi morala čim bolj zapreti južno mejo s Hrvaško in s tem omejiti nelegalno priseljevanje.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	141	16,9
Se ne strinjam	178	21,3
Se niti ne strinjam niti strinjam	186	22,4
Se strinjam	168	20,2
Se popolnoma strinjam	160	19,2
Skupaj	833	100,0

Z izjavo, da bi morala Slovenija čim bolj zapreti južno mejo s Hrvaško se ne strinja 38,2 % anketiranih, strinja se 39,4 % anketiranih, neodločenih pa je 22,4 %. 5 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe z izjavo strinjajo v večji meri, kot tisti z višjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja strinjanja z izjavo narašča z nižanjem izobrazbene strukture anketiranih.

Tabela 3.35: »Imigranti so obiskovalci v novih družbenih okoljih, torej so tujci, zato ne morejo zahtevati enakih pravic kot prebivalci, ki so v Sloveniji že od nekdaj.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	81	9,8
Se ne strinjam	104	12,6
Se niti ne strinjam niti strinjam	192	23,1
Se strinjam	233	28,0
Se popolnoma strinjam	220	26,5
Skupaj	831	100,0

Z navedeno izjavo se strinja več kot polovica respondentov, 54,5 %, ne strinja se jih 22,4 % in neopredeljenih je 23,1 %. Na vprašanje 7 oseb ni odgovorilo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe z izjavo strinjajo v večji meri, kot tisti z višjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja strinjanja z izjavo narašča z nižanjem izobrazbene strukture anketiranih.

Iz odgovorov je razvidno, da javno mnenje v Sloveniji podpira uvajanje restriktivnejših ukrepov na področju imigracijske politike oziroma k večjemu nadzoru meja in selekciji oseb, ki želijo vstopiti v Slovenijo (in s tem na tudi na ozemlje Evropske unije).

Dobra polovica anketiranih se zavzema za restriktivnejšo politiko priseljevanja v Slovenijo. Mnenja so izrazito bolj deljena ob vprašanju, ali bi morala država ustaviti priseljevanje, v kolikor želi zmanjšati napetosti v družbi: odgovori se porazdeljujejo skoraj enakomerno po tretjinskih deležih, pri čemer je tistih, ki ukrepa ne podpirajo za spoznanje več kot tistih, ki so za ustavitev priseljevanja (35,9 % proti 33,7 %, neopredeljenih je 30,3 % vprašanih). Glede na to, da je v ozadju vprašanja predpostavka, da so za napetosti v družbi krivi priseljenci oz. priseljevanje, je relativno visoka podpora tako skrajnemu ukrepu, kot je ustavitev (oz. de facto prepoved) priseljevanja, zelo zaskrbljujoča. V skladu z določili schengenske konvencije se je izvajanje imigracijskih politik (v smislu mejnih politik) eksternaliziralo na zunanje meje Evropske unije. Obenem je boj proti tako imenovanim »ilegalnim migracijam« ena od prioritet, ki si jih je zadala Evropska komisija pri oblikovanju smernic skupne evropske imigracijske politike. V tej luči so zanimivi odgovori na vprašanje, ali bi morala Slovenija čim bolj zapreti južno mejo s Hrvaško in s tem omejiti »nelegalno« priseljevanje. Mnenja anketiranih pri tem vprašanju so deljena, vendar drobna razlika (1,2 %) prevesi v korist mnenj, da bi morali mejo s Hrvaško čem bolj zapreti (strinja se 39,4 %, anketiranih, ne strinja se 38,2 %, neodločenih pa je 22,4 % vprašanih). Po drugi strani je moč opaziti, da anketiranci večinoma (63,6 %) podpirajo trditev, da bi si morala Slovenija prizadevati za odprto, strpno in multikulturno družbo, prav tako se večinoma strinjajo s trditvijo, da imigranti prispevajo k oblikovanju multikulturnega okolja in sobivanja v državi (37,5 %), čeprav je delež tistih, ki se z izjavo ne strinjajo, le nekoliko manjši (31,4 %).

Podpora zgoraj naštetim, medsebojno nasprotujočim si trditvam, kaže, da je Slovenija dobro ujela shizofreni evropski duh časa, ki ga po eni strani zaznamuje vsaj deklarativno zavzemanje za demokratično, inkluzivno, strpno in multikulturno družbo, po drugi strani pa izraža podporo izvajanju izrazito represivnih in selektivnih imigracijskih politik, ki pogosto niso v sozvočju s temeljnimi človekovimi pravicami in svoboščinami. O tem priča tudi večinska podpora trditvi, da imigranti v novih družbenih okoljih ne morejo zahtevati enakih pravic kot prebivalci (Slovenci), ki v določenem okolju živijo že od nekdaj. Kumulativni delež tistih, ki se z izjavo strinjajo, presega polovico vprašanih (54,5 %), kar je v nasprotju s pravico do nediskriminatorne obravnave⁷. Številni avtorji delijo mnenje, da izključevanje in marginaliziranje imigrantov pogosto temelji na sklicevanju na lastni avtohtonosti, ki jo

⁷ To določilo se nanaša predvsem na člene Splošne deklaracije človekovih pravic, dopolnjene z Mednarodnim paktom o državljskih in političnih pravicah, po katerih razlikovanje v obravnavi državljanov in tujcev ni dopuščeno.

izpričuje atavistična sintagma »na svoji zemlji«. V primeru zahtev po »osebnem prostoru«, pa tudi zahtev po prostoru nacionalne skupnosti, je treba pojem prostora razumeti v etološkem smislu, se pravi kot zasedanje in budno varovanje ozemlja, ki smo ga bili »prvi markirali« in markiranje je treba nenehno ponavljati. Tisti, ki pride drugi, torej ni več dobrodošel, ali pa se mora sprijazniti vsaj s tem, da mu zaradi umanjkanja »argumenta avtohtonosti« ne pritičejo enake pravice, kot »staroselcem«.

3.3 DRUŽBENA DISTANCA VS. DRUŽBENA KOHEZIJA

Strokovnjaki opozarjajo, da je v sodobnih družbah prišlo do kvalitativnih sprememb v izražanju predsodkov. Medtem ko so ljudje predsodke nekoč izražali v neposrednih stikih s člani drugih (stigmatiziranih) družbenih skupin, se danes kažejo predvsem skozi izogibanje stikov z njimi (Ule, 1999). V tem smislu lahko interpretiramo rezultate raziskave Slovensko javno mnenje, ki od leta 1992 med drugim meri tudi socialno distanco. Pri vprašanju »Katere od navedenih skupin ljudi ne bi želeli imeti za sosede?«, ena od navedenih skupin zajema priseljence oziroma tuje delavce. Delež odgovorov, po katerih priseljenci oziroma tuji delavci niso zaželeni sosedje, je z leti sicer precej nihal (največji je v letih takoj po osamosvojitvi, kar obenem sovpada tudi z vojnami na področju Hrvaške ter Bosne in Hercegovine, ko je v Slovenijo prispelo večje število beguncev; podoben trend je zaznati v letu 2000, v obdobju t. i. »prebežniške krize«), po zadnjih razpoložljivih podatkih pa znaša nekaj manj kot petino vseh odgovarjajočih.

Tabela 3.36: Ne bi želel/a imeti priseljencev za sosede

	SJM 92/1	SJM 93/1	SJM 94/2	SJM 95/2	SJM 98/2	SJM 99/1	SJM 00/1	SJM 01/1	SJM 02/1	SJM 05/3+4
Ne bi želel/a imeti za sosede priseljencev, v %	39,6	55,6	40,5	18,1	28,3	16,0	28,5	20,6	22,6	17,6

Vir: Toš, Niko et al. Slovensko javno mnenje. Sumarnik raziskav. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. Arhiv družboslovnih podatkov, 2002.

Rezultati raziskave Slovensko javno mnenje (SJM 2002/2) Evropska družboslovna raziskava kažejo, da bi večina (34,2 %) odgovarjajočih želela živeti v soseski, kjer skoraj nihče ni drugačnega narodnostnega izvora, kot je večina prebivalcev Slovenije. 28,4 % vprašanih bi želela živeti v soseski, kjer je le nekaj ljudi drugačnega narodnostnega izvora, 3,6 % vprašanih bi želelo živeti v soseski, kjer je veliko ljudi drugačnega narodnostnega

izvora, 32,7 % vprašanih pa je izjavilo, da bi jim bilo vseeno. V isti raziskavi je večina (52, 1 %) odgovarjajočih izjavila, da živi v soseski, kjer skoraj nihče ni drugačnega narodnostnega izvora, 37 % živi v soseski, kjer je nekaj ljudi drugačnega narodnostnega izvora, 9,9 % pa v soseski, kjer je veliko ljudi drugačnega narodnostnega izvora kot večina prebivalstva Slovenije. V našem vprašalniku smo merjenje etnične distance vključili na podoben način; predvsem nas je zanimala perspektiva lokalnih življenjskih prostorov.

Tabela 3.37: Ali bi vas osebno motilo, če bi v vaši ulici ali soseski živelo večje število priseljencev?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da, zelo bi me motilo	91	11,0
Da, precej bi me motilo	165	19,9
Vseeno bi mi bilo	159	19,2
Ne, ne bi me motilo	298	35,9
Ne, sploh me ne bi motilo	116	13,9
Skupaj	829	100,0

Prisotnost priseljencev v domači ulici/soseski sploh ne bi motila 13,9 % anketiranih, 35,9 % je izjavilo, da jih to ne bi motilo, 19,2 % vprašanih je bilo neodločenih. 19,9 % anketiranih bi prisotnost priseljencev motila, 11 % pa bi prisotnost priseljencev zelo motila. Kumulativno torej večinski delež (49,8 %) vprašanih izjavljam da jih priseljenci ne bi motili. 9 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Ženske bi v primerjavi z moškimi manj motilo, če bi v njihovi ulici ali soseski živelo večje število priseljencev.

Povsem drugačno sliko pa kažejo odgovori na vprašanje, ali bi se priselili v ulico/sosesko, v kateri živi večje število priseljencev.

Tabela 3.38: Če bi se odločali za selitev, ali bi se priselili v ulico/sosesko, kjer bi živelo večje število priseljencev?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da, gotovo bi se priselil-a	70	8,4
Da, verjetno bi se priselil-a	177	21,4
Vseeno bi mi bilo	174	21,0
Ne, verjetno se ne bi priselil-a	243	29,4
Ne, gotovo se ne bi priselil-a	163	19,7
Skupaj	827	100,0

19,7 % vprašanih se gotovo ne bi odločilo za priselitev v etnično mešano sosese, 29,4 % se verjetno ne bi hotelo priseliti, 21 % vprašanih je bilo neopredeljenih. 21,4 % anketiranih bi se verjetno priselilo, 8,4 % vprašanih pa bi se gotovo priselilo v etnično mešano sosese. 11 respondentov ni odgovorilo na vprašanje. Zanimivo je, da je kumulativni delež tistih, ki se ne bi priselili v tako sosese (49,1 %), skoraj enak deležu tistih, ki so v prejšnjem vprašanju izjavili, da jih večje število priseljencev v njihovi ulici/soseski ne bi motilo (49,8 %).

Tabela 3.39: Ali imate med vašimi osebnimi prijatelji osebe, ki so se v Slovenijo priselile iz tujine?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da, precej jih imam	94	11,3
Da, nekaj jih imam	435	52,0
Ne, nobenega nimam	308	36,7
Skupaj	837	100,0

Med prijatelji večine odgovarjajočih (52 %) je nekaj oseb, ki so se v Slovenijo priselile iz tujine. Manj, 36,7 % jih je dejalo, da med njihovimi prijatelji ni oseb, ki bi se v Slovenijo preselile iz tujine, 11,3 % pa jih je dejalo, da je med njihovimi prijatelji precej oseb, ki so se v Slovenijo preselile iz tujine. Ena oseba na vprašanje ni odgovorila. Med osebami, ki so odgovorile, da med osebnimi prijatelji nimajo priseljencev, je nekoliko več žensk. Obenem s starostjo narašča delež tistih oseb, ki so izjavile, da med osebnimi prijatelji nimajo priseljencev. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da je med osebami z nižjimi stopnjami dosežene izobrazbe največ takih, ki nimajo osebnih prijateljev, ki so se v Slovenijo priselili iz tujine. Tako je odgovorilo 52,8 %

anketiranih, med osebami s srednjo stopnjo izobrazbe je takih 35,4 %, med osebami z višjimi stopnjami izobrazbe pa 34,6 % vprašanih. V raziskavi SJM 2002/2 je na podobno vprašanje 7 % vprašanih odgovorilo, da imajo precej prijateljev, ki so se v Slovenijo priselili iz kake druge države, 45,6 % ima nekaj takih prijateljev, medtem ko 47 % vprašanih nima prijateljev, ki bi se v Slovenijo priselili iz kake druge države.

Tabela 3.40: Ali so med vašimi sodelavci osebe, ki so se priselile iz tujine?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da, precej jih je	47	5,6
Da, nekaj jih je	288	34,4
Ne, nobenega ni	276	33,0
Nisem zaposlen-a	227	27,0
Skupaj	838	100,0

5,6 % anketiranih ima precej sodelavcev, ki so se v Slovenijo priselili iz tujine, 34,4 % vprašanih ima nekaj takih sodelavcev, 33 % anketiranih pa nima sodelavcev, ki bi se v Slovenijo priselili iz tujine. 27 % anketiranih trenutno ni zaposlenih. Podatki so podobni rezultatom raziskave SJM 2002/2, v kateri je 5,3 % anketiranih odgovorilo, da ima precej sodelavcev, ki so se v Slovenijo priselili iz tujine, 29,4 % vprašanih ima nekaj takih sodelavcev, 38 % pa nima sodelavcev, ki bi se v Slovenijo priselili iz tujine. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da je med osebami z višjimi stopnjami izobrazbe najmanj takih, ki imajo sodelavce, ki so se v Slovenijo priselili iz tujine. Tako je odgovorilo 42 % anketiranih, med tistimi s srednjo stopnjo izobrazbe je tako odgovorilo 28,3 % anketiranih, med tistimi z nižjimi stopnjami izobrazbe pa 27,8 % vprašanih. Rezultati posredno potrjujejo izsledke drugih raziskav, po katerih se priseljenci večinoma zaposlujejo v manj atraktivnih sektorjih trga dela oziroma v deficitarnih poklicih (poklici za preprosta dela, gradbeništvo, upravljavci strojev in naprav), ki ne zahtevajo višje izobrazbene ravni.

Našteli vam bomo nekaj situacij, vi pa ocenite na lestvici od 1-5, kako bi se odzvali, če bi se oseba, ki se je v Slovenijo priselila iz tujine (oz. priseljenec/ka):

Tabela 3.41: »Poročila z vašim bližnjim družinskim članom«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh me ne bi motilo	440	55,7
2	121	15,3
3	151	19,1
4	42	5,3
Zelo bi me motilo	35	4,5
Skupaj	789	100,0

Tabela 3.42 »Poročila z vašim osebnim prijateljem«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh me ne bi motilo	504	63,5
2	123	15,5
3	104	13,0
4	47	5,9
Zelo bi me motilo	15	1,9
Skupaj	793	100,0

Tabela 3.43: »Postala vaš šef.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh me ne bi motilo	420	53,0
2	130	16,4
3	142	18,0
4	37	4,7
Zelo bi me motilo	63	7,9
Skupaj	792	100,0

Tabela 3.44: »Postala vaš sodelavec«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh me ne bi motilo	494	62,3
2	131	16,4
3	126	15,8
4	18	2,3
Zelo bi me motilo	25	3,1
Skupaj	794	100,0

Tabela 3.45: »Postala vaš sosed«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh me ne bi motilo	479	60,2
2	135	16,9
3	119	14,9
4	38	4,7
Zelo bi me motilo	26	3,3
Skupaj	797	100,0

Tabela 3.46: »Postala sošolec vašega otroka.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh me ne bi motilo	531	66,9
2	123	15,5
3	103	13,0
4	23	2,9
Zelo bi me motilo	13	1,7
Skupaj	794	100,0

Tabela 3.47: »Bi se vaš otrok na ulici igral z otroki priseljencev.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh me ne bi motilo	534	67,2
2	128	16,1
3	95	11,9
4	21	2,6
Zelo bi me motilo	17	2,2
Skupaj	795	100,0

Iz rezultatov je razvidno, da večinski delež odgovarjajočih navedene situacije, v katerih bi prišli s priseljenci/priseljenkami v osebni stik (bodisi poroka, sosodstvo, delovno mesto, šolanje in prijateljstvo otrok), ne bi motile. Kumulativni deleži odgovorov »ne bi me motilo« in »sploh me ne bi motilo« se gibljejo med 69,4 % in 79 %. Omeniti velja, da je število oseb, ki na ta vprašanja niso odgovorile, nekoliko višji, kot pri drugih vprašanjih (povprečno 45). Kot najbolj moteča socialna situacija se izkazuje možnost, da bi priseljenec/priseljenka postala nadrejena oseba na delovnem mestu (kumulativni delež odgovorov zelo/bi me motilo znaša 12,6 %), sledi poroka z članom/članico ožjega sorodstva (9,8 %), sosodstvo (8 %) ter poroka z osebnim prijateljem/prijateljico (7,8 %).

Tabela 3.48: Ali bi vas motilo, če bi se oseba, ki se je v Slovenijo priselila iz tujine (oz. priseljenec/priseljenka):

	Delež odgovorov »(sploh) me ne bi motilo«
postala vaš šef	12,6 %
poročila z vašim bližnjim družinskim članom	9,8 %
postala vaš sosed	8,0 %
poročila z vašim osebnim prijateljem/prijateljico	7,8 %
postala vaš sodelavec	5,4 %
bi se vaš otrok igral z otroci priseljencev	4,8 %
bi otrok priseljencev postal sošolec/sošolka vašega otroka	4,6 %

Sodobne migracijske politike klasificirajo migrante glede na razlog migracije v različne kategorije, da si v formalnopравnem smislu olajšajo delo. Migranti, ki državo zapustijo zaradi revščine oziroma zato, da bi izboljšali svoj ekonomski položaj, in ne, denimo, zaradi vojne ali osebne ogroženosti, so pogosto deležni dodatne marginalizacije in očitkov, da izkoriščajo pravico do azila. Povečanje vloženih prošenj za azil in za status begunca, ki jih v zadnjih letih beležijo številne evropske države, je po drugi strani ravno ena od posledic restriktivnih imigracijskih politik (uvajanje viznih režimov in omejevanje možnosti za legalen vstop ekonomskih migrantov v države Evropske unije). Pozivi k uvedbi restriktivnejših imigracijskih politik, ki naj bi preprečile zlorabo azilnih postopkov, tako pripomorejo k ohranjanju začaranega kroga.

Nekateri ljudje pridejo v Slovenijo, ker bežijo pred vojno ali se bojijo osebnega preganjanja zaradi rasne, etnične, verske ali politične pripadnosti. Prosimo povejte, koliko soglašate z naslednjimi trditvami (ocenjujte na lestvici od 1 do 5):

Tabela 3.49: »Večina beguncev in iskalcev azila želi le izboljšati svoj ekonomski položaj (t. j. ekonomski migranti)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	47	5,6
Se ne strinjam	63	7,5
Se niti ne strinjam niti strinjam	166	19,9
Se strinjam	260	31,2
Se popolnoma strinjam	298	35,8
Skupaj	833	100,0

Večina anketiranih se strinja ali popolnoma strinja (skupno 67 %) z izjavo, da želi večina beguncev in iskalcev azila zgolj izboljšati svoj ekonomski položaj. 5 oseb na vprašanje ni odgovorilo.

Tabela 3.50: »V času obravnave njihovih prošelj bi država prosilcem za status begunca-azilanta morala dovoliti, da si najdejo delo.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	145	17,3
Se ne strinjam	161	19,3
Se niti ne strinjam niti strinjam	239	28,7
Se strinjam	184	22,0
Se popolnoma strinjam	106	12,8
Skupaj	835	100,0

Mnenja glede izjave, da bi morala država prosilcem za status begunca – azilanta v času obravnave njihovih prošelj dovoliti, da si najdejo delo so deljena, saj se 39,3 % anketiranih z izjavo ne strinja, 34,8 % pa se jih z izjavi strinja, 28,7 % pa je neopredeljenih. Med anketiranimi 3 niso odgovorili na vprašanje. V primerjavi z ženskami se moški nekoliko manj strinjajo, da bi morala država prosilcem za status begunca-azilanta dovoliti, da si najdejo delo.

Tabela 3.51: »Beguncem in azilantom, ki jim je bilo odobreno bivanje v Sloveniji, bi moralo biti dovoljeno, da s seboj pripeljejo ožje družinske člane«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	145	17,3
Se ne strinjam	161	19,3
Se niti ne strinjam niti strinjam	239	28,7
Se strinjam	184	22,0
Se popolnoma strinjam	106	12,8
Skupaj	835	100,0

Pri vprašanju ali bi moralo biti beguncem in azilantom živečim v Sloveniji dovoljeno, da s seboj pripeljejo ožje družinske člane, so mnenja precej deljena, 3 osebe pa na vprašanje niso odgovorile. Moški se nekoliko manj strinjajo, da bi moralo biti beguncem in azilantom, ki jim je bilo odobreno bivanje v Sloveniji, dovoljeno, da s seboj pripeljejo ožje družinske člane.

Tabela 3.52: »Slovenska država bi morala najprej poskrbeti za socialno varnost in blagostanje slovenskega prebivalstva in šele nato zagotavljati pomoč imigrantom.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	25	3,0
Se ne strinjam	44	5,3
Se niti ne strinjam niti strinjam	120	14,4
Se strinjam	157	18,7
Se popolnoma strinjam	490	58,6
Skupaj	836	100,0

Anketirani se strinjajo, da bi morala država najprej poskrbeti za socialno varnost in blagostanje slovenskega prebivalstva (77,3 %) in šele nato zagotavljati pomoč imigrantom. 2 osebi na vprašanje nista odgovorili. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se z izjavo v večji meri strinjajo tisti z višjimi stopnjami izobrazbe. Upokojeni se v primerjavi z zaposlenimi in pa dijaki ter študenti bolj strinjajo, da bi morala država najprej poskrbeti za socialno varnost in blagostanje slovenskega prebivalstva in šele nato zagotavljati pomoč imigrantom.

Tabela 3.53: »Osebe, ki nelegalno prestopijo slovensko mejo, bi morali nemudoma deportirati, ne glede na to, ali prosijo za status begunca ali azilanta.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	94	11,3
Se ne strinjam	112	13,6
Se niti ne strinjam niti strinjam	237	28,7
Se strinjam	141	17,0
Se popolnoma strinjam	244	29,4
Skupaj	828	100,0

Skoraj polovica anketiranih (46,4 %) je mnenja, da bi morali osebe, ki nelegalno prestopijo slovensko mejo nemudoma deportirati, ne glede na to ali prosijo za status begunca ali azilanta, približno četrtina (24,9 %) pa jih je nasprotnega mnenja. 10 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se z navedeno izjavo v najmanjši meri strinjajo anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja strinjanja z izjavo narašča z nižanjem dosežene stopnje izobrazbe.

Tabela 3.54: »V slovenskem okolju je nezaželeno, če kot imigrant prihajaš s področja bivše Jugoslavije.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	132	16,0
Se ne strinjam	158	19,0
Se niti ne strinjam niti strinjam	287	34,7
Se strinjam	159	19,2
Se popolnoma strinjam	92	11,1
Skupaj	829	100,0

Mnenja anketiranih o tem ali je v slovenskem okolju nezaželeno, če kot imigrant prihajaš s področja nekdanje Jugoslavije, so deljena. 35 % se z izjavo ne strinja, 34,7 % je neopredeljenih in 30,3 % se z izjavo strinja. 9 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo respondentov nakazujejo, da se anketirani z nižjimi stopnjami izobrazbe nekoliko bolj strinjajo z navedeno izjavo, kot tisti z višjimi stopnjami izobrazbe.

Tabela 3.55: »Imigranti pomenijo breme za socialno državo, ker se priselijo skupaj z velikimi družinami, ki prejemajo državne pomoči.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	50	6,0
Se ne strinjam	72	8,7
Se niti ne strinjam niti strinjam	206	24,7
Se strinjam	248	29,8
Se popolnoma strinjam	257	30,9
Skupaj	834	100,0

Večina odgovarjajočih se strinja s trditvijo, da imigranti pomenijo breme za socialno državo, ker se priseljujejo skupaj z velikimi družinami, ki prejemajo državne pomoči (kumulativni delež oseb, ki se zelo/strinjajo s trditvijo, znaša 60,8 %). Četrtnina odgovarjajočih (24,7 %) je neodločenih, le nekaj več kot desetina (17,7 %) pa se s trditvijo sploh/ne strinja. 4 osebe na vprašanje niso odgovorile. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se z navedeno izjavo v najmanjši meri strinjajo anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja strinjanja z izjavo narašča z nižanjem dosežene stopnje izobrazbe. Zaposleni se v primerjavi z dijaki in študenti bolj strinjajo, da

pomenijo imigranti breme za socialno državo, ker se priseljujejo skupaj z velikimi družinami in prejemajo državne pomoči.

Tabela 3.56: »Na račun priseljencev se povečuje kriminaliteta.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	65	7,8
Se ne strinjam	99	11,9
Se niti ne strinjam niti strinjam	221	26,5
Se strinjam	250	30,1
Se popolnoma strinjam	197	23,7
Skupaj	832	100,0

Večina odgovarjajočih se strinja s trditvijo, da se zaradi priseljencev povečuje stopnja kriminalitete (kumulativen delež odgovorov »popolnoma/se strinjam« znaša 53,8 %). 26,5 % anketiranih je bilo neodločenih, kumulativni delež tistih oseb, ki se s trditvijo »sploh/ne strinjajo« pa znaša 19,7 %. Na vprašanje ni odgovorilo 6 oseb. Dijaki oz. študentje se v primerjavi z vsemi drugimi skupinami manj strinjajo, da se na račun priseljencev povečuje kriminaliteta. Moški se v primerjavi z ženskami nekoliko bolj strinjajo, da se na račun priseljencev povečuje kriminaliteta. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se z navedeno izjavo v najmanjši meri strinjajo anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe. Stopnja strinjanja z izjavo narašča z nižanjem dosežene stopnje izobrazbe.

Tabela 3.57: »Religija imigrantov je ovira pri vključevanju imigrantov v prevladujoče krščanske zahodne družbe.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	109	13,3
Se ne strinjam	140	17,0
Se niti ne strinjam niti strinjam	286	34,8
Se strinjam	175	21,3
Se popolnoma strinjam	112	13,6
Skupaj	822	100,0

Mnenja o tem, ali drugačna religija imigrantov predstavlja oviro pri vključevanju v prevladujoče krščanske družbe, so deljena. Kumulativni delež tistih, ki se z izjavo »popolnoma/strinjajo«, znaša 34,9 %, neodločenih je 34,8 % vprašanih, medtem ko se z

izjavo«sploh/ne strinja» 30,3 % anketiranih. 16 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se anketirani, ki imajo dosežene višje stopnje izobrazbe z navedeno izjavo strinjajo v manjši meri kot tisti, ki imajo nižjo izobrazbo (osnovna šola ali manj).

Tabela 3.58 »V globalnem svetu naj bodo meje za kapital, ideje in ljudi enako odprte.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	36	4,4
Se ne strinjam	40	4,9
Se niti ne strinjam niti strinjam	235	28,4
Se strinjam	281	33,9
Se popolnoma strinjam	237	28,5
Skupaj	830	100,0

Večina anketiranih podpira trditev, da bi morale biti v globalnem svetu meje za kapital, ideje in ljudi enako odprte (kumulativni delež znaša 62,4 %). Neodločenih je 28,4 % vprašanih, manj kot desetina vprašanih (9,3 %) pa se s trditvijo ne strinja. Med respondenti jih 8 na vprašanje ni dogovorilo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se tisti respondenti, ki imajo višje stopnje izobrazbe, z izjavo strinjajo v večji meri, kot tisti, ki imajo nižjo izobrazbo (osnovna šola ali manj).

Tabela 3.59: »Mobilnost ljudi je potrebno omejiti, sicer bo Evropa 'preplavljena' in bo izgubila svojo kulturno identiteto.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	93	11,2
Se ne strinjam	99	11,9
Se niti ne strinjam niti strinjam	271	32,6
Se strinjam	221	26,6
Se popolnoma strinjam	147	17,7
Skupaj	831	100,0

Trditev, da je mobilnost ljudi potrebno omejiti, sicer bo Evropa preplavljena in bo izgubila svojo kulturno identiteto, podpira 44,3 % anketiranih. Tretjina (32,6 %) je neodločenih, 23,1 % vprašanih pa se s trditvijo ne strinja. 7 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da se z navedeno izjavo najbolj strinjajo tisti respondenti, ki imajo nižjo izobrazbo, najmanj

pa tisti, ki imajo višjo stopnjo izobrazbe (visoka šola ali več). V primerjavi z zaposlenimi in dijaki ter študenti se upokojeni tudi bolj strinjajo, da je treba mobilnost ljudi omejiti.

Predvidevati je mogoče, da sta na odnos javnosti do imigrantov v Sloveniji vplivali dve časovni prelomnici: osamosvojitve Slovenije leta 1991 in vstop v Evropsko unijo leta 2004. Nacionalne identitete se namreč v veliki meri oblikujejo in utemeljujejo na razločevanju od drugih ter izključevanju drugih, torej tistih, ki ne spadajo v domnevno homogen nacionalni kolektiv. To je bilo v obdobju neposredno pred in po osamosvojitvi Slovenije mogoče razbrati predvsem v odnosu do pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije, ki so in še vedno tvorijo večinski delež priseljencev v Sloveniji (na tem mestu velja poudariti, da ima večina priseljencev s področja nekdanje Jugoslavije slovensko državljanstvo). Formiranje »evropske identitete« poteka na podoben način – na realpolitični ravni z utrjevanjem schengenske meje in na ideološki ravni z vzpostavljanjem domnevne kulturno-civilizacijske ločnice med državami Evropske unije in tako imenovanimi »tretjimi državami«.

Ali menite, da je stopnja nestrpnosti do imigrantov v slovenskem okolju danes večja, manjša ali nespremenjena, v primerjavi z:

Tabela 3.60: »Obdobjem pred osamosvojitvijo Slovenije (1991)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Manj nestrpnosti	114	13,9
Več nestrpnosti	481	58,6
Enako kot prej	226	27,5
Skupaj	821	100,0

Večinski delež odgovarjajočih (58,6 %) meni, da je v Sloveniji moč opaziti več nestrpnosti do imigrantov, kot pred osamosvojitvijo Slovenije, 27,5 % anketiranih meni, da je nestrpnosti enako, kot prej, 13,9 % vprašanih pa, da je nestrpnosti manj, kot pred osamosvojitvijo. 17 anketiranih na vprašanje ni odgovorilo.

Tabela 3.61: »Obdobjem pred vstopom Slovenije v EU (2004)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Manj nestrpnosti	88	10,8
Več nestrpnosti	359	43,9
Enako kot prej	371	45,4
Skupaj	818	100,0

45,4 % anketiranih meni, da se stopnja nestrpnosti do imigrantov v Sloveniji po vstopu v Evropsko unijo ni spremenila, nekoliko manjši delež (43,9 %) meni, da je nestrpnosti več, 10,8 % pa, da je nestrpnosti manj, kot pred vstopom v EU. Na vprašanje 20 oseb ni odgovorilo.

3.4 INTEGRACIJSKE POLITIKE

Prva ovira ob prihodu imigrantov v ciljno državo so možnosti (legalnega) vstopa vanjo, kar določajo pravno-administrativni akti te države. Vključevanje imigrantov v družbo na ravni vsakdanjega življenja pa je močno odvisno od odnosa večinskega oziroma »avtohtonega« prebivalstva. Poglejmo, kateri dejavniki se respondentom zdijo najpomembnejši za uspešno vključevanje imigrantov v novo družbo:

V kolikšni meri so po vašem mnenju naslednji dejavniki pomembni za uspešno vključevanje imigrantov v slovensko družbo (ocenjujte na lestvici od 1 do 5):

Tabela 3.62: »Katoliška veroizpoved«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	256	30,8
Ni pomembno	181	21,8
Niti nepomembno niti pomembno	178	21,3
Je pomembno	143	17,1
Je zelo pomembno	74	8,9
Skupaj	832	100,0

Tabela 3.63: »Izhajanje iz podobnega kulturnega okolja, kot je slovensko«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	63	7,6
Ni pomembno	82	9,9
Niti nepomembno niti pomembno	189	22,8
Je pomembno	320	38,5
Je zelo pomembno	175	21,1
Skupaj	830	100,0

Tabela 3.64: »Znanje slovenskega jezika«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	12	1,5
Ni pomembno	19	2,3
Niti nepomembno niti pomembno	76	9,1
Je pomembno	252	30,1
Je zelo pomembno	478	57,1
Skupaj	837	100,0

Tabela 3.65: »Pridobitev slovenskega državljanstva.«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	41	4,9
Ni pomembno	74	8,9
Niti nepomembno niti pomembno	191	22,9
Je pomembno	294	35,3
Je zelo pomembno	233	27,9
Skupaj	833	100,0

Tabela 3.66: »Poroka s Slovencem/Slovenko«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	111	13,3
Ni pomembno	140	16,8
Niti nepomembno niti pomembno	279	33,4
Je pomembno	209	25,0
Je zelo pomembno	96	11,5
Skupaj	837	100,0

Tabela 3.67: »Prijatelji slovenske narodnosti«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	54	6,5
Ni pomembno	71	8,5
Niti nepomembno niti pomembno	240	28,7
Je pomembno	342	40,9
Je zelo pomembno	128	15,3
Skupaj	836	100,0

Tabela 3.68: »Možnost vključevanja v politično odločanje (politična participacija, pravica voliti in biti izvoljen na lokalnih-državnozbornih volitvah)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	82	9,9
Ni pomembno	145	17,5
Niti nepomembno niti pomembno	297	35,8
Je pomembno	233	28,1
Je zelo pomembno	73	8,8
Skupaj	830	100,0

Tabela 3.69: »Zaposlitev«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	11	1,3
Ni pomembno	37	4,4
Niti nepomembno niti pomembno	160	19,1
Je pomembno	378	45,1
Je zelo pomembno	252	30,1
Skupaj	837	100,0

Tabela 3.70: »Dobra izobrazba«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	15	1,8
Ni pomembno	31	3,8
Niti nepomembno niti pomembno	160	19,2
Je pomembno	369	44,1
Je zelo pomembno	261	31,2
Skupaj	837	100,0

Tabela 3.71: »Barva kože (da je belec)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh ni pomembno	461	55,2
Ni pomembno	195	23,3
Niti nepomembno niti pomembno	116	13,8
Je pomembno	48	5,7
Je zelo pomembno	16	1,9
Skupaj	835	100,0

Po mnenju anketiranih so najpomembnejši dejavniki za uspešno vključevanje v slovensko družbo »znanje slovenskega jezika« (87,2 % - je zelo/pomembno), »dobra izobrazba« (75,3 %) in »zaposlitev« (75,2 %). Najmanj pomembna dejavnika pa sta »barva

kože« (7,6 %) in katoliška veroizpoved (26 %). Posplošeno bi lahko rekli, da so respondenti zavrnila rasizem, da pa je pričakovano pomembno znanje slovenskega jezika kot osnovnega kazalca etnične / nacionalne identitete ter ekonomska preskrbljenost.

Tabela 3.72: V kolikšni meri so po vašem mnenju naslednji dejavniki pomembni za uspešno vključevanje imigrantov v slovensko družbo:

	Delež odgovorov »zdi se mi zelo/pomembno«
znanje slovenskega jezika	87,2 %
dobra izobrazba	75,3 %
zaposlitev	75,2 %
pridobitev slovenskega državljanstva	63,2 %
izhajanje iz podobnega kulturnega okolja	59,6 %
prijatelji slovenske narodnosti	46,2 %
možnost politične participacije	36,9 %
poroka s Slovencem/Slovenko	36,5 %
katoliška veroizpoved	26,0 %
belec	7,6 %

Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da je za respondente, ki imajo višje stopnje izobrazbe, katoliška veroizpoved manj pomemben dejavnik za uspešno vključevanje v slovensko družbo. Anketiranci z visoko izobrazbo ocenjujejo enakopravno vključevanje na slovenski trg dela, dostop do socialnih stanovanj in vključevanje oziroma dejavnost v kulturnem ter političnem življenju za bolj pomembne dejavnike, kot tisti, ki imajo srednjo ali nižjo stopnjo izobrazbe. Upokojenim se v primerjavi z zaposlenimi ter dijaki/študenti zdita znanje slovenskega jezika ter prijatelji slovenske narodnosti pomembnejša za uspešno vključevanje imigrantov v slovensko družbo. Moškim se zdita pridobitev slovenskega državljanstva in možnost politične participacije bolj pomembna dejavnika za uspešno integracijo.

Podobno vprašanje je bilo zastavljeno v okviru Evropske družboslovne raziskave ESS 2002/2003. Uporabljena je bila lestvica od 0 (»sploh ni pomembno«) do 10 (»izredno pomembno«) in privzemimo, da je kot zelo pomembno razumljeno, kadar so respondenti izbrali vrednosti od 8 do 10. V tabeli so poleg rezultatov, dobljenih v Sloveniji, prikazani tudi odgovori anketiranih iz dvanajstih evropskih držav, vključenih v raziskavo, kar omogoča primerjalno analizo rezultatov:

Tabela 3.73

Merilo za sprejem priseljencev - Delež odgovorov »zelo je pomembno«	Sprejema način življenja v državi	Zna govoriti uradni jezik države	Ima sposobnosti, ki jih država potrebuje	Ima dobro izobrazbo in kvalifikacije	Bližnji sorodni ki živijo v državi	Prihaja iz krščanskega okolja	Je premožen	Je belec
Madžarska	86,0	63,9	71,3	48,7	35,4	26,1	13,2	22,9
Poljska	44,3	48,8	48,7	39,5	42,8	29,0	17,0	12,3
Slovenija	70,1	58,2	58,2	41,6	28,5	25,6	13,4	14,9
Češka	74,4	60,6	60,6	40,5	41,7	13,4	12,7	14,7
Italija	52,0	28,6	38,5	26,8	18,3	19,8	44,5	6,7
V. Britanija	57,4	56,4	45,5	36,3	28,5	10,6	7,8	6,3
Španija	53,8	34,1	44,0	35,6	25,9	14,0	9,0	7,9
Avstrija	52,9	61,5	47,8	43,2	22,1	14,0	6,5	6,4
Irska	45,5	43,3	47,7	34,7	25,7	13,2	6,6	7,8
Nemčija	66,3	65,1	51,5	44,5	25,1	7,8	5,5	4,0
Nizozemska	66,2	64,6	33,3	25,6	17,2	5,1	2,5	3,1
Norveška	46,5	49,3	31,8	16,6	17,6	9,3	2,7	4,6
Švedska	65,4	28,8	28,5	19,8	16,7	6,5	4,0	2,8

Vir: Hafner-Fink, M. (2004): Državljanstvo, (nacionalna) identiteta in odnos do tujcev. V: Malnar, B., Bernik, I. (ur.): *S Slovenkami in Slovenci na štiri oči*. Fakulteta za družbene vede, IDV-CJMMK.

Iz rezultatov je razvidno, da so v vseh trinajstih državah najpomembnejša tri merila: sprejemanje načina življenja v državi, znanje uradnega jezika države in posedovanje sposobnosti, ki jih država potrebuje; v tesni navezavi s slednjim pa je tudi četrta pomembna lastnost, namreč (dobra) izobrazba oziroma kvalifikacije. Povzamemo torej lahko, da so najpomembnejše lastnosti pripravljenost za akulturacijo (prva dva indikatorja), obenem pa je (visoko) zaželeno tudi ekonomska koristnost za ciljno državo (druga dva indikatorja). Slednje velja predvsem za države srednje in vzhodne Evrope (Madžarska, Poljska, Slovenija in Češka), bistveno manj pa za zahodno oziroma severnoevropske države (Nizozemska, Norveška, Švedska). Prav tako je med tema dvema skupinama držav mogoče opaziti večja razhajanja v ocenjevanju pomembnosti ekonomsko-socialne neodvisnosti potencialnih imigrantov. Ravno strah pred tem, da bi bili imigranti v breme socialnim transferjem ciljne države je v javnosti pogosto predstavljen kot eden temeljnih razlogov proti priseljevanju tujcev, vendar bi vpetost v podporne ekonomsko-socialne družinske in prijateljske mreže ter finančna neodvisnost ta strah lahko zmanjševali. Premožnost imigrantov in povezanost z drugimi družinskimi člani, ki že živijo v ciljni državi, sta bistveno bolj pomembna dejavnika za države iz prve skupine. Tudi pri indikatorjih, ki nam prikazujejo stopnjo diskriminacije na verski in rasni osnovi, se ponovi razkorak med državami srednje in vzhodne Evrope ter zahodnoevropskimi oziroma severnoevropskimi državami, pri čemer je v prvi skupini držav ponovno bolj razvidna prisotnost diskriminacije na rasni in verski osnovi.

Iz rezultatov primerjalne tabele trinajstih evropskih držav je mogoče zaključiti, da prebivalke in prebivalci srednjeevropskih in vzhodnoevropskih držav oziroma t.i. tranzicijskih držav (Madžarska, Poljska, Češka in Slovenija) navedenim merilom za sprejem imigrantov v njihove države pripisujejo večji pomen. Morda bi še posebej izpostavili pomen rasnega kriterija, kjer je merilo, da je imigrant belec, dvakrat pomembnejše kot v ostalih državah, vključenih v raziskavo. Hafner-Fink (2004) izpostavlja tudi, da je v t.i. tranzicijskih državah bolj razvidna etnična distanca, kar povezuje s tem, da je v teh državah prehod iz socializma prinesel močnejši razmah nacionalne zavesti, obenem pa je obdobje tranzicije povečalo občutek tveganja in negotovosti, kar se kaže v odklonilnem odnosu do priseljevanja tujcev oziroma v povečani ksenofobiji. Sodeč po rezultatih različnih javnomnenjskih raziskav bi torej lahko rekli, da nenaklonjenost priseljevanju tujcev v Slovenijo predstavlja splošen kontekst, ki lahko v obdobju intenzivnejših politizacij »imigrantskega vprašanja« (v smislu protipriseljenske mobilizacije s strani političnih akterjev ali medijev) privede do ekstremnejših stališč, kot se je to zgodilo v primerih gradnje džamije, »izbrisanih«, prosilcev za azil in Romov.

Tabela 3.74: Kako naj po vašem mnenju ravnajo priseljenci, ki že dalj časa živijo v Sloveniji? Prosimo, povejte, katera od štirih trditev vam je osebno najbližja oziroma jo najbolj podpirate.

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Naučijo naj se slovenskega jezika in navad in jih sprejmejo za svoje ter opustijo svojo kulturo (asimilacija)	66	7,9
Naučijo naj se slovenskega jezika in navad ter v domačem okolju ohranjajo svoj jezik in kulturo (adaptacija)	691	82,8
Ohranijo naj svoj jezik in kulturo ter živijo sami zase (segregacija)	6	0,7
Naj se začasno prilagodijo slovenski kulturi in življenju in delajo tu za krajši čas, nato naj se vrnejo domov	72	8,7
Skupaj	834	100,0

Večina (92,8 %) anketiranih podpira trditve, da se priseljenci naučijo slovenskega jezika in navad, v domačem okolju pa naj ohranjajo svoj jezik in kulturo. 8,7 % anketiranih meni, naj se priseljenci v času, ko živijo in delajo v Sloveniji, prilagodijo slovenski kulturi in življenju, nato pa naj se vrnejo v svoja izvorna okolja. 7,9 % anketiranih meni, da bi morali

priseljenci opustiti svoj izvorni jezik in kulturo ter se asimilirati v slovensko družbo, 0,7 % anketiranih pa meni, da bi morali priseljenci ohraniti svoj jezik in kulturo in živeti sami zase. 4 osebe na vprašanje niso odgovorile. Med respondenti, ki imajo nižjo stopnjo izobrazbe, je v primerjavi z ostalimi nekoliko večji delež takih, ki menijo, da bi priseljenci morali opustiti svojo izvorno kulturo in se asimilirati.

Koliko se strinjate z naslednjimi izjavami: Imigrantom, ki legalno prebivajo v Sloveniji, bi morali omogočiti:

Tabela 3.75: »Enakopravno vključevanje na slovenski trg dela«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	61	7,3
Se ne strinjam	99	11,9
Se niti ne strinjam niti strinjam	196	23,6
Se strinjam	271	32,6
Se popolnoma strinjam	206	24,7
Skupaj	833	100,0

Večinski delež, kumulativno 57,3 % anketiranih meni, da bi morali imigrantom, ki legalno prebivajo v Sloveniji omogočiti enakopravno vključevanje na slovenski trg dela. Nasprotno meni 19,2 % anketiranih, neodločenih je 23,6 % anketiranih. Na vprašanje ni odgovorilo 5 oseb.

Tabela 3.76: »Možnost šolanja v njihovem jeziku«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	275	33,1
Se ne strinjam	243	29,2
Se niti ne strinjam niti strinjam	214	25,8
Se strinjam	66	8,0
Se popolnoma strinjam	33	3,9
Skupaj	831	100,0

Večina odgovarjajočih (kumulativno 62,3 %) se ne strinja s trditvijo, da bi morali imigrantom, ki legalno prebivajo v Sloveniji, omogočiti možnost šolanja v njihovem jeziku. Neopredeljenih je 25,8 % anketiranih, kumulativni delež tistih, ki se s trditvijo strinja, pa znaša 11,9 %. 7 oseb na vprašanje ni odgovorilo.

Iz rezultatov je jasno vidna majhna podpora šolanju imigrantov v njihovih maternih jezikih, kar kaže po eni strani na pomen slovenskega jezika kot bistvenega označevalca države in družbe (slednje potrjujejo tudi odgovori pri drugih vprašanjih v tej raziskavi), po drugi strani pa lahko sklepamo, da je šolanje javna zadeva, medtem ko je jezik imigrantov zasebna zadeva. Slednje naj bi po prevladujočem mnenju imigranti ohranjali v krogu družine oziroma v privatni sferi.

Tabela 3.77: »Dostop do zdravstvenega in socialnega zavarovanja«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	21	2,6
Se ne strinjam	43	5,2
Se niti ne strinjam niti strinjam	141	16,9
Se strinjam	374	44,7
Se popolnoma strinjam	257	30,7
Skupaj	836	100,0

Večinski delež (kumulativno 75,4 %) anketiranih se strinja, da bi morali migrantom, ki legalno prebivajo v Sloveniji, omogočiti dostop do zdravstvenega in socialnega zavarovanja. 7,8 % anketiranih se s tem ne strinja, neodločenih je 16,9 % respondentov. Na vprašanje 2 osebi nista odgovorili. V nasprotju s prejšnjo izjavo, so anketirani veliko bolj naklonjeni zagotavljanju pravic na področju zdravstvenega in socialnega zavarovanja. Zdi se, da socialna komponenta enostavno nima »problematičnega naboja«, kakršen je mogoč pri šolanju, jeziku in torej »naši kulturi«.

Tabela 3.78: »Dostop do socialnih/neprofitnih stanovanj«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	143	17,2
Se ne strinjam	167	20,1
Se niti ne strinjam niti strinjam	237	28,5
Se strinjam	201	24,1
Se popolnoma strinjam	84	10,1
Skupaj	833	100,0

Mnenja o tem, da bi imigrantom morali omogočiti dostop do socialnih stanovanj, so deljena. 34,2 % anketiranih podpira trditev, 28,5 % je neodločenih, 37,3 % respondentov pa se s trditvijo ne strinja. 5 respondentov na vprašanje ni odgovorilo.

Tabela 3.79: »Dostop do stanovanjskih posojil«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	86	10,3
Se ne strinjam	134	16,1
Se niti ne strinjam niti strinjam	231	27,8
Se strinjam	250	30,0
Se popolnoma strinjam	131	15,8
Skupaj	832	100,0

Trditev, da bi imigrantom morali omogočiti dostop do stanovanjskih posojil, podpira 45,8 % anketiranih, 27,8 % vprašanih je neopredeljenih, 26,4 % respondentov pa nasprotuje trditvi. 10 respondentov na vprašanje ni odgovorilo. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo kažejo, da respondenti z višjimi stopnjami izobrazbe trditev podpirajo v večji meri kot ostali respondenti. Stopnja strinjanja s trditvijo upada z nižanjem izobrazbene strukture respondentov.

Tabela 3.80: »Vključevanje in dejavnost v kulturnem življenju (kulturna društva)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	25	3,0
Se ne strinjam	39	4,7
Se niti ne strinjam niti strinjam	180	21,5
Se strinjam	375	44,8
Se popolnoma strinjam	216	25,9
Skupaj	836	100,0

Večina anketiranih (kumulativno 70,7 %) podpira trditev, da bi migrantom morali omogočiti vključevanje in dejavnost v kulturnem življenju. 21,5 % anketiranih je neopredeljenih, 7,7 % respondentov se s tem ne strinja, 2 osebi pa na vprašanje nista odgovorili. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo respondentov kažejo, da anketirani z višjimi stopnjami izobrazbe bolj podpirajo omenjeno trditev, kot anketirani z nižjimi doseženimi stopnjami izobrazbe.

Tabela 3.81: »Vključevanje in dejavnost v političnem življenju (stranke)«

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Sploh se ne strinjam	117	14,0
Se ne strinjam	99	11,9
Se niti ne strinjam niti strinjam	253	30,3
Se strinjam	259	31,1
Se popolnoma strinjam	105	12,6
Skupaj	833	100,0

Večina anketiranih (kumulativno 43,7 %) podpira trditev, da bi morali migrantom omogočiti vključevanje in dejavnost v političnem življenju. Neopredeljenih je 30,3 % anketiranih, 25,9 % respondentov pa se s trditvijo ne strinja. 5 oseb na vprašanje ni odgovorilo.

Zgoraj našeta področja spadajo med glavne prioritete, za katera naj bi po priporočilih skupine za integracijo, ustanovljene v okviru Sveta Evrope, skrbela integracijska politika. Enakopravno vključevanje na trg dela oziroma možnost zaposlitve je eden temeljnih elementov integracije, saj imigrantom omogoča ekonomsko neodvisnost, boljše možnosti interakcije s pripadniki večinske družbe ter nenazadnje dostop do zdravstvenega in socialnega zavarovanja. Izsledki raziskave kažejo, da se večina respondentov zavzema za to, da bi imeli priseljenci dostop do zdravstvenega in socialnega zavarovanja (75,4 %) ter da bi se lahko enakopravno vključevali na slovenski trg dela (57,3 %). Pomemben element integracijskih politike tudi zagotavljanje možnosti za stanovanjsko oskrbo priseljencev. Brez ustrezne stanovanjske politike obstaja velika možnost za pojav prostorske segregacije in getoizacije priseljencev, ki ima vrsto negativnih posledic za vso družbo. Poglavitni problem, s katerim se večina imigrantov sooča ob reševanju svojega stanovanjskega vprašanja, je ranljivost njihovega položaja ob vstopanju na stanovanjski trg. S tem ne mislimo zgolj na nizke ali neredne dohodke, ki jih običajno prejemajo, temveč tudi na tiste dejavnike, ki so jim imigranti in druge depriviligirane oziroma marginalizirane skupine na stanovanjskem trgu podvržene bolj, kot ostali, torej na pomanjkanje informacij in diskriminatorne prakse, s katerimi se srečujejo. Diskriminatorne prakse, ki so jim imigranti podvrženi ob iskanju nastanitve, so lahko prikrite ali odkrite; med prikrite najpogosteje sodijo predsodki in stereotipi do ljudi drugačne etnične, rasne ali verske pripadnosti ter otežen dostop do pomembnih virov kot je na primer dostop do informacij, med druge pa lahko štejemo povsem eksplicitne in formalne

ovire, s katerimi se srečujejo zaradi svojega statusa (niso upravičenci do številnih pravic in možnosti) (Kralj, 2006). V skladu s slovensko zakonodajo je namreč eden od osnovnih pogojev za upravičenost do dodelitve neprofitnega najemnega oziroma socialnega stanovanja ter za stanovanjsko posojilo Stanovanjskega sklada državljanstvo Republike Slovenije ali državljanstvo države članice Evropske unije, poleg tega pa mora imeti prosilec stalno bivališče v občini ali na območju delovanja javnega stanovanjskega sklada ali neprofitne stanovanjske organizacije, v kateri je zaprosil za pridobitev neprofitnega stanovanja. Mnenja o tem, ali naj bodo legalni priseljenci upravičeni do socialnih oz. neprofitnih stanovanj ter stanovanjskih posojil, so deljena; anketirani bolj podpirajo možnost koriščenja stanovanjskih posojil (45,5 %), manj naklonjeni pa so temu, da bi priseljenci lahko pridobili pravico do koriščenja socialnih/neprofitnih stanovanj (34,2 %). Ena od pomembnih dimenzij integracije je tudi možnost participacije v javnosti oziroma možnost kulturnega in političnega angažmaja. Rezultati raziskave kažejo, da respondenti podpirajo možnost kulturnega udejstvovanja priseljencev (70,7 %), manj naklonjeni (43,7 %) pa so politični participaciji (možnost glasovanja na lokalnih in državnih volitvah, članstvo v političnih strankah ali ustanavljanje novih strank). Nekateri avtorji (Pajnik, Zavratnik 2003) opozarjajo na fenomen »folklorizacije imigrantov«, ki jim priznava kuharske sposobnosti, ples in glasbo, ne priznava pa jim njihovega delovanja v političnem prostoru.

Nenazadnje je potrebno izpostaviti dilemo, katere državne institucije naj bi bile pristojne za oblikovanje in izvajanje integracijskih politik. V državah Evropske unije je moč zaslediti različne načine institucionalnega urejanja tega vprašanja: v Španiji je za področje integracije odgovoren Državni sekretar za imigracijo in emigracijo, ki deluje v okviru Ministrstva za delo in socialne zadeve; na Nizozemskem v okviru Ministrstva za pravosodje deluje Minister za imigracijo in integracijo; na Danskem deluje Ministrstvo za begunce, integracijo in integracijo, na Portugalskem pa Visoki komisar za imigracijo in etnične manjšine. Navkljub dejstvu, da na ravni Evropske unije ne obstaja skupen institucionalni okvir za urejanje področja integracije, izkušnje kažejo, da morajo biti ukrepi, ki zadevajo integracijo migrantov v širšo družbo vsebovani v vseh relevantnih sektorskih politikah, tako na državnih kot na lokalnih ravneh (t.im. »mainstreaming«).

Tabela 3.82: Katere državne institucije bi morale biti po vašem mnenju vključene v oblikovanje in izvajanje integracijskih politik?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Predvsem ministrstvo za notranje zadeve (MNZ)	294	36,7
Več resornih ministrstev (MNZ, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve...)	288	36,0
Specializirana medresorska institucija	186	23,2
Druge, katere	32	4,1
Skupaj	801	100,0

36,7 % anketiranih meni, da bi za oblikovanje in izvajanje integracijskih politik morale biti odgovorno predvsem Ministrstvo za notranje zadeve, skoraj povsem enak delež (36 %) anketiranih meni, da bi integracijska politika morala biti v pristojnosti več resornih ministrstev, 23,2 % vprašanih pa meni, da bi ta morala biti v pristojnosti specializirane medresorske institucije. Na vprašanje ni odgovorilo 37 oseb. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na izobrazbeno strukturo anketiranih kažejo, da respondenti z nižjo in srednjo stopnjo izobrazbe v večji meri zagovarjajo tako ureditev, kjer bi bilo za oblikovanje in izvajanje integracijskih politik odgovorno predvsem Ministrstvo za notranje zadeve, medtem ko respondenti z višjo izobrazbo večinoma menijo, da bi za integracijske politike morale skrbeti več resornih ministrstev. Pod možnostjo »drugo« so anketirani večinoma navajali posamezna resorna ministrstva (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za šolstvo).

Eden pglavitnih problemov, s katerim se soočajo imigranti ob priselitvi v novo družbo, je pomanjkanje informacij o različnih aspektih družbenega življenja.

Tabela 3.83: Ali menite, da bi bilo za lažje vključevanje imigrantov v slovensko družbo koristno ustanoviti posebne informacijske centre oz. svetovalnice, v katerih bi imigranti pridobivali informacije o slovenski državi in družbi?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da, to bi bilo koristno	642	77,7
Ne, to ne bi bilo koristno	184	22,3
Skupaj	826	100,0

Večina anketiranih (77,7 %) meni, da bi bilo koristno ustanoviti informacijske centre oz. svetovalnice, v katerih bi imigranti pridobivali informacije o slovenski državi in družbi, 22,3 % anketiranih pa meni, da to ne bi bilo potrebno. 12 oseb na vprašanje ni odgovorilo. Podpora ustanovitvi informacijskih centrov za imigrante je nekoliko višja med ženskami.

Tabela 3.84: Če je odgovor da, kdo bi bil pristojen za vodenje takih centrov oziroma svetovalnic?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Državne institucije	125	19,7
Državne institucije v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi	232	36,5
Državne (in lokalne) institucije v sodelovanju z nevladnimi organizacijami	204	32,0
Nevladne organizacije	69	10,9
Drugo	6	0,9
Skupaj	636	100,0

Za vodenje takih centrov bi morale biti po mnenju anketiranih pristojne državne institucije v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi (36,5 %) oz. državne in lokalne institucije v sodelovanju z nevladnimi organizacijami (32,0 %). Precej manj, 19,7 % anketiranih meni, da bi morali za take centre skrbeti državne institucije, 10,9 % anketiranih pa meni, da bi morale biti za vodenje takih centrov pristojne zgolj nevladne organizacije. 6 oseb na vprašanje ni odgovorilo.

Nenazadnje je potrebno izpostaviti, da institucionalni ukrepi integracijskih politik ne morejo biti učinkoviti, v kolikor nimamo v uvidu tega, da je integracija dvosmeren proces, ki zadeva celotno družbo. Bistveni del integracije namreč poteka v vsakdanjem življenju, na lokalnih, mikroravneh, preko vsakdanjih stikov s prebivalci nekega okolja.

Tabela 3.85: Ali menite, da bi bilo koristno, če bi v Sloveniji ustanovili multikulturni center, kjer bi se lahko srečevali imigranti in lokalno (slovensko) prebivalstvo, ki bi omogočal prostor za druženje, izmenjavo mnenj, informiranje, kulturne prireditve in vzpostavljanje medkulturnega dialoga?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da, tak center bi bil zelo potreben	137	16,4
Da, tak center bi bil potreben	358	42,9
Niti-niti	133	15,9
Ne, tak center ne bi bil potreben	134	16,1
Ne, tak center sploh ne bi bil potreben	73	8,7
Skupaj	834	100,0

Večina anketiranih meni, da bi bil multikulturni center, kjer bi se lahko srečevali imigranti in lokalno prebivalstvo potreben (kumulativni delež 59,3 %), 15,9 % anketiranih je neopredeljenih, 24,8 % respondentov pa meni, da tak center ne bi bil potreben. 4 osebe na vprašanje niso podale odgovora. Podpora multikulturnim centrom (vprašanje je bilo sicer zastavljeno v ednini) je jasno izražena, saj je daleč najvišji odstotek tistih, ki menijo, da bi bil tak center potreben. Glede na to, da anketirani obenem izražajo podporo informacijskim centrom, lahko sklepamo, da je javno mnenje naklonjeno izgradnji infrastrukture, ki bo pripomogla k kakovostnejši medsebojni interakciji med večinskim in imigrantskim prebivalstvom.

3.5. MOBILNOST (MED RESPONDENTI)

V tem sklopu smo anketirance povprašali o namerah in motivih za migracije. Zanimali so nas glavni vzroki za morebitne migracije ter ciljne destinacije ter čas oziroma obdobje, za katero bi potencialni migranti odšli iz Slovenije.

Tabela 3.86: Ali ste kdaj razmišljali, da bi se odselili iz Slovenije?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Da	191	22,9
Ne	646	77,1
Skupaj	837	100,0

Večina odgovarjajočih (77,1 %) še ni razmišljala o tem, da bi se odselil iz Slovenije, 1 oseba pa na vprašanje ni odgovorila. Statistično značilne razlike v odgovarjanju glede na starost anketiranih kažejo, da z višanjem starosti upada delež tistih, ki so razmišljali o selitvi iz Slovenije. Med mladimi v starostni skupini od 18 do 28 let je o selitvi že razmišljala skoraj polovica (47,4 %) anketiranih, v starostni skupini od 29 do 39 let je takih 26,8 %, v starostni skupini od 40 do 50 let 23,3 %, v starostni skupini od 51 do 61 let 14 %, med starejšimi pa delež pade pod 5 %. Skladno s starostno strukturo je delež tistih, ki so že razmišljali o selitvi iz Slovenije, največji med dijaki in študenti (47,1 %).

Tabela 3.87: Če da, zakaj bi migrirali?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Iskanje boljše zaposlitve	90	48,7
Študij	34	18,2
Iz političnih razlogov	4	2,3
Zaradi poroke	6	3,1
Zaradi združevanja družine	3	1,7
Pomoč družini	4	2,1
Drugo	44	23,9
Skupaj	184	100,0

Med respondenti, ki bi bili pripravljeni migrirati, bi največji del (48,7 %) migriral zaradi iskanja boljše zaposlitve, 18,2 % zaradi študija in 3,1 % zaradi poroke. Deleži ostalih odgovorov, kot npr. zaradi političnih razlogov ali zaradi združevanja družine je precej manjši. V primerjavi z ženskami bi bili moški nekoliko bolj pripravljeni migrirati zaradi iskanja boljše zaposlitve, ženske pa zaradi študija. Pri navedbi razlogov je v starostni skupini med 18 in 28 v primerjavi z ostalimi, razumljivo, nekoliko višji delež tistih, ki bi bili pripravljeni migrirati zaradi študija.

Tabela 3.88: Če da, za koliko časa bi bili pripravljeni migrirati?

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Za krajše obdobje (da si finančno opomore in se vrnem domov)	92	48,9
Za daljše obdobje (ni načrta vrnitve)	86	45,7
Drugo	10	5,3
Skupaj	188	100,0

Med tistimi, ki so že razmišljali o selitvi iz Slovenije, bi se 48,9 % anketiranih iz Slovenije izselilo za krajši čas, 45,7 % pa za daljše časovno obdobje, ne da bi obenem načrtovali vrnitev domov. 5 oseb na vprašanje ni odgovorilo.

»Prva izbira«

Tabela 3.89: Če da, kam bi migrirali? (prva izbira)

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Avstralija	30	16,6
Nemčija	20	11,0
Amerika	16	8,8
Italija	13	7,2
Avstrija	12	6,6
Anglija	9	5,0
Hrvaška	9	5,0
Belgija	6	3,3
Jugoslavija oz. Srbija	6	3,3
Evropa (Od tega 1 stari del Evrope, 1 Z Evropa)	6	3,3
Španija	5	2,8
Kanada	5	2,8
Skandinavija	5	2,8
Švedska	4	2,2
Švica	4	2,2
Nizozemska	4	2,2
Grčija	3	1,7
Nova Zelandija	3	1,7
Afrika	2	1,1
Bosna	2	1,1
Francija	2	1,1
Luksemburg	2	1,1
Portugalska	2	1,1
Rusija	2	1,1
Singapur	1	0,6
Črna Gora	1	0,6
Dominikanska Republika	1	0,6
Irska	1	0,6
Južna Amerika	1	0,6
Madžarska	1	0,6
Makedonija	1	0,6
Na zahod	1	0,6
Švica	1	0,6
Skupaj	181	100,0

»Druga izbira«

Tabela 3.90: Če da, kam bi migrirali? (druga izbira)

	FREKVENCE	ODSTOTKI
Nemčija	15	22,4
Avstralija	6	9,0
Španija	6	9,0
Avstrija	5	7,5
Anglija	5	7,5
Italija	4	6,0
Francija	4	6,0
Amerika	3	4,5
Kanada	2	3,0
Švica	2	3,0
Andora	2	3,0
Švedska	2	3,0
Ukrajina	2	3,0
Jugoslavija oz. Srbija	1	1,5
Nova Zelandija	1	1,5
Bosna	1	1,5
Črna Gora (od tega 1 Podgorica)	1	1,5
Makedonija	1	1,5
Argentina	1	1,5
Azija	1	1,5
Na sever	1	1,5
Saudska Arabija	1	1,5
Skupaj	67	100,0

Med morebitnimi ciljnimi destinacijami, ki so jih navedli anketirani, se na najvišjih mestih pojavljajo klasične države priseljevanja – evropske imigrantske družbe in med njimi sosednje in bližnje države (Avstrija, Italija, Nemčija idr.) ter Avstralija in Amerika kot tipični imigrantski družbi, ki se standardno pojavljata med najbolj želenimi ciljnimi državami. Navkljub temu velja poudariti, da je pripravljenost slovenske populacije za migracije izjemno nizka ter da se polagoma viša med mladimi, ki vidijo v tujini predvsem možnost študija.

IV. SKLEPNE UGOTOVITVE

4.1 EMPIRIČNI NABOR PODATKOV: SLOVENSKO JAVNO MNENJE O SODOBNIH MIGRACIJAH

Na osnovi podatkov, pridobljenih v telefonski anketi "Migracije, integracija in multikulturalnost - empirični nabor podatkov", izvedeni na 838 naključno izbranih respondentih v času od 25. 9. 2007 do 15. 10. 2007, smo pridobili prvo od načrtovanih serij empiričnih podatkov, v katerem reprezentativna slovenska javnost podaja stališča in ocene o tematici sodobnih migracij. Vprašalnik je osredotočen na aktualna vprašanja mobilnosti na področju Slovenije in Evropske unije v kontekstu potekajočih globalizacijskih procesov.

Migracije in imigranti: aktualnost, splošna stališča in ocene. V zadnjih desetletjih postajajo migracijski tokovi vse bolj globalizirani in diferencirani; poleg kvantitativnih sprememb se značilnosti mednarodnih migracijskih tokov spreminjajo tudi kvalitativno, v vzrokih za migracije in v etnični sestavi migrantov. Mednarodni migracijski tokovi povečujejo etnično in nacionalno raznolikost prebivalstva in spreminjajo demografsko strukturo velike večine držav, kar je posebej izrazito v nekdanjem razmeroma kulturno homogenih nacionalnih državah. To velja za države Evropske unije na splošno ter vse bolj tudi za Slovenijo.

Slovensko javno mnenje nedvomno zaznava vse večjo aktualnost migracijske tematike, vendar zlasti v evropskem prostoru (75% respondentov meni, da je tematika povezana s priseljevanjem v Evropski uniji danes bolj aktualna kot pred desetletjem), v manjši meri pa v domačem slovenskem prostoru (tu se je za enak odgovor odločila polovica respondentov). Domnevamo, da na percepcije vplivata zlasti dva dejavnika: 1. vidnost, kontinuirana prisotnost migracijskih vsebin v političnih agendah EU in medijska odmevnost ukrepov na področju evropskih migracijskih in azilnih politik ter 2. relativna odsotnost, zatišje v domačem prostoru, kjer trenutno ni »migracijskih kriz«, kot je to bil primer ob prihodu beguncev s področja vojnih konfliktov v bivši Jugoslaviji v devetdesetih letih ali kasnejšem priseljevanju imigrantov iz neevropskih prostorov, poimenovanemu tudi »prebežniški krizi v letih 2000 – 2001«. V tem kontekstu je mogoče razumeti relativno ne-aktualnost migracijskih tematik v domačem prostoru predvsem kot dejstvo »da nimamo krize«, da problemi v

primerjavi z EU niso tako eklatantni, nimajo tako velike teže. Obenem je vprašanju problematike t. i. »ilegalnih migracij«, s katerimi se v povečanem obsegu soočajo nekatere evropske države, kot denimo Italija in Španija ter vprašanju integracije priseljencev (npr. v Franciji in na Nizozemskem) posvečeno veliko prostora v množičnih medijih, kar seveda vpliva na percepcije javnosti o aktualnosti teh tematik. Zdi se, da se javno mnenje okoli migracijskih tem mobilizira predvsem ob kriznih situacijah, ko od države zahteva urejanje migracijskega vprašanja. So pa stališča anketiranih nedvoumna pri oceni ali tematika povezana z imigranti, prosilci za azil in begunci, predstavlja problem za slovensko državo in družbo. Dilema je le v izbiri obsežnosti: velik problem (35%), manjši problem (35%) in ni problema (30%).

Upravljanje z migracijskimi tokovi postaja ena osrednjih problematik na politični agendi nacionalnih držav in nadnacionalnih povezav, s tem pa se (re)definirajo tudi percepcije o (pozitivni ali negativni) podobi oziroma vlogi mednarodnih migrantov v tranzitnih in ciljnih državah. V tem kontekstu je posebej pomembno vprašanje ekonomskih migracij oziroma vključevanja imigrantov na trg delovne sile. Odnos do ekonomskih migrantov odraža vsaj delno nelagodje in občutek ogroženosti med lokalnim prebivalstvom: 54% anketiranih soglaša, da se zaradi imigrantov znižuje cena delovne sile; 42% anketiranih soglaša z izjavo, da imigranti odvzemajo delovna mesta lokalnemu prebivalstvu; 43% meni, da imigranti predstavljajo breme za slovenske davkoplačevalce. Po drugi strani pa so mnenja enakomerno razdeljena pri oceni, da imigrante potrebujemo za tista delovna mesta, kjer primanjkuje domačih delavcev. Povzamemo lahko, da je »razpoloženje do imigrantov evropsko«, s čimer referiramo na dvojnost stališč anketiranih; to je na eni strani pragmatičnost na področju ekonomskih interesov, ki sporoča, da je trg dela potrebno negovati, po drugi strani pa precejšnjo distanco do imigrantov, ki bi utegnili predstavljati »socialno grožnjo« lokalnemu prebivalstvu. Obnašanje anketiranih je mogoče oceniti za utilitaristično; pri čemer racionalnim interesom stoji naproti emotivna dediščina populističnih prezentacij »strahov pred priseljevanjem« in pretirane retorike omejevanja priseljevanja v EU, ki sta v zadnjem desetletju najbolj pogosto posredovani tematiki na področju sodobnih migracijskih politik. Pričakovati je, da imajo tovrstna sporočila, ki prihajajo iz centra političnega odločanja EU, hkrati pa se reproducirajo v nacionalnih okoljih, precejšen vpliv in visoko stopnjo identificiranja s problemom, ki tako postaja »naš«.

Za države Evropske unije so značilne nizke stopnje rodnosti in umrljivosti ter daljšanje pričakovane življenjske dobe; obenem v prihodnjih desetletjih projekcije napovedujejo zmanjševanje deleža domačega prebivalstva. Vse naštetu velja tudi za Slovenijo, ki ima enega najnižjih trendov rodnosti v Evropi (v letu 2003 je padla na najnižjo raven do sedaj, a se v zadnjih letih počasi povečuje). Po vstopu Slovenije v Evropsko Unijo število prebivalstva narašča, predvsem zaradi povečanega selitvenega prirastka. Na podlagi anketnih rezultatov anketirani ne soglašajo z izjavo, da bi imigracije utegnile prispevati k reševanju nizke stopnje rodnosti in staranja prebivalstva.

Migracijski trendi, Slovenija in EU. Sodobne družboslovne raziskave povečini sporočajo odklonilen odnos prebivalstva do priseljevanja tujcev; slednje pa je evidentno tako v lokalnem kontekstu kot na ravni EU oziroma posamičnih držav članic Evropske unije. V slovenskem kontekstu so negativne percepcije izrazitejše, ko gre za imigrante s področja bivših jugoslovanskih republik (ki obenem predstavljajo večinski delež imigrantske populacije v Sloveniji) ter ko gre za priseljevanje iz neevropskih držav, vendar s pomembno razliko – priseljenci z globalnega juga (Afrika) in vzhoda (Azija, Rusija in nekdanje države Sovjetske zveze) so pomembno bolj nezaželeni kot priseljenci iz »panevropskega sveta« (obe Ameriki in Avstralija). Anketirani so mnenja, da bi bilo obseg migracij iz različnih delov sveta potrebno omejevati, izjema so le migranti iz starih držav članic EU, pri katerih je bil največji delež anketiranih (53 %) mnenja, da bi jih bilo potrebno ohranjati na isti ravni. Najbolj bi omejevali obseg migracij iz Azije (66 %), iz območja nekdanje Sovjetske zveze (64 %), iz novih držav članic EU 2007, torej Romunije in Bolgarije (61 %) in pa iz Afrike (61 %). Deleži tistih, ki menijo, da bi bilo potrebno obseg migracij spodbujati, so zelo nizki in se gibljejo od 3,5 % (priseljenci iz Azije) do 11,9 % (priseljenci iz starih držav članic EU).

Mladi (starostna skupina 18 – 28 let) manj podpirajo omejevanje migracij, prav tako so sami bolj pripravljeni migrirati. Najbolj naklonjeni restriktivnim migracijskim politikam so respondenti v starostni skupini od 51 do 61 let, to je generacija, ki se približuje upokojitvi, s čimer je mogoče delno pojasniti skrb za ekonomsko in socialno varnost lastne generacije, hkrati pa je to še vedno delovno aktivna generacija, ki je odgovorna za generacijo otrok in/ali staršev. Element skrbi za družbeno blagostanje igra nedvomno pomembno vlogo v percepciji omejevanja in s tem »zaščite domačega trga dela« pred imigranti. Odklonilnost večidel izvira iz ekonomske grožnje, ki je praviloma populistično posredovana in praviloma tudi v nasprotju

s potrebami po delovni sili v različnih gospodarskih panogah. Jasno pa je zaznati strinjanje anketiranih v primeru stališč o priseljevanju iz Romunije in Bolgarije: slednje je med lokalnim prebivalstvom dojeta kot realen problem, medtem ko priseljevanje iz drugih delov sveta še vedno deluje bolj kot »fantazmatska grožnja« priseljevanja »drugih in drugačnih«. Omejevanje fizične prisotnosti tistim, ki imajo dejansko možnost vstopa na trg dela je med respondenti dojeta kot konkretno tveganje, zato je tu nasprotovanje zelo jasno izraženo.

Javno mnenje je naklonjeno priseljevanju dveh skupinam migrantov: 1. visoko kvalificirani delovni sili oz. poslovnežem, ki bi investirali v slovensko gospodarstvo in tako pripomogli k večji konkurenčnosti in gospodarskemu razvoju ter 2. priseljencem slovenskega porekla iz tujine. Znova prihaja v osredje strogo racionalno, utilitaristično obnašanje, po katerem je priseljevanje dobro, v kolikor je s tem povezan konkreten ekonomski ali razvojni interes (npr. vlaganja, elitno znanje) ali pa za primordialističen princip, ki izraža povezanost po krvni liniji in sporoča naklonjenost priseljevanju tistih, ki »so naši«. Po drugi strani so se anketirani v večinskem deležu odločali za omejevanje priseljevanja beguncev (53 %) in prosilcev za azil (47 %).

Pred vstopom v Evropsko unijo je v splošnem veljalo, da je Slovenija za imigrante predvsem tranzitna država, čeprav statistični podatki podpirajo drugačno, predvsem pa bolj diverzificirano sliko migracijskih procesov. V anketi večina (84%) podpira mnenje, da je Slovenija za večino imigrantov predvsem tranzitna država. Prav tako večina meni, da bi navkljub harmonizaciji pravnega reda na ravni EU Slovenija morala sama odločati o oblikovanju in izvajanju imigracijske in azilne politike.

Na podlagi anketnih podatkov je mogoče izpostaviti eno temeljnih potez **slovenske imigracijske politike**, namreč dokaj visoko podporo restriktivnejši politiki pri imigracijah (dobra polovica anketiranih). Po drugi strani pa visok delež anketiranih (64 %) meni, da bi si morala Slovenija prizadevati za odprto, strpno in multikulturno družbo, prav tako se večinoma strinjajo s trditvijo, da imigranti prispevajo k oblikovanju multikulturnega okolja in sobivanja v državi (38 %). Podpora zgoraj naštetim, medsebojno nasprotujočim si trditvam, kaže, da je Slovenija dobro ujela shizofreni evropski duh časa, ki ga po eni strani zaznamuje vsaj deklarativno zavzemanje za demokratično, inkluzivno, strpno in multikulturno družbo, po drugi strani pa izraža podporo izvajanju selektivnih imigracijskih politik.

Družbena distanca. Izražanje predsodkov do imigrantov je stalnica, ki ji v empiričnih raziskavah v evropskem prostoru posebej izrazito sledimo v zadnjih dveh desetletjih. Gotovo je to sociološko dejstvo povezano tudi s spremembami, ki so se zgodile v tranzicijskih vzhodnoevropskih družbah, kjer so sodobno vprašanje migracij, azila in na splošno mobilnosti kontekstualizirana v povsem novih družbenih okoliščinah. Nekdaj zaprte socialistične družbe so postale bolj podobne zahodnim evropskim družbam, kjer so se z vprašanji upravljanja z migracijami, vključno z družbenimi posledicami - med katere sodijo tudi vprašanja integracijskih pristopov, etnične in rasne enakosti, socialnega izključevanja - že dalj časa sistematično ukvarjali številni akterji, od oblikovalcev politik, analitikov, ekspertov iz javnega, zasebnega in nevladnega sektorja. Strokovnjaki danes opozarjajo, da je prišlo do kvalitativnih sprememb pri izražanju predsodkov – če so nekoč izražali predsodke neposredno v stiku s stigmatiziranimi družbenimi skupinami, pa jih danes predvsem skozi izolacijo teh skupin, torej na način, da do stika sploh ne prihaja, kar vodi k getoiziranju družbenih skupin.

Anketirani v naši raziskavi so se opredelili do:

1. etnično mešanih prostorov bivanja - večine (50%) ne bi motila prisotnost imigrantov v domači ulici ali soseski, po drugi strani pa se sami ne bi priselili v sosesko, kjer živi večje število imigrantov (delež je tudi tu 50%),
2. prijateljskih mrež – med prijatelji večine odgovarjajočih (52 %) je nekaj oseb, ki so se v Slovenijo priselile iz tujine,
3. delovnih mrež – največ anketiranih (35%) ima med sodelavci nekaj imigrantov, skoraj enak delež izjavlja, da imigrantov ni v njihovih delovnih okoljih.

Večina anketiranih nadalje meni, da jih situacije, v katerih bi prišli z imigranti v osebni stik (bodisi poroka, sosedstvo, delovno mesto, šolanje in prijateljevanje otrok), ne bi motile (deleži odgovorov »ne bi me motilo« in »sploh me ne bi motilo« se gibljejo med 69 % in 79%). Za najbolj motečo socialna situacija se izkazuje možnost, da bi imigrant postal nadrejena oseba na delovnem mestu, sledi pa poroka s članom/članico ožjega sorodstva.

V kontekstu migracij ne gre spregledati v bližnji preteklosti za slovenski prostor aktualnih prisilnih migracij ter posledično zaščite posameznikov in skupin pred vojnimi konflikti ter preganjanjem zaradi rasne, etnične, verske ali politične pripadnosti. Stališča anketiranih gre povzeti v naslednjih ocenah:

A. PODPORA:

- večinskemu mnenju (67 %), da so begunci in prosilci za azil v resnici ekonomski migranti in da si želijo zgolj izboljšati ekonomski položaj,
- mnenju, da mora država najprej poskrbeti za socialno varnost in blagostanje slovenskega prebivalstva (77 %) in šele nato zagotavljati pomoč imigrantom,
- deportacijam v primeru nelegalnih vstopov v državo (46 %), ne glede na to, ali prosijo za status begunca ali azilanta,
- mnenju, da imigranti predstavljajo breme za socialno državo, ker se priseljujejo skupaj z velikimi družinami, ki prejemajo državne pomoči (61%),
- trditvi, da se zaradi priseljencev povečuje stopnja kriminalitete (54%),
- trditvi, da bi morale biti v globalnem svetu meje za kapital, ideje in ljudi enako odprte (62 %) in hkrati:
- trditvi, da je mobilnost ljudi potrebno omejiti, sicer bo Evropa preplavljena in bo izgubila svojo kulturno identiteto (44 % anketiranih).

B. RAZDELJENOST:

- na točki dostopa in vključevanja prosilcev za status begunca / azilanta na trg dela,
- pri vprašanju združevanja družin beguncev in azilantov živečih v Sloveniji,
- glede (ne)zaželenosti imigrantov, v kolikor prihajajo s področja nekdanje Jugoslavije,
- pri oceni o vplivu religije na vključevanje imigrantov v prevladujoče krščanske družbe.

Nadalje anketirani večinsko podpirajo mnenja (59%), da je v Sloveniji moč opaziti več nestrpnosti do imigrantov v obdobju po osamosvojitvi Slovenije kot prej. Na izražanje stališč do (ne)stikov z imigranti sta po našem mnenju v bližnji preteklosti najpomembneje vplivala dva identitetna projekta: osamosvojitve države in vzpostavljanje slovenske nacionalne identitete ter vstop mlade države v EU integracije. Oba projekta sta povezana z velikimi identitetnimi premiki, pri čemer se nacionalna identiteta lahko oblikuje tudi po načelu razločevanja od drugih, to je ne-članov. V kolikor so okoliščine naklonjene populističnim ksenofobnim politikam, se imigranti ne morejo znajti drugje kot v skupini družbeno nezaželenih.

Integracijske politike. Strategije vključevanja imigrantov v nove družbe postajajo osrednji steber migracijskih politik v evropskem prostoru. Ni odveč izpostaviti, da je poleg restriktivnim ukrepom pri omejevanju imigracij v EU prav integracijskim politikam namenjeno največ pozornosti. Tu je fokus prenesen od meje kot zunanjega selektivnega mehanizma k prostorom vsakdanjega življenja, torej k socialnim mikrokozmosom, ki uokvirjajo dnevne življenjske cikle. Vključevanje imigrantov v nove družbe je v veliki meri pogojeno s splošno družbeno/politično klimo, pri čemer je ključen odnos večinskega prebivalstva, stopnja izražanja nestrpnosti in predsodkov do imigrantov. Po mnenju anketiranih so za uspešno vključevanje imigrantov pomembni predvsem:

- znanje slovenskega jezika (87%),
- izobrazba (75 %) in
- zaposlitev (75 %).

Najmanj pomembna dejavnika pa sta barva kože in katoliška veroizpoved. Anketirani večinoma podpirajo strategijo adaptacije, katere bistvena poteza je, da naj se imigranti naučijo slovenskega jezika ter navad, medtem ko naj ohranjajo svoj jezik in kulturo v domačem okolju (82% vprašanih).

Osrednji del integracijskih politik tvorijo ukrepi, ki omogočajo dostop do različnih področij sodobnega življenja – slednji segajo od ekonomske, socialne, politične ter kulturne dimenzije vključevanja. Anketni podatki kažejo, da se večina respondentov zavzema za dostop do zdravstvenega in socialnega zavarovanja (75 %) ter za enakopravno vključevanje na slovenski trg dela (57 %). Je pa iz rezultatov vidna majhna podpora šolanju imigrantskih otrok v maternih jezikih (nasprotuje 62%). Takšno stališče podpira izbrano strategijo adaptacije, ki slovenski jezik postavlja kot javni jezik (šolanje je javna zadeva), medtem ko je jezik imigrantov zasebna zadeva. Mnenja so razdeljena pri dostopu do neprofitnih stanovanj; anketirani bolj podpirajo možnost najema stanovanjskih posojil (45,5 %), manj naklonjeni pa so temu, da bi priseljenci lahko pridobili pravico do dodelitve socialnih/neprofitnih stanovanj (34 %). Nadalje kaže spomniti, da je javno mnenje naklonjeno vključevanju imigrantov na področju kulture (71 %), precej manj pa je naklonjeno (44 %) politični participaciji (možnost glasovanja na lokalnih in državnih volitvah, članstvo v političnih strankah ali ustanavljanje novih strank). Tudi ta poteza ni nova v evropskem prostoru, govori pa slej kot prej v podporo fenomenu »folklorizacije imigrantov«, ki so percipirani preko etnografskih in kulturnih

posebnosti (npr. na nivoju plesa, kulinarike, etno glasbe), medtem ko umanjka participacija v polju političnega odločanja.

Institucionalni okvir za izvajanje integracijskih politik v državah Evropske unije je vse prej kot uniformen, praviloma pa velja, da so osrednje institucija različna ministrstva ali drugi državni uradi. Tudi na ravni Evropske unije ne obstaja skupen institucionalni okvir, izkušnje pa kažejo, da morajo biti ukrepi na področju integracije migrantov v širšo družbo vsebovani v vseh relevantnih sektorskih politikah, tako na državnih kot na lokalnih ravneh (t.im. »mainstreaming«). Anketni podatki kažejo razdeljena stališča v odnosu do urejanja integracijskih politik v slovenskem prostoru: 1. da to področje zadeva predvsem Ministrstvo za notranje zadeve (37%), 2. da zadeva več resornih ministrstev (36%) ter 3. da je potrebna specializirana medresorska institucija. Zdi se, da javno mnenje pri tem vprašanju precej dobro odseva duh dejanskih razmer, saj so med strokovno javnostjo v slovenskem prostoru prisotna različne ocene o pristojnostih institucij, ki bi morale biti vključene v različne faze implementacije integracijskih politik, od njihovega oblikovanja do izvajanja na terenu.

Ena večjih težav, s katero se soočajo imigranti v novih okoljih je pomanjkanje informacij o različnih aspektih družbenega življenja. Anketirani so podprli ustanovitev informacijskih centrov, v katerih bi bile na razpolago informacije o slovenski državi in družbi. Mnenja o vodenju takih centrov so diverzificirana, vendar je izpostavljeno sodelovanje: šlo naj bi ali za skupne projekte državnih in lokalnih institucij (36,5%) ali za vključevanje nevladnih organizacij v delo državnih in lokalnih institucij. Manj naklonjenosti je izraženo vodenju ali zgolj državnih institucij ali nevladnih organizacij. Institucionalni ukrepi integracijskih politik so lahko učinkoviti ob razumevanju integracije kot izrazito dvosmernega procesa, ki zadeva tako imigrantske skupnosti kot večinsko družbo. Bistveni del integracije namreč poteka v vsakdanjem življenju, na lokalnih, mikroravneh, preko vsakdanjih stikov s prebivalci nekega okolja. Ena od strategij krepitev medkulturne komunikacije je vzpostavitev multikulturnih centrov, to je fizičnih prostorov srečevanja imigrantov in lokalnega prebivalstva. Podpora je multikulturnim centrom (vprašanje je bilo sicer zastavljeno v ednini) je jasno izražena, saj je daleč najvišji odstotek tistih, ki menijo, da bi bil tak center potreben (59%). Tudi ti podatki kažejo, da je javno mnenje naklonjeno izgradnji infrastrukture, ki bo pripomogla k kakovostnejši medsebojni interakciji med večinskim in imigrantskim prebivalstvom.

Mobilnostni vzorci. Večina anketiranih (77%) še ni razmišljala, da bi se odselila iz Slovenije. Bolj pripravljeni migrirati so mladi – 47% v starostni skupini od 18 do 28 let, med njimi je največ dijakov in študentov. Med potencialnimi migranti bi jih največ odšlo zaradi boljše zaposlitve, temu pa sledi študij v tujini. Delež tistih, ki bi se odselili za krajši čas je nekoliko višji od tistih, ki bi migrirali za daljši čas, vendar razlika ni izrazita (49 % : 46%). Med morebitnimi ciljnim destinacijami se na najvišjih mestih pojavljajo klasične države priseljevanja – evropske imigrantske družbe in med njimi sosednje in bližnje države (Avstrija, Italija, Nemčija idr.) ter Avstralija in Amerika kot tipični imigrantski družbi, ki se praviloma vedno pojavljata med najbolj zelenimi ciljnim državami. Navkljub temu velja poudariti, da ostaja pripravljenost slovenske populacije za migracije nizka ter se polagoma viša med mladimi, ki vidijo v tujini predvsem možnost študija ter priložnost za boljo zaposlitev.

4.2 PRIPOROČILA ZA NADALJNJE AKTIVNOSTI

Uvodoma zapisana splošna opredelitev integracije kot večsmerne procesa izgradnje nove kvalitete družbenih odnosov med imigranti in novo družbo implicira vključevanje (s strani imigrantov) oziroma preprečevanje izključevanja imigrantov (s strani države) iz različnih segmentov družbenega življenja. Osrednji poudarek koncepta družbene vključenosti/izključenosti je v opozarjanju na disparitete znotraj družbene lestvice (npr. na osnovi socialnega statusa) in na vključenost oziroma izključenost iz družbe (npr. procesi marginalizacije, stigmatizacije, getoizacije na osnovi različnih identitetnih markerjev kot so etničnost, rasa, verska pripadnost). Najsi govorimo o preprečevanju družbene izključenosti ali o integracijskih modelih, gre v osnovi za multidimenzionalni koncept, ki:

1. implicira družbeno solidarnost ter stremi k vzpostavljanju in ohranjanju družbene kohezije in
2. tematizira tveganje po fragmentirani družbi.

Nocija integracije implicira zlasti kolektivno obveznost do tistih, ki spadajo med t.i. ranljive družbene skupine in so zaradi tega v večji meri izpostavljeni tveganju socialne izključenosti. Integracijo na operacionalni ravni običajno »merimo« s štirimi dimenzijami:

1. ekonomski vidik, ki se nanaša na vprašanje dohodka in nasploh dostopa do trga dela, do zaposlitve in s tem ustvarjanja ekonomske neodvisnosti;

2. socialna integracija, ki se nanaša na vprašanja dostopa do storitev države blaginje, kar vključuje širok spekter sektorskih politik (zdravstvene, stanovanjske, socialne, izobraževalne...);

3. kulturna integracija, ki zadeva procese medkulturnega komuniciranja in dialoga med imigrantskimi skupnostmi in večinskim prebivalstvom ter

4. politična integracija, ki tematizira politične in civilne pravice ter vključenost v sfero političnega odločanja.

Preden bomo opredelili nadaljnje aktivnosti, ki so potrebne za učinkovito delovanje integracijskih programov, je potrebno izpostaviti dve osnovni predpostavki integracijskih politik, ki sta vezani na akterje le-teh: 1. aktivna politika države in 2. participacija ciljnih skupin, to je imigrantskih skupnosti oz. posameznikov. Na osnovi podatkov izvedene anketne raziskave in podatkov, pridobljenih v intervjujih z akterji migracijskih politik ter drugimi zainteresiranimi javnostmi⁸, je mogoče predlagati kontinuirano delo na naslednjih področjih⁹:

1. VIZIJA INTEGRACIJSKIH POLITIK

Dolgoročno naravnan program integracijskih ukrepov zahteva holističen pristop pri upravljanju z migracijami. Upoštevati je potrebno diverzificiranost migracij in posledično različnih »ciljnih skupin« migrantov; od ekonomskih migrantov, prosilcev za azil, beguncev, ranljivih skupin migrantov (med njimi zlasti mladoletnih migrantov, travmatiziranih beguncev, žrtev trgovanja z ljudmi idr.), od začasnih in sezonskih do tistih migrantov, ki nameravajo dalj časa ostati v novi družbi, dokumentiranih in nedokumentiranih, iregularnih imigrantov. Kot je bilo že omenjeno na nekem drugem mestu¹⁰, bi bilo smiselno pripraviti integracijske strategije glede na segmentirano strukturo imigrantske populacije, vključujoč vsaj naslednje kategorije:

⁸ Intervjuji so bili opravljeni s predstavniki različnih akterjev na področju oblikovanja migracijskih in integracijskih politik ter upravljanja z migracijami. Vključena so bila resorna ministrstva (MNZ, MK, MDDSZ), medvladna in nevladne organizacije ter individualni eksperti. Intervjuji so bili opravljeni od maja 2008 do septembra 2008. Poleg strukturiranih intervjujev smo gradiva pridobivali v obliki neformalnih konzultacij in pogovorov z različnimi udeleženci, od migrantov do posameznikov, ki delajo z migranti / prosilci za azil na terenu.

⁹ Pri tem izhajamo iz okoliščin v slovenskem prostoru, ko so določeni integracijski programi vzpostavljeni in delujoči za posamezne ciljne skupine (npr. begunci), medtem ko na drugih področjih vzpostavljene strategije še niso povsem implementirane v praksi (npr. pri ekonomskih migrantih).

¹⁰ O tem več: Zavrtnik Zimic, S.: Migration Trends in Selected EU Applicant Countries, Volume VI – Slovenia, str. 75 – 87.

- ekonomski migranti kot najštevilčnejša skupina imigrantov (pri čemer je večina imigrantov s področja bivših jugoslovanskih republik, prav tako pa ne gre spregledati čedalje bolj opaznih skupin imigrantov iz novih držav članic EU, npr. iz Slovaške),
- visokokvalificirani imigranti (npr. zdravniki, managerji, kulturniki, znanstveniki, športniki ipd.),
- prosilci za azil, begunci, začasni begunci (na tem področju so v slovenskem prostoru prisotne nekatere dobre prakse, potrebno pa je zagotoviti kontinuirano delo),
- družinski člani imigrantov (na osnovi načela združevanja družin),
- ranljive skupine imigrantov (zlasti mladoletniki, žrtve trgovanja z ljudmi idr.; pri teh skupinah je nujna individualna obravnava in vključevanje širše stroke in drugih institucij, npr. Centrov za socialno delo, nevladnih organizacij, potencialnih delodajalcev, izobraževalnih ustanov...).

Potreba po dolgoročnem integracijskemu programu in holističnemu pristopu k temu vprašanju izhaja iz sodobnih migracijskih trendov, tako upošteva globalne migracijske trende kot hkrati specifične lokalnih prostorov in njihovih vzorcev mobilnosti. Vsekakor pa mora integracijski program s svojimi ukrepi biti dovolj fleksibilen, da lahko odgovori na različne situacije v migracijah – tako v smislu obsega migracijskih tokov kot strukture »ciljnih skupin«. S tem vidikom sta ključno povezani vprašanji institucionalne infrastrukture ter upravno-administrativnih pristojnosti na ravni države.

Temelji za vizijo integracijske politike so podani v različnih zakonodajnih podlagah, zlasti pa v Resoluciji o imigracijski politiki Republike Slovenije¹¹, v Resoluciji o migracijski politiki Republike Slovenije¹², v Predlogu strategije ekonomskih migracij¹³ ter v Uredbi o integraciji tujcev¹⁴. Slednjo, kot najaktualnejši dokument, sprejet junija 2008, gre šteti za pomembno podlago pri oblikovanju celovite integracijske politike. Uredba definira splošna področja pomoči pri integraciji in prinaša nekatera ključna vsebinska področja izvajanja integracijskih programov. Dokument predstavlja dobrodošlo izhodišče za definiranje

¹¹ Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije (ReIPRS), Uradni list RS, št. 40-1991/1999 (dostopno na spletni strani: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=19938> ; datum dostopa 30. 8. 2008).

¹² Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS), Uradni list RS, št. 106/2002 (dostopno na spletni strani: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=39799> ; datum dostopa 30. 8. 2008).

¹³ Strategija ekonomskih migracij, dostopno na spletni strani: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/sem_ess.pdf (datum dostopa: 30. 8. 2008).

¹⁴ Uredba o integraciji tujcev, Uradni list RS, št. 65/2008 (dostopno na spletni strani: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=87371> ; datum dostopa: 30. 8. 2008).

nadaljnjih potrebnih programov integracije (politična, socialna, ekonomska) ter zlasti ukrepov in načinov prenosa ukrepov na različne ravni izvajanja (lokalno, regionalno). V tem smislu odprtost področja integracijske politike nakazuje na potrebo po pripravi celostnega dokumenta – predlagati je mogoče npr. Resolucijo o integracijski politiki – ki bi ji sledila Strategija integracijske politike z operacionalnimi cilji, programi, akterji in načini monitoringa – iz katerega bodo izhajale nadaljnje aktivnosti, programi, ukrepi in morebitne uredbe za specifična področja ali ciljne populacije.

2. DOBRE PRAKSE IN INSTITUCIONALNA OKOLJA

Izhajajoč iz dejstva, da je država osrednja agencija na področju upravljanja z migracijami, sledi, da je od te agencije odvisno, kako stabilno in kakovostno institucionalno infrastrukturo bomo imeli. Povezanost, sodelovanje, komunikacije med različnimi akterji in prenos dobrih praks iz mednarodnega okolja, so ključni elementi. Komulirano znanje in primere dobrih praks iz okolij, ki imajo bogate izkušnje z implementacijo integracijskih programov, je potrebno smiselno prenesti v lokalno okolje.

Institucionalno ogrodje je pomembno, hkrati pa samo po sebi ne more zagotoviti učinkovitega delovanja; prej predstavlja temelj za kakovostno vsebinsko delovanje. Sodelovanje različnih akterjev je nujno na ravni vladnih služb, pri čemer so v praksi evropskih držav poznane različne oblike (od medresorskih skupin do prevladujoče vloge enega ministrstva, posebnih vladnih uradov, pristojnih za upravljanje z migracijami). Ta dilema ostaja tudi v slovenskem prostoru slej ko prej odprta; mnenja stroke in zainteresirane javnosti so različna, povzeti pa je mogoče, da niso naklonjena osrednji vlogi enega ministrstva. Zlasti eksperti (v izvedenih intervjujih) poudarjajo, da je potrebna večja vključenost različnih ministrstev v integracijske aktivnosti (največkrat sta izpostavljena Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Ministrstvo za šolstvo). Omeniti velja tudi mnenje nekaterih akterjev, ki se zavzemajo za vzpostavitev vladnega urada, ki bi po modelu podobnih vladnih uradov Republike Slovenije imel osrednjo koordinatorsko vlogo in bi združeval vse pristojnosti na področju migracij in integracije.

Poleg usklajenega delovanja vladnih služb je osrednjega pomena – in v evropskem prostoru že uveljavljena praksa – sodelovanje s specializiranimi medvladnimi in nevladnimi

organizacijami. Medvladne mednarodne organizacije z dolgo tradicijo (npr. UNHCR, IOM) so v širšem prostoru pomemben akter v upravljanju mednarodnih migracij. Gre za izkušnje, znanje, komunikacijske mreže, ki govorijo v prid usposobljenosti za obvladovanje različnih oblik migracij, svetovanje in ukrepe ob hitrih spremembah migracijskih trendov ipd. V slovenskem prostoru so mednarodne medvladne organizacije pomembno zaznamovale obdobje v devetdesetih letih, ko so bili potrebni hitri odzivi in ukrepi na področju sprejema in zaščite beguncev z območja vojnih konfliktov iz bivše skupne države. Po letu 2000 je pri delu medvladnih organizacij zaznati premik s področja obravnave begunskega in azilnega vprašanja na področje obravnave ranljivih skupin migrantov, med njimi žrtev trgovanja z ljudmi in mladoletnih migrantov. Sočasno se je na področju azila in migracij vzpostavljala in razvijala mreža nevladnih organizacij. Konkretni stiki in delo NVO z migranti in migrantskimi skupinami ter skupnostmi na področju zagovorništva človekovih pravic, pravnega svetovanja, pomoči v obliki svetovanja in informiranja, izpostavljanja posameznika kot naslovnika politik in ukrepov itd. predstavljajo neprecenljiv vir informacij in dobrih praks, ki ga je potrebno ohranjati in razvijati. Neredko so NVO najboljši posrednik informacij in znanj o stanju na terenu, hkrati pa so tudi nosilci inovativnih pristopov na področju dela z migranti.

Za doseganje sinergijskih učinkov je potrebna vzpostavitev takega institucionalnega okolja, ki bo integriralo znanja vladnih, medvladnih in nevladnih organizacij. Kompleksnost in večdimenzionalnost upravljanja z migracijami bolj govori v prid obstoja osrednje institucije kot izhodiščne točke za delovanje več akterjev, hkrati pa bi morala taka institucija učinkovito koordinirati migracijske, azilne in integracijske politike ter usmerjati in nadzorovati konkretne ukrepe ter dosežene učinke na terenu. Zagotavljanje stabilnega omrežja je pomembno za vse akterje politik, za migrante in celotno družbo. NVO bodo zgolj v sistemu stabilnega omrežja, vključno s financiranjem tekočih aktivnosti, lahko optimalno prispevale k specifičnim programom (npr. pravno svetovanje, psihosocialna pomoč, izobraževalne aktivnosti, usposabljanje in svetovanje). Finančno stabilnost infrastrukture je mogoče okrepiti z nekaterimi viri evropskega financiranja (med pomembnejšimi so evropski strukturni skladi). Trenutno je institucionalno omrežje na področju migracij, azila in integracije vse šibkejše (in s tem tudi dolgoročno bolj ranljivo), saj so se pomembne medvladne organizacije popolnoma ali deloma umaknile iz slovenskega okolja, medtem ko so nekatere NVO prenehale z delovanjem.

Investiranje v vzpostavljanje integracijske infrastrukture je smiselno in dolgoročno nujno, hkrati pa je potrebno upoštevati okoliščino, da država ne more zagotavljati implementacije ukrepov na ravni lokalnih skupnosti, mest in (bodočih) regij.

3. MESTA IN LOKALNE SKUPNOSTI

Primeri v evropskem okolju prinašajo različne lokalne prakse, skupno pa jim je dejstvo, da kombinirajo pristop »od zgoraj navzdol« in pristop »od spodaj navzgor«. Če smo državo definirali kot tisto agencijo, ki naj vzpostavi infrastrukturo za implementacijo integracijskih programov, potem so lokalne skupnosti, mesta in/ali regije tiste ravni, kjer morajo ti programi zaživeti. V slovenskem prostoru je to ena ključnih pomanjkljivosti, saj se celo največja mesta (mestne občine) sistematično ne ukvarjajo z vprašanji migracij, multikulturalnosti in etničnosti. Ker ni pristojnih oddelkov in kadrov, posledično ni programov in informacij. V praksi največ dela na tem področju opravijo NVO, vendar tudi pri tem ne gre za sistematičen pristop. Med področja, ki bi morala biti urejena na lokalnem nivoju, spada večji del socialne in kulturne integracije (npr. izobraževanje in usposabljanje imigrantov in njihovih družinskih članov, vprašanje dostopa do zdravstvenih storitev, stanovanjske oskrbe itd.). Prav tako je o spodbujanju medkulturne komunikacije nesmiselno govoriti, če se programi ne izvajajo v soseskah in mestih, kjer imigranti živijo. Poleg lokalnih skupnosti gre predlagati razmislek o vlogi (bodočih) regij pri vključevanju v izvajanje integracijskih politik.

Potrebno je mobilizirati kadrovske resurse na lokalnem nivoju, kar je v veliki meri mogoče storiti v okviru občin, mest, četrtnih in krajevnih skupnosti. Dokaj enostavno priporočilo pa bo potrebno podkrepiti s fokusiranim programom usposabljanja, na osnovi katerega bodo uradniki pridobili dovolj znanja in veščin, da bodo kompetentno izvajali integracijsko politiko v lokalnih okoljih. Omenjena izobraževanja je mogoče organizirati v kontekstu vseživljenjskega usposabljanja in zanj črpati sredstva iz relevantnih evropskih skladov.

4. OPOLNOMOČENJE (»EMPOWERMENT«) JAVNOSTI: INFORMACIJE IN STIČNI PROSTORI

Integracija v izhodišču predstavlja dvosmeren proces komuniciranja med migranti (posameznikom/skupino) in večinsko, »novo družbo«. Spodbujanje medkulturnega učenja in medkulturne komunikacije je sestavni del multikulturne politike, naravnane k vzpostavljanju družbene solidarnosti in k preprečevanju družbenih konfliktov. Pomembno je, da so programi namenjeni tako širši javnosti kot imigrantom, hkrati pa je ozaveščanje (npr. v obliki informacijskih kampanj) strategija, ki dosega zgolj omejene učinke. Potrebovali bi več kanalov posredovanja informacij, med njimi bi izpostavili izobraževalne institucije in medije.

Poleg posredovanja informacij in ozaveščanja javnosti izpostavljamo pomen stičnih prostorov, to je konkretnih fizičnih prostorov, ki so namenjeni srečevanju in izmenjavi izkušenj migrantov in pripadnikov večinske družbe. Vsaj dva predloga gre navesti: Prvič, vzpostavitev migracijskega informacijskega centra, ki je nujno potreben vsaj v prestolnici, dobrodošel pa bi bil še v nekaj večjih mestih, kjer je večja koncentracija imigrantov. Osnovni namen migracijskega informacijskega centra je posredovanje informacij o državi, pravnem redu, trgu dela, pravicah in možnostih migrantov, hkrati pa bi ponujal informacije za potencialne emigrante (možnosti zaposlitve, študij v tujini ipd.). Podobni centri so bili v zadnjem desetletju ustanovljeni na Portugalskem, v Grčiji in drugih državah. In drugič, vzpostavitev mreže multikulturnih hiš/centrov.

Za predloge iz točke opolnomočenja javnosti je potrebna politična podpora, brez katere jih ni mogoče implementirati. V Sloveniji smo na točki, ko lahko vzpostavimo prvo (in naslednje) multikulturno hišo – prostore srečevanja kultur, informacij in komunikacij. Programi bi morali temeljiti na aktivni participaciji imigrantov in lokalne skupnosti, aktivnosti pa bi morale vključevati različne skupine (npr. predšolski otroci, mladostniki, ženske itd.). V kasnejši fazi bi bilo potrebno mrežo nadgraditi s povezavami do izvornih družb (npr. Ljubljana – Sarajevo).

5. IZOBRAŽEVANJE IN UPOSABLJANJE

Na področju izobraževanja in usposabljanje gre za številne izzive, ki vključujejo različne ciljne skupine, programe in načine pridobivanja novih znanj. Vsebine izobraževalnih programov ter specializiranih programov usposabljanja so relativno dobro zajete s strani ekspertov iz akademskega sektorja ter s strani drugih nosilcev znanj (npr. nevladne in medvladne organizacije). Večji izziv predstavlja implementacija tovrstnih programov glede na zainteresirane javnosti; na tem področju je potrebno skrbeti za izobraževanje in usposabljanje vsaj treh heterogenih skupin: 1. migrantov 2. večinskega prebivalstva in 3. uradnikov ter drugih oseb, ki delajo z migranti.

Pri migrantih je možno okrepiti že obstoječe programe, ki potekajo v okviru državnih institucij (npr. Ministrstvo za kulturo), več poudarka pa nameniti zagotavljanju stabilnih omrežij migrantskih organizacij. Izobraževanje splošne javnosti sodi k utečenim, kontinuiranim dejavnostim pri skrbi za nekonfliktno multikulturno družbo. Na tej točki naj omenimo skrb za šolske kurikule, ki bi se morali bolje odzivati na sodobne trende življenja v multikulturnih okoljih. Drug izziv predstavlja samo izobraževanje imigrantskih otrok, vključno z zagotavljanjem dodatnega pouka slovenskega jezika (kadar je potrebno) ter odpiranjem možnosti izobraževanja v maternem jeziku (npr. v obliki dodatnih modulov). Za druge skupine imigrantov (npr. ženske, starejšo populacijo) gre omogočiti več programov v okviru vseživljenjskega izobraževanja, pri tem pa je potrebno delovati integrativno – v programe naj bi bili vključeni tako imigranti kot drugi zainteresirani slušatelji. Pri izobraževanju delavcev v javni upravi (in širše v javnem sektorju), ki so pristojni za izvajanje različnih vsebin migracijske politike, pogrešamo sistematičen prenos znanj, ki zadeva tako postopke kot vsebinske rešitve (npr. na področju državlanske in delovne zakonodaje). Ta vidik usposabljanja je tako rekoč predpostavka za možnosti izvajanja integracijske politike na lokalni ravni. Kot je bilo že omenjeno, so možnosti financiranja tovrstnih usposabljanj podane v evropskih programih, ki podpirajo razvoj človeških virov.

6. AKTIVNA PARTICIPACIJA MIGRANTOV IN PROSTOVOLJNO DELO

Ključno za učinkovito integracijsko politiko je, da so vanjo aktivno vključeni migranti; ne le kot naslovniki posameznih programov, temveč tudi kot nosilci aktivnosti. Izkušnje so

pokazale, da so predstavniki migrantskih skupnosti izjemno pomembni »mnenjski voditelji«, posredniki, ki lahko mobilizirajo širši krog migrantov in potencialno prispevajo k večji vključenosti migrantov v posamezne aktivnosti. Integracijski programi morajo izhajati iz predpostavke, da imigranti predstavljajo heterogeno družbeno skupino, zato je posledično potrebno upoštevati njihove različne interese, potrebe in motivacije. Vloga države je poleg vzpostavitve integracijskih programov predvsem v vzpodbujanju vključevanja imigrantov.

Nadalje ne gre spregledati, da je mogoče s stabilno infrastrukturo (zlasti kar se tiče prostorov in financiranja programov) prispevati k večji participaciji v integracijskih aktivnostih s strani večinskega prebivalstva. Na tem mestu gre spomniti predvsem na vlogo prostovoljstva in prostovoljnega dela, ki v slovenskem prostoru pridobiva na pomenu (predvsem v okviru nekaterih nevladnih organizacij, ki so ključne na področju izvajanja integracijskih programov).

7. LONGITUDINALNI MONITORING IN RAZISKOVNAJE MIGRACIJ

Poleg akademskega interesa je sistematično in kontinuirano spremljanje migracijskih trendov, pridobivanje povratnih informacij s strani širše in zainteresiranih ciljnih javnosti, pridobivanje aktualnih podatkov s terena (lokalnih prostorov ter regij) nedvomno v interesu države kot osrednje agencije, ki skrbi za javno dobro vseh, imigrantov in večinskega prebivalstva. Pričujoča raziskava predstavlja enega od korakov v tej smeri; prizadevali si bomo za vzpostavitev dolgoročnega monitoringa migracijskih trendov v slovenskem in bližnjih prostorih, hkrati pa bomo sistematično - v predvidenih časovnih intervalih - izvajali empirične raziskave (na osnovi javnomnenjskih anket ali strukturiranih intervjujev med manjšimi ciljnim populacijami). Spremljanje migracijskih trendov v obliki nabora empiričnega gradiva je ustaljena praksa v zahodnoevropskih državah, kjer so temu vprašanju namenjeni specializirani inštituti ali oddelki v okviru univerz.

V. LITERATURA IN VIRI

Bešter, Romana (2003): Politike vključevanja priseljencev v večinsko družbo. V: Pajnik, Mojca, Zavratni Zimic, Simona (ur.): *Migracije – globalizacija – Evropska unija*. Mirovni inštitut, Ljubljana.

Bešter, Romana (2007): Socialnoekonomska integracija priseljencev iz prostora nekdanje Jugoslavije in njihovih potomcev v Sloveniji. V: Komac, Miran (ur.): *Priseljenci*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Castles, Stephen (1995): *How nation-states respond to immigration and ethnic diversity*. Community Relations Commission, London.

Hafner-Fink, Mitja (2004): Državljanstvo, (nacionalna) identiteta in odnos do tujcev. V: Malnar, B., Bernik, I. (ur.): *S Slovenkami in Slovenci na štiri oči*. Fakulteta za družbene vede, IDV-CJMMK, Ljubljana.

Komac, Miran in Medvešek, Mojca (ur.) (2005): Percepcije slovenske integracijske politike, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Komac, Miran (ur.) (2007): *Priseljenci*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Kralj, Ana. Priseljenke in priseljenci v mestu. V: Beznec, Barbara (ur.). *Migracije. Alternativni mediji*, (Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo, letn. 34, 226). Ljubljana: Študentska založba, 2006, 2006, let. 34, št. 226, str. 13-28.

Leskošek, Vesna (ur.) (2005): *Mi in oni. Nestrpnost na slovenskem*. Mirovni inštitut, Ljubljana.

Lipovec Čebren, Uršula (ur.) (2002): *V zoni prebežništva. Antropološke raziskave prebežnikov v Sloveniji*. Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Medved, Felicita (2007): Strategija ekonomskih migracij. Predlog za javno razpravo. Dokument je dostopen na internetni strani:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/strategija_migracije_razprava_161107.pdf (datum dostopa 15. 9. 2008)

Niessen, Jan, Schibel Yongmi (2007): *Handbook on Integration for policy-makers and practitioners. Second Edition*. European Commission, Directorate General for Justice, Freedom and Security, European Communities.

Pajnik, Mojca, Lesjak-Tušek, Petra, Gregorčič, Marta (2001): *Prebežniki, kdo ste?* Mirovni inštitut, Ljubljana.

Pajnik, Mojca, Zavratni Zimic, Simona (ur.) (2003): *Migracije – globalizacija – Evropska unija*. Mirovni inštitut, Ljubljana.

Ule, Mirjana (ur.) (1999): *Predsodki in diskriminacije: izbrane socialno-psihološke študije*. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.

Uredba o integraciji tujcev, Uradni list RS, št. 65/2008; dostopno na spletni strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200865&stevilka=2821> (datum dostopa: 30. 8. 2008).

Vertovec, Steven (ur.) (1999): *Migration and Social Cohesion*. An Elgar Reference Collection, Cheltenham, Northampton.

Toš, Niko in skupina (2002): *SJM 2002/2 Evropska družboslovna raziskava*. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, UL-IDV, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Zavratnik, Simona et al. (2007): *Integracijske politike – vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa*. Sumarnik javnomnenjske raziskave – ankete in interpretacija rezultatov. UP ZRS Koper.

Zorn, Jelka (2005): Ethnic citizenship in the Slovenian state. V: *Citizenship studies*, let. 9, št. 2, str. 135-152.

PRILOGA 1

VPRAŠALNIK – MIGRACIJE, INTEGRACIJA IN MULTIKULTURNOST

avtorici: doc. dr. Simona Zavratnik, dr. Ana Kralj
naročnika raziskave: MNZ, ARRS
izvajanje javnomnenjske raziskave: september-oktober 2007

Raziskava je del Ciljno-raziskovalnega projekta:
»Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

I. SKLOP: MIGRACIJE IN IMGRANTI – SPLOŠNA STALIŠČA IN OCENE

Vpr1 Ali menite, da je problematika, povezana s priseljevanjem, v

	bolj aktualna, kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	manj aktualna, kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	enako aktualna, kot pred desetletjem (in več časa nazaj)	Brez odgovora
1 Sloveniji danes	1	2	3	4
2 Evropski uniji danes	1	2	3	4

Vpr2 Ali menite, da tematika, povezana z imigranti, prosilci za azil oz. begunci, predstavlja problem za slovensko državo in družbo?

- 1 Da, velik problem
- 2 Da, a le manjši problem
- 3 Ne, to sploh ni problem
- 4 Brez odgovora

Vpr3 Našteli vam bomo nekaj trditev o migracijah in migrantih. Prosimo, navedite, v kolikšni meri se strinjate z vsako od navedenih trditev (ocenjujte na lestvici od 1 do 5):

	sploh ne soglašam				zelo soglašam	Brez odgovora
1 Imigrante potrebujemo, da zapolnijo tista delovna mesta, kjer je pomanjkanje domačih delavcev.	1	2	3	4	5	6
2 Zaradi imigrantov se znižuje cena delovni sili, ker migranti predstavljajo nelojalno konkurenco (pripravljeni so delati za manjše plače)	1	2	3	4	5	6
3 Bolj smiselno bi bilo vlagati v razvoj držav, iz katerih prihajajo tuji delavci, kot pa jih zaposlovati pri nas.	1	2	3	4	5	6
4 Imigranti predstavljajo breme za slovenske davkoplačevalce.	1	2	3	4	5	6
5 Imigranti odvzemajo delovna mesta lokalnemu prebivalstvu.	1	2	3	4	5	6

Vpr4 Slovenija se sooča z nizko stopnjo rodnosti in s staranjem prebivalstva. Ali menite, da bi priseljevanje migrantov v Slovenijo pripomoglo k reševanju omenjenih problemov?

- 1 da
- 2 ne
- 3 brez odgovora

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov
longitudinalnega monitoringa«

II. SKLOP: SLOVENSKA (I)MIGRACIJSKA POLITIKA

Vpr5 Ali menite, da bi morala Slovenija obseg migracij iz naslednjih delov sveta omejevati, vzpodbujati ali ohranjati na isti ravni, kot je sedaj:

	omejevati	vzpodbujati	ohranjati na isti ravni	brez odgovora
1 iz starih držav članic EU (EU 15)	1	2	3	4
2 iz novih držav članic EU (EU 2004, skupaj s Slovenijo)	1	2	3	4
3 iz novih držav članic (EU 2007 – Romunija in Bolgarija)	1	2	3	4
4 iz območja nekdanje Sovjetske zveze (Rusija, Belorusija)	1	2	3	4
5 iz območja nekdanje Jugoslavije	1	2	3	4
6 iz Severne Amerike (ZDA, Kanade)	1	2	3	4
7 iz Azije	1	2	3	4
8 iz Južne in srednje Amerike	1	2	3	4
9 iz Afrike	1	2	3	4
10 iz Avstralije	1	2	3	4

Vpr6 Našteli vam bomo nekaj skupin imigrantov. Prosimo, da za vsako od njih pomislite, ali bi po vašem mnenju slovenska država morala vzpodbujati njihovo priseljevanje, ga omejevati ali ohranjati v enakem obsegu:

	vzpodbujati	omejevati	ohranjati na isti ravni	brez odgovora
1 nizko in srednjekvalificirana delovna sila (kleparji, krovci, gradbeni delavci), ki bi pomagala zapolniti primanjkljaj na slovenskem trgu dela	1	2	3	4
2 visoko kvalificirana delovna sila (strokovnjaki, medicinsko osebje), ki bi pomagala zapolniti primanjkljaj na slovenskem trgu dela	1	2	3	4
3 tuji poslovneži, ki bi investirali v slovensko gospodarstvo in odpirali podjetja	1	2	3	4
4 begunci (tj. osebe, ki bežijo zaradi vojaških konfliktov oz. vojn)	1	2	3	4
5 prosilci za politični azil (tj. osebe, ki bežijo zaradi strahu pred osebnim preganjanjem zaradi rasne, etnične, verske, spolne, politične pripadnosti)	1	2	3	4
6 družinski člani oseb, ki jim je bil podeljen status begunca	1	2	3	4
7 družinski člani imigrantov, ki že živijo v Sloveniji	1	2	3	4
8 priseljenci slovenskega porekla iz tujine (imigranti slovenskega rodu)	1	2	3	4

Vpr7 Ali menite, da je Slovenija za večino imigrantov predvsem:

- 1 tranzitna država, saj želijo nadaljevati pot v druge evropske države
- 2 ciljna država, v kateri se želijo imigranti ustaliti
- 3 brez odgovora

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

Vpr8 Slovenija je postala članica Evropske unije, ki si prizadeva za oblikovanje skupne imigracijske in azilne politike. S katero trditvijo se osebno bolj strinjate?

- 1 Slovenija bi morala izvajati imigracijsko in azilno politiko, ki bi bila določena na skupni evropski ravni in bi morala veljati za vse evropske države v enaki meri.
 - 2 Slovenija bi morala ohraniti pravico do lastnega oblikovanja in izvajanja imigracijske in azilne politike.
 - 3 Brez odgovora
-

Vpr9 Prosimo, ocenite na lestvici od 1-5, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se niti ne strinjam niti strinjam	se strinjam	se popolnoma strinjam	brez odgovora
1 Slovenija bi morala zaostriti imigracijsko in azilno politiko (tj. postaviti strožje pogoje in merila za priseljevanje tujcev	1	2	3	4	5	6
2 imigranti pripomorejo k oblikovanju multikulturnega okolja in sobivanja v državi	1	2	3	4	5	6
3 Slovenija bi si morala prizadevati za odprto, strpno in multikulturno družbo	1	2	3	4	5	6
4 Če želi država zmanjšati napetosti v družbi, bi morala ustaviti priseljevanje	1	2	3	4	5	6
5 Slovenija bi morala čim bolj zapreti južno mejo s Hrvaško in s tem omejiti nelegalno priseljevanje	1	2	3	4	5	6
6 Imigranti so obiskovalci v novih družbenih okoljih, torej so tujci, zato ne morejo zahtevati enakih pravic kot prebivalci, ki so v Sloveniji že od nekdaj	1	2	3	4	5	6

III. SKLOP: SOCIALNA/ETNIČNA DISTANCA

Vpr10 Ali bi vas osebno motilo, če bi v vaši ulici ali soseski živelo večje število priseljencev?

- 1 Da, zelo bi me motilo
 - 2 Da, precej bi me motilo
 - 3 Vseeno bi mi bilo
 - 4 Ne, ne bi me motilo
 - 5 Ne, sploh me ne bi motilo
 - 6 Brez odgovora
-

Vpr11 Če bi se odločali za selitev, ali bi se priselili v ulico/sosesko, kjer bi živelo večje število priseljencev?

- 1 Da, gotovo bi se priselil-a
 - 2 Da, verjetno bi se priselil-a
 - 3 Vseeno bi mi bilo
 - 4 Ne, verjetno se ne bi priselil-a
 - 5 Ne, gotovo se ne bi priselil-a
 - 6 Brez odgovora
-

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov
longitudinalnega monitoringa«

Vpr12 Ali imate med vašimi osebnimi prijatelji osebe, ki so se v Slovenijo priselile iz tujine?

- 1 Da, precej jih imam
- 2 Da, nekaj jih imam
- 3 Ne, nobenega nimam
- 4 Brez odgovora

Vpr13 Ali so med vašimi sodelavci osebe, ki so se priselile iz tujine?

- 1 Da, precej jih je
- 2 Da, nekaj jih je
- 3 Ne, nobenega ni
- 4 Nisem zaposlen-a
- 5 Brez odgovora

Vpr14 Našteli vam bomo nekaj situacij, vi pa ocenite na lestvici od 1-5, kako bi se odzvali, če bi se oseba, ki se je v Slovenijo priselila iz tujine (oz. priseljenec/ka):

	sploh me ne bi motilo				zelo bi me motilo		brez odgovora
1 poročila z vašim bližnjim družinskim članom	1	2	3	4	5	6	
2 poročila z vašim osebnim prijateljem	1	2	3	4	5	6	
3 postala vaš šef	1	2	3	4	5	6	
4 postala vaš sodelavec	1	2	3	4	5	6	
5 postala vaš sosed	1	2	3	4	5	6	
6 postala sošolec vašega otroka	1	2	3	4	5	6	
7 bi se vaš otrok na ulici igral z otroki priseljencev	1	2	3	4	5	6	

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

Vpr15 Nekateri ljudje pridejo v Slovenijo, ker bežijo pred vojno ali se bojijo osebnega preganjanja zaradi rasne, etnične, verske ali politične pripadnosti. Prosimo povejte, koliko soglašate z naslednjimi trditvami (ocenjujte na lestvici od 1 do 5):

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se niti ne strinjam niti strinjam	se strinjam	se popolnoma strinjam	brez odgovora
1 Večina beguncev in iskalcev azila želi le izboljšati svoj ekonomski položaj (tj. ekonomski migranti)	1	2	3	4	5	6
2 V času obravnave njihovih prošelj bi država prosilcem za status begunca-azilanta morala dovoliti, da si najdejo delo	1	2	3	4	5	6
3 Beguncem in azilantom, ki jim je bilo odobreno bivanje v Sloveniji, bi moralo biti dovoljeno, da s seboj pripeljejo ožje družinske člane	1	2	3	4	5	6
4 Slovenska država bi morala najprej poskrbeti za socialno varnost in blagostanje slovenskega prebivalstva in šele nato zagotavljati pomoč imigrantom	1	2	3	4	5	6
5 Osebe, ki nelegalno prestopijo slovensko mejo, bi morali nemudoma deportirati, ne glede na to, ali prosijo za status begunca ali azilanta	1	2	3	4	5	6
6 V slovenskem okolju je nezaželeno, če kot imigrant prihajaš s področja bivše Jugoslavije.	1	2	3	4	5	6
7 Imigranti pomenijo breme za socialno državo, ker se priselijo skupaj z velikimi družinami, ki prejemajo državne pomoči.	1	2	3	4	5	6
8 Na račun priseljencev se povečuje kriminaliteta.	1	2	3	4	5	6
9 Religija imigrantov je ovira pri vključevanju imigrantov v prevladujoče krščanske zahodne družbe.	1	2	3	4	5	6
10 V globalnem svetu naj bodo meje za kapital, ideje in ljudi enako odprte.	1	2	3	4	5	6
11 Mobilnost ljudi je potrebno omejiti, sicer bo Evropa 'preplavljena' in bo izgubila svojo kulturno identiteto.	1	2	3	4	5	6

Vpr16 Ali menite, da je stopnja nestrpnosti do imigrantov v slovenskem okolju danes večja, manjša ali nespremenjena, v primerjavi z:

	manj nestrpnosti	več nestrpnosti	enako kot prej	brez odgovora
1 obdobjem pred osamosvojitvijo Slovenije (1991)	1	2	3	4
2 obdobjem pred vstopom Slovenije v EU (2004)	1	2	3	4

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

IV. SKLOP: INTEGRACIJSKE POLITIKE

Vpr17 V kolikšni meri so po vašem mnenju naslednji dejavniki pomembni za uspešno vključevanje imigrantov v slovensko družbo (ocenjujte na lestvici od 1 do 5):

	sploh ni pomembno	ni pomembno	niti nepomembno niti pomembno	je pomembno	je zelo pomembno	brez odgovora
1 katoliška veroizpoved	1	2	3	4	5	6
2 izhajanje iz podobnega kulturnega okolja, kot je slovensko	1	2	3	4	5	6
3 znanje slovenskega jezika	1	2	3	4	5	6
4 pridobitev slovenskega državljanstva	1	2	3	4	5	6
5 poroka s Slovencem-Slovenko	1	2	3	4	5	6
6 prijatelji slovenske narodnosti	1	2	3	4	5	6
7 možnost vključevanja v politično odločanje (politična participacija, pravica voliti in biti izvoljen na lokalnih-državnozborskih volitvah)	1	2	3	4	5	6
8 zaposlitev	1	2	3	4	5	6
9 dobra izobrazba	1	2	3	4	5	6
10 barva kože (da je belec)	1	2	3	4	5	6

Vpr18 Kako naj po vašem mnenju ravnaajo priseljenci, ki že dalj časa živijo v Sloveniji? Prosimo, povejte, katera od štirih trditev vam je osebno najbližja oziroma jo najbolj podpirate.

- 1 naučijo naj se slovenskega jezika in navad in jih sprejmejo za svoje ter opustijo svojo kulturo (tj. asimilacija)
- 2 naučijo naj se slovenskega jezika in navad ter v domačem okolju ohranjajo svoj jezik in kulturo (tj. adaptacija)
- 3 ohranijo naj svoj jezik in kulturo ter živijo sami zase (tj. segregacija)
- 4 naj se začasno prilagodijo slovenski kulturi in življenju in delajo tu za krajši čas, nato naj se vrnejo domov
- 5 brez odgovora

Vpr19 Prosimo ocenite, koliko se strinjate z naslednjimi izjavami (ocenjujte na lestvici od 1 do 5):
Imigrantom, ki legalno prebivajo v Sloveniji, bi morali omogočiti:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	se niti ne strinjam niti strinjam	se strinjam	se popolnoma strinjam	brez odgovora
1 enakopravno vključevanje na slovenski trg dela	1	2	3	4	5	6
2 možnost šolanja v njihovem jeziku	1	2	3	4	5	6
3 dostop do zdravstvenega in socialnega zavarovanja	1	2	3	4	5	6
4 dostop do socialnih stanovanj	1	2	3	4	5	6
5 dostop do stanovanjskih posojil	1	2	3	4	5	6
6 vključevanje in dejavnost v kulturnem življenju (kulturna društva)	1	2	3	4	5	6
7 vključevanje in dejavnost v političnem življenju (stranke)	1	2	3	4	5	6

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov longitudinalnega monitoringa«

Vpr20 Katere državne institucije bi morale biti po vašem mnenju vključene v oblikovanje in izvajanje integracijskih politik?

- 1 predvsem ministrstvo za notranje zadeve (MNZ)
 - 2 več resornih ministrstev (MNZ, Min. za kulturo, Min. za delo, družino, socialne zadeve)
 - 3 specializirana medresorska institucija
 - 4 brez odgovora
 - 5 druge, katere _____
-

Vpr21 Ali menite, da bi bilo za lažje vključevanje imigrantov v slovensko družbo koristno ustanoviti posebne informacijske centre oz. svetovalnice, v katerih bi imigranti pridobivali informacije o slovenski državi in družbi?

- 1 Da, to bi bilo koristno
 - 2 Ne, to ne bi bilo koristno
 - 3 Brez odgovora
-

\$vpr21==1

Vpr22 Če je odgovor da, kdo bi bil pristojen za vodenje takih centrov oziroma svetovalnic?

- 1 državne institucije
 - 2 državne institucije v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi
 - 3 državne (in lokalne) institucije v sodelovanju z nevladnimi organizacijami
 - 4 nevladne organizacije
 - 5 brez odgovora
 - 6 drugo, kaj _____
-

Vpr23 Ali menite, da bi bilo koristno, če bi v Sloveniji ustanovili multikulturni center, kjer bi se lahko srečevali imigranti in lokalno (slovensko) prebivalstvo, ki bi omogočal prostor za druženje, izmenjavo mnenj, informiranje, kulturne prireditve in vzpostavljanje medkulturnega dialoga.

- 1 Da, tak center bi bil zelo potreben
 - 2 Da, tak center bi bil potreben
 - 3 Niti-niti
 - 4 Ne, tak center ne bi bil potreben
 - 5 Ne, tak center sploh ne bi bil potreben
 - 6 Brez odgovora
-

V. SKLOP: VZORCI MOBILNOSTI

Vpr24 Ali ste kdaj razmišljali, da bi se odselili iz Slovenije?

- 1 da
 - 2 ne
 - 3 brez odgovora
-

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov
longitudinalnega monitoringa«

\$vpr24==1

Vpr25 Če da, zakaj bi migrirali?

- 1 iskanje boljše zaposlitve
- 2 študij
- 3 ker sem brezposeln
- 4 iz političnih razlogov
- 5 zaradi poroke
- 6 zaradi združevanja družine
- 7 pomoč družini
- 8 brez odgovora
- 9 drugo: _____

\$vpr24==1

Vpr26 Če da, za koliko časa bi bili pripravljeni migrirati?

- 1 za krajše obdobje (da si finančno opomore in se vrnem domov)
- 2 za daljše obdobje (ni načrta vrnitve)
- 3 brez odgovora
- 4 drugo: _____

\$vpr24==1

Vpr27 Če da, kam bi migrirali (navedite prvo in drugo ciljno državo/ciljni prostor):

star Mi lahko prosim zaupate še vašo letnico rojstva?

VI. DEMOGRAFIJA

nac Nacionalnost

- 1 Slovenec
- 2 Italijan
- 3 Madžar
- 4 Nemec
- 5 Hrvat
- 6 Srb
- 7 Musliman
- 8 brez odgovora
- 9 druge narodnosti

vero Kateri verski skupnosti pripadate?

- 1 rimskokatoliški
- 2 evangeličanski
- 3 pravoslavni
- 4 islamski skupnosti
- 5 drugi krščanski verski skupnosti
- 6 drugi nekrščanski verski skupnosti
- 7 nobeni verski skupnosti
- 8 brez odgovora

CRP - »Integracijske politike - vzpostavitev evalvacijskega modela in instrumentov
longitudinalnega monitoringa«

izob Stopnja izobrazbe

- 1 osnovna šola ali manj
- 2 poklicno izobraževanje ali srednja šola
- 3 višja šola, visoka šola, fakulteta
- 4 magisterij, doktorat
- 5 brez odgovora

zap Zaposlitveni status

- 1 zaposlen
- 2 nezaposlen
- 3 upokojen
- 4 dijak, študent
- 5 gospodinja
- 6 kmet
- 7 brez odgovora
- 8 drugo

kraj Tip krajevne skupnosti

- 1 mesto
- 2 primestje
- 3 vas
- 4 brez odgovora

dohodek Povprečen dohodek na člana gospodinjstva (neto na mesec)

- 1 do 300 EUR
- 2 nad 300 do 800 EUR
- 3 nad 800 do 1500 EUR
- 4 nad 1500 EUR
- 5 brez odgovora

spol Spol

- 1 moški
- 2 ženski

